ПЛАН ЗА СРБИЈУ

ЗНАЊЕ ЗА УСПЕХ

ПЛАН ЗА ИЗЛАЗАК СРБИЈЕ ИЗ КРИЗЕ

ДЕМОКРАТСКА СТРАНКА

САДРЖАЈ

ПРЕАМБУЛА - ПРОГРАМСКА НАЧЕЛА ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ 3
1. ЕКОНОМИЈА, ЗАПОШЉАВАЊЕ И ОДНОСИ СА СИНДИКАТИМА 5
2. РАД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА 16
3. ПОЉОПРИВРЕДА, ВОДОПРИВРЕДА И ШУМАРСТВО 22
4. ФИНАНСИЈЕ 26
5. ОБРАЗОВАЊЕ 31
6. НАУКА, ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ И ИНФОРМАЦИОНО ДРУШТВО 39
7. КУЛТУРА И ИНФОРМИСАЊЕ 48
8. ЕНЕРГЕТИКА, РУДАРСТВО И ЖИВОТНА СРЕДИНА 52
9. ИНФРАСТРУКТУРА, САОБРАЋАЈ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И УРБАНИЗАМ 63
10. ОМЛАДИНА И СПОРТ 67
11. ЗДРАВСТВО 74
12. БЕЗБЕДНОСТ 84
13. ДРЖАВНА УПРАВА, ЛОКАЛНА САМОУПРАВА И РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ 88
14. ПРАВОСУЂЕ И БОРБА ПРОТИВ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА И КОРУПЦИЈЕ 94
15. ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА И СЛОБОДЕ 101
16. СПОЉНА ПОЛИТИКА И ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ 110

ПРЕАМБУЛА - ПРОГРАМСКА НАЧЕЛА ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ

Демократска странка је политичка организација слободно удружених грађана који желе да изграђују своје друштво и државу на начелима социјалдемократске идеологије и највиших вредности модерне цивилизације.

Усвајајући три основне вредности савремене Европе: људска права, демократију и владавину права, Демократска странка у своје идејне темеље уграђује и највише цивилизацијске вредности слободе, једнакости и братства, допуњавајући их солидарношћу и социјалном правдом.

У свом деловању Демократска странка ће се увек руководити овим начелима при решавању конкретних друштвених проблема, како би се изградило друштво најшире равноправности и толеранције, без дискриминације и угњетавања, као праведно, образовано и мулти-културно друштво.

Демократска странка сматра међусобну солидарност свих грађана највишом моралном вредношћу друштва. Нетолеранција и дискриминација су највеће препреке напретку равноправности, солидарности и хуманости друштва, зато су оне за демократе предмет сталне и упорне критике и практичног сузбијања.

Људска и грађанска права и слободе гарантоване Уставом Демократска странка сматра неприкосновеним и њихово угрожавање, када се ради о било ком грађанину, сматра недопустивим – полазећи од уверења да је слобода појединца услов слободе друштва и државе.

Једнакост пред законом и једнаке шансе за развој сваког грађанина – основно су политичко начело Уставом загарантовано, али не увек поштовано. Демократска странка настоји да се загарантована права поштују. Ниједна особа, корпорација, конфесија или организација не сме бити привилегована у правима над другим. Србија, Уставом дефинисана као секуларна република, мора се стриктно тако од сваке власти и прихватити.

Демократска странка сматра да се за сузбијање сиромаштва и незапослености, као и за повећање стандарда грађана, мора обезбедити динамичан економски развој, заснован на новим технологијама, и подстицањем улагања у производне капацитете.

Сви морају имати једнак приступ основном и средњем бесплатном образовању – а сиромашни одлични ђаци државну потпору за више нивое образовања. Не треба дозволити да и један таленат у Србији остане неразвијен само због сиромаштва или заосталости средине. Не могу се изградити добре установе без добрих и образованих грађана, зато се

инвестиције у образовање, културу и науку у Демократској странци третирају као приоритетне стратешке инвестиције.

Упоредо са реформом друштва, која ће омогућити пуноправно чланство Србије у Европској унији, Демократска странка треба да реформише себе у складу са прокламованим вредностима, негујући дијалог и поштујући усвојене процедуре, јер само на тај начин може задржати неопходни утицај на друштвена кретања, и испунити мисију усмеравања друштва ка највишим дометима савремене цивилизације.

1. ЕКОНОМИЈА, ЗАПОШЉАВАЊЕ И ОДНОСИ СА СИНДИКАТИМА

Демократска странка („ДС“) има јасну визију будућности ове земље у сваком погледу, па и у економском. Створићемо реалну основу да се ова земља стабилно развија у наредним деценијама, да знамо шта су нам економски приоритети, да школујемо децу да буду врхунски стручњаци у областима у којима ће наћи посао и градити ову земљу за неке нове генерације. Због тога ћемо усмерити знање, енергију и средства на мањи број сектора који имају потенцијал да повуку убрзани раст земље.

Влада тренутно нема никакву стратегију дугорочног развоја земље. Једне године улажемо у производњу каблова, друге у туризам, а следеће у производњу текстила или бродоградњу. Зато су улагања оскудна, а резултати неприметни.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. Препознавање кроз националну стратегију пољопривреде, прехрамбене индустрије, енергетике, ИТ индустрије и развоја инфраструктуре као области у којима Србија има највеће шансе за успех.

Очигледна, али никад реализована шанса Србије је у развоју прехрамбене индустрије и пољопривреде. Свима је јасно да ће тражња, а самим тим и цене, хране дугорочно и константно расти. Демократска странка има јасан план како да системски подржимо заједнички раст ових сектора, унапредимо положај пољопривредних газдинстава и повећамо сигурност улагања у прехрамбену индустрију.

Енергетика је област која такође има јасан развојни и извозни потенцијал, где већ данас морамо да дефинишемо циљеве за наредне деценије и уложимо значајна средства како би Србија смањила зависност од увоза енергената и поново постала регионални лидер у производњи електричне енергије. Енергетски сектор је сачувао кадровске и материјалне ресурсе и покретање инвестиционог циклуса ће имати позитиван утицај на електромашински и грађевински сектор. У том смислу ДС сматра да је неопходно у што краћем року:

- Донети одлуку да ЕПС сопственим средствима започне изградњу новог блока у Колубарском басену,
- Додатно уложити у прерадне капацитете нафте како би Србија постала регионални лидер у производњи нафтних деривата,
- Убрзати реализацију инвестиција на изградњи хидроелектрана на Дрини и Ибру,
- Испитати могућности експлоатације уљних шкриљаца како би се смањила зависност од увоза нафте и природног гаса,

- Инвестирати у изградњу интерконекција са гасоводима у суседним земљама и гасних складишта,

- Израдити Програм улагања у повећање енергетске ефикасности.

Развој ИТ сектора представља улагање у најдинамичнији сегмент глобалног тржишта и подршку запошљавању младих и високообразованих грађана. Србија има огроман потенцијал због великог броја стручњака у земљи и могућности повратка стручњака из иностранства. ИТ сектор у Србији у претходних неколико година бележи константан раст у приходима, броју запослених и извозу, и поред одсуства подстицаја од стране државе.

Изградња инфраструктуре је предуслов да се унапреди конкурентност постојећих фирми и подржи реализација нових инвестиција. Међутим, неопходно је повећати ефикасност у реализацији јавних инвестиција и дефинисати националне приоритете, али и увести обавезност економске оправданости реализације јавних инвестиција. Организованим улагањем у инфраструктуру подржаћемо и развој домаће грађевинске индустрије и створити реалну основу да наша грађевинска предузећа поврате позиције и на страним тржиштима.

2. **Јачање индустрија у којима већ данас имамо стручну радну снагу и добар привредни резултат - прехрамбене индустрије, пољопривреде и ИТ сектора. У другој фазим субвенције треба да усмеримо у развој индустрија које су извозно конкурентне, а користе пре свега домаће сировине и енергију.**

Приоритети у оквиру пољопривредне производње и прехрамбене индустрије су:

- Подршка развоју приватних пољопривредних газдинстава,

- Улагање у интензивно воћарство и повртарство,

- Обнављање сточног фонда кроз улагање у цео производно-репродукциони ланац,

- Изградња логистичких центара и складишних капацитета,

- Унапређење развоја семенских култура прилагођених нашем поднебљу,

- Подршка извозно-оријентисаном сегменту прехрамбене индустрије кроз сертификацију, трансфер знања и технологија, модернизацију производних капацитета, обједињавање канала набавке и продаје.

У склопу подршке развоју ИТ сектора ДС предлаже:

- Формирање националне широкопојасне мреже која ће свим грађанима омогућити приступ брзом интернету, базама података и коришћење услуга е-пословања, е-трговине, е-образовања и е-здравства,

- Консолидацију ИТ капацитета на државном нивоу чиме би се остварile огромне уштеде у функционисању органа државне управе и омогућило да грађани више не морају да скупљају и подносе документацију која већ постоји,
- Инфраструктурну, логистичку и финансијску подршку за оснивање нових иновативних предузећа и развој бизнис инкубатора,
- Опремање и отварање IT Hub-ова у Београду, Новом Сад, Нишу и Крагујевцу,
- Циљано укидање пореза на зараде за ИТ стручњаке,
- Привлачење глобалних лидера у ИТ сектору да инвестирају у Србију и отварају своје развојне центре,
- Финансијску подршку студентима техничких факултета.

Извозне гране које у другој фази треба додатно подстицати су ауто-индустрија, индустрија коже и обуће, метало-прерађивачка и дрвно-прерађивачка индустрија.

3. Формирање Развојне и извозне банке Србије, зато што су убрзани развој и извозна оријентација наше привреде кључни за излазак земље из кризе.

Дугорочну стратегију развоја земље треба финансијски да подржи Развојна и извозна банка која ће усмерено кредитирати приоритетне привредне секторе по условима значајно повољнијим од тржишних.

Поред државних средстава, Развојна и извозна банка ће администрирати и усмеравати значајна средства међународних финансијских институција и земаља донатора. Банка се не би превасходно бавила директним финансирањем, као што сада ради Фонд за развој, већ ће по правилу повољна средства пласирати преко пословних банака. Тиме се искључује могућност корупције и утицај политике на добијање повољних кредита.

Банка ће укључити постојеће ресурсе којима располажу Фонд за развој и Агенција за осигурање и финансирање извоза, као и стране ресурсе попут KfW-a и других европских и светских финансијских институција како би се обезбедила додатна средства за финансирање.

4. Креирање простора за отварање нових државних предузећа у областима у којима постоји јасан државни интерес, пре свега у пољопривреди.

Области у којима постоји значајан потенцијал за раст извоза и запошљавање, а која се због лоше власничке структуре, непрофесионалног руковођења или ниског степена развоја нису адекватно профилисале на светском тржишту треба привремено подржати како би се обезбедило позиционирање на светском тржишту, а самим тим и раст привредне

активности и запошљавања. Државни пројекти би се реализовали на територији целе земље и били би отворени ка приватним партнерима и инвеститорима.

Најбољи пример је пољопривреда. Србија је неспремна за либерализацију тржишта пољопривредних производа која нас очекује у блиској будућности. Самостални пољопривредни произвођачи, због уситњености поседа, мале покривености система за наводњавање и недостатка стабилних и квалитетних канала продаје не могу бити конкурентни.

Држава мора да обезбеди неопходни импулс за унапређење пољопривреде кроз оснивање државних предузећа који представљају подршку у реализацији кључних предуслова за одрживу пољопривредну производњу:

- Повећање засејаних површина,
- Укрупњавање поседа који се организовано обрађују,
- Примена агротехничких мера,
- Одабир култура које одговарају поднебљу у условима климатских промена,
- Употреба модерне механизације која захтева веће површине,
- Искоришћавање економије обима приликом набавке репроматеријала за производњу,
- Инвестиције у системе за наводњавање којима би били обухваћени државни и приватни поседи,
- Организовани откуп и складиштење,
- Обезбеђење директних канала продаје, без посредника.

5. **Реализовање нових облика јавно-приватног партнерства, по угледу на европске привреде, како бисмо повећали инвестициони потенцијал земље и омогућили развој осталих области које држава није препознала као стратешки важне.**

Јавно-приватно партнерство представља до сада најквалитетнији облик сарадње државног и приватног сектора, где приватни сектор обезбеђује неопходна средства, док држава кроз надзор над стриктним условима за управљање брине да јавни интерес не буде угрожен. Јавни ресурси остају у државном власништву, али се њима омогућава модернизација и ефикасније управљање.

На овај начин се у свим развијеним привредама, од европске до кинеске, реализују значајни инвестициони пројекти, од изградње школа, спортских сала и обданишта до нових система за водоснабдевање, наводњавање, рециклажу, аутопутева, секундарне гасне мреже, електрана и мостова.

Јавно-приватно партнерство због тога представља један од највећих инвестиционих потенцијала земље и прилику да у кратком року модернизујемо инфраструктуру и обезбедимо квалитетнији живот за нас и нашу децу.

6. **Ради инвестирања у самозапошљавање и развој породичних фирми (до 10 запослених) у стратешки важним областима за земљу, потребно је да се у првих 5 година ослободе свих намета, осим оних за обавезно здравствено и пензијско осигурање.**

У претходне четири године показало се да су мала, породична предузећа најотпорнија на економску кризу јер је једино у том сегменту привреде константно растао приход и извоз. То је још једна потврда да у Србији постоји здрав предузетнички дух који морамо подржати конкретним финансијским подстицајима.

То се нарочито односи на инвестиције које су преко потребне да би добра пословна идеја прерасла у стабилан извор прихода и постала основа за ново запошљавање, због чега ове инвестиције морају бити ослобођене свих пореских оптерећења.

Потребно је припремити и програм гаранција искључиво за инвестиционе пројекте где би држава преко пословних банака као колатерал имала машине и опрему. Такође је неопходно ставити у функцију и на располагање хале и пословни простор који тренутно стоји празан, а у власништву је државе.

7. **Унапређивање услова пословања и изједначавање позиције свих инвеститора у Србији, домаћих и страних, великих или малих, зато што је свако радно место важно.**

Не постоји ни један оправдан разлог зашто Србија не би била најповољнија земља у региону за реализацију инвестиција, које су предуслов за дугорочни раст запошљавања. Ове повољности не треба да буду усмерене на појединачне пројекте страних инвеститора, већ системске како би једнак приступ и корист имали сви учесници на тржишту. Нема дискреционог одлучивања, политичких притисака, сликања са машинама, већ само здрава пословна логика која се примењује на све.

Само на овај начин омогућавамо привреди да се посвети развоју нових производа, повећању активности, освајању тржишта и ангажовању нових радника, што је основни предуслов за убрзани развој земље. Морамо унапредити финансијску и пореску дисциплину и сузбити сиву зону, како би грађани и привредници који се налазе у подједнаком економском положају плаћали и једнак порез.

Потребно је спровести општу ревизију регистрованих предузећа у АПР-у са циљем да се не дозволи регистровање нових предузећа лицима која су претходна предузећа задужили и отерали у стечај, а против њих се због тих радњи воде кривични поступци за наплату потраживања од стране поверилаца.

8. **Прелазак на фиксни курс динара, јер он одговара произвођачима и грађанима, за разлику од тренутног који пре свега одговара увозницима, банкарима и држави.**

ДС ће преузети одговорно вођење економске политике која подразумева прелазак на фиксни курс динара чиме ће омогућити привреди да ради у стабилним условима, а грађанима да имају сигурно радно место са платом која се неће мењати сваког месеца.

Сви произвођачи захтевају фиксни курс јер им он омогућава конкурентнију позицију на међународном тржишту, ниже камате на динарске кредите, укидање губитака на курсним разликама и могућност дугорочног планирања и инвестирања. Оно што је још важније је да практично и сви грађани желе фиксни курс динара јер им обезбеђује да сваког месеца тачно знају колико им вреди плата, значајно смањење камата на динарске кредите, смањење инфлације, могућност реалне штедње у валути у којој примају плату, и да динар постане међународно призната валута.

Да би се политика фиксног курса успешно спровела потребно је претходно:

- Смањити дефицит текућег платног биланса на 3-5% БДП-а, што је додатни подстицај да се фокусирамо на раст извозно оријентисане производње чиме ћемо позитивно утицати и на раст запошљавања,
- Смањити фискални дефицит на 1-2% БДП-а, што представља још један разлог да смањимо нерационалну потрошњу у јавном сектору,
- Смањити инфлацију на ниво у оквиру евро зоне,
- Успоставити равнотежни ниво курса динара како би спољнотрговински дефицит био одржив,
- Укинути диспаритете цена.

9. **Важно је да усвојимо посебан план за убрзан развој водећих градова у Србији са највећим привредним потенцијалом у наредних 5 година, како бисмо створили нове регионалне привредне центре у Србији.**

- Због непланског вођења економске политике већина градова у Србији доведена је до просјачког штапа, при чему евидентни природни, материјални и кадровски ресурси остају неискоришћени,
- ДС ће предложити конкретне пројекте који ће уз минимална улагања омогућити ангажовање ресурса кључних градова, чиме ће се омогућити да они прерасту у регионалне центре који ће бити основ органског развоја целе земље.
- Иницијатива ће почети од самих градова који најбоље знају потенцијале свог региона, а најперспективнији пројекти ће добити институционалну и финансијску подршку.

10. Прописивање мера и развој институција које ће укинути монополе у привреди и обезбедити малим и средњим произвођачима бољи положај на домаћем тржишту.

Држава мора предузети мере које ће онемогућити монополе и злоупотребе доминантне ситуације на тржишту које погађају грађане Србије. Монополи представљају чист вишак за произвођача, а мањак за потрошача тиме што са собом носе више цене, а мању могућност избора. Поред тога, монополи и картели не дозвољавају развој нових играча у сектору, нарочито малих и средњих предузећа.

Према последњој листи Светског економског форума, међу 142 анализиране земље Србија заузима неславно шесто место поутицају монопола и картела на тржиште. Гори од нас су само Ангола, Јемен, Венецуела, Хаити и Јерменија. Због тога је, према незваничним проценама, живот у Србији скупљи за 20-30%, а свако домаћинство годишње треба да издвоји додатних 500 евра.

Држава мора да се обрачуна са монополима, како би омогућила здраву тржишну утакмицу за све учеснике, а грађанима обезбедила већи избор производа и услуга под повољнијим условима, а самим ти и бољи животни стандард.

11. Реструктуирање, осавремењавање и професионално ојачавање јавних предузећа како бисмо их учинили конкурентним. Предвиђање реалних плата за менаџмент, као и бонусе како за менаџмент тако и за све запослене, ако предузеће остварује добит.

Јавна предузећа морају да се унапреде у свим сегментима пословања, од облика организовања, организационе структуре и именовања руководства, до одговорности за пословне резултате и начина награђивања. Управљање јавним предузећима мора бити потпуно професионализовано, без политичког утицаја, док Влада задржава искључиво надзорну функцију.

Руководство јавних предузећа предлаже пословни план, за чије извршење преузима одговорност. У случају остварења плана, односно позитивног резултата, руководство и запослени имају право на бонус, у супротном руководство се смењује.

Облик организовања мора бити прилагођен новом начину управљања. Битне одлуке не сме доностити Влада, већ руководство, које и преузима одговорност за резултате пословања. У складу са преузетим нивоом одговорности морају бити и зараде руководства, јер ако желимо да најбољи стручњаци професионално управљају нашим највреднијим ресурсима морамо и да их платимо онолико колико вреде.

У оквиру дефинисања политике развоја и пословања јавних предузећима већу улогу треба да добију независна регулаторна тела која имају стручни капацитет да дају смернице за битне аспекте пословних планова јавних предузећа: структуру трошкова, цене, потребне инвестиције и сл.

12. Ограничавање укупног нивоа издвајања послодаваца за лична примања запослених на 50% нето зараде.

Пореска политика коју води актуелна Влада је супротна интересима српске привреде. Уместо смањења оптерећења на трошкове предузећа како би се позитивно утицало на цену производа и његову конкурентност Влада је повећањем ПДВ-а повећала трошкове, а самим тим и цене производа на српском тржишту.

Србији је потребно смањење, а не повећање трошкова на свим нивоима, а први корак представља значајно смањење трошкова администрације.

Демократска странка сматра да је раст извоза једина шанса за развој српске привреде и стога морамо повећати конкурентност српских производа. Најефикаснији начин је кроз смањење оптерећења на зараде запослених које данас износи готово 70%, што наше производе чине скупим, и то у сегменту који нам је најважнији – цени радне снаге.

Истовремено, овом мером се смањује и број непријављених радника који ради у сивој зони, нема здравствено и пензисјко осигурање, као и остале бенефиције које радно место по закону носи. Смањење трошкова ће одређеним послодавцима омогућити запошљавање нових радника, што ће имати позитиван ефекат на незапосленост. Коначно, овим се отвара простор послодавцима да повећају плате радника за око 10%, што ће имати позитиван утицај на раст агрегатне тражње у Србији, а самим тим и на тражњу за српским производима.

13. Стварање услова који ће омогућити да у Србији нема породице у којој нико није запослен.

Демократска странка је током целе своје историје неговала социјалдемократске вредности, које морају највише доћи до изражаја у кризним временима. У току ове кризе највише су страдала радна места и Србија је данас земља са једном од највећих стопа незапослености у Европи.

Губитак радног места у многим случајевима угрожава егзистенцију читавих породица и у тим случајевима држава мора да реагује и обезбеди извор прихода за свако домаћинство у којем су сви чланови без посла, односно примања. Због тога ће се барем једном члану таквог домаћинства понудити посао кроз програме јавних радова, самозапошљавања или друштвено-корисног рада.

Такође, потребно је увести специфичне подстицаје за запошљавање „средње генерације“, на пример увести обавезу да део субвенција за отварање радних места иде на ту категорију становника.

ОДНОСИ СА СИНДИКАТИМА

Демократска странка даје подршку синдикалном организовању кроз **оснивање синдиката у средњим и великим приватним фирмама**, где тренутно практично и не постоје, кроз прелазак на **гранско преговарање** и **активирање локалних Социјално економских савета**.

Демократска странка представља стабилног и поузданог партнера синдикатима у одбрани основних вредности као што су демократија, социјална правда, солидарност и социјална сигурност.

У свом програму ДС експлицитно подржава синдикално удруживање. Излазак из економске кризе је процес који захтева афирмисање партнерског односа најјаче странке социјал-демократске оријентације и релевантних синдиката. Подела одговорности за стање у друштву и његову стабилност се намеће као једино могуће решење. Успешан економски и социјални напредак зависи од осећаја заједничке судбине свих актера у процесу. Јасна програмска платформа ДС-а обухвата даљу демократску изградњу друштва, прихватање социјално-тржишне привреде, европски социјални модел уз поштовање свих фундаменталних синдикалних и радних права.

Залажемо се за потпуно ратификовање и имплементирање кључних радних стандарда, јачање трипартизма и система колективног преговарања. Успостављање социјалног дијалога представља гаранцију за решавање социјалних конфликата.

Социјални дијалог представља механизам и институционални оквир у коме представници Владе и социјалних партнера - репрезентативних синдиката и унија послодаваца, кроз размену мишљења и сучељавање аргумената, настоје да приближе и усагласе ставове и успоставе стање социјалног мира и кохезије.

Предмет социјалног дијалога чине укупна економска и социјална политика, предлози закона из области радног и социјалног законодавства процес приватизације и његови социјални ефекти, политика зарада и колективно преговарање, као и превенција и регулисање конфликата и сва друга питања од интереса за запослене и њихове синдикате и послодавце.

Сврха вођења социјалног дијалога је постизање компромиса - социјалног пакта о садржају, динамици и социјалној цени економских и друштвених промена. Основни аргумент у прилог институционалног и развијеног социјалног дијалога и договора је сама чињеница да су земље и владе, орјентисане на доношење и усвајање социјалног пакта, успеле да смање тензије и конфликте и одрже стање социјалне кохезије. Истовремено, успевајући да стабилизују социјалне односе, оне су, компаративно посматрано, остварile и боље економске и развојне ефекте.

Најзад, неопходно је да Србија своје радно, синдикално и социјално законодавство прилагоди и хармонизује са нормативно-институционалним оквиром и праксом социјалног дијалога земаља Европске уније. Институције социјалног дијалога нису никаква демагошка парола синдиката већ готово полувековна пракса утемељена на препорукама и конвенцијама МОР-а, која потврду има и у ревидираном тексту Европске социјалне повеље из 1996. године.

Полазећи од интереса запослених , као једине своје мисије и политике , синдикати морају да јачају своју самосталну позицију која им омогућује да, независно од изборних и политичких промена, остану на аутентичним синдикалним захтевима – да остану независни, како у односу на државу и послодавца, тако и у односу према политичким партијама.

На стратешким задацима друштва и питањима битним за положај запослених, као што су сигурност радног места, безбедност и здравље на раду, хуманизација радне и животне средине, права и слободе синдикалног деловања, колективно преговарање, хармонизовање радног законодавства, неопходно је интезивирати међусиндикалну сарадњу.

Реалност политичког и синдикалног плурализма и припадност чланова синдиката различитим политичким странкама нису и не смеју бити препрека за сарадњу и рад, већ могућност за свестраније, критичније и објективније оцењивање досадашњих ефеката и будуће ефикасније деловање на остваривању аутентичних интереса запослених и синдикалног чланства.

Борба против незапослености и сиромаштва и побољшање социјалне заштите предуслов су за усклађени економски и социјални развој. Заједничко деловање подразумева координацију појединачних активности, кроз јачање међусобног поверења у циљу остваривања националне стратегије социјалног развоја као основе политичке стабилности.

Одлучно ћемо се залагати за доношење закона који ће регулисати и гарантовати рад синдикалних организација. Залагаћемо се за такво радно законодавство које ће синдикатима омогућити, не само формалну, већ реалну заштиту интереса чланства.

У том смислу, ДС ће на основу начела заједничког деловања, заједно са синдикатима, у потпуности дефинисати поједина питања, те ће кроз сталну сарадњу са синдикатима институционално решавати проблеме.

На свим задацима битним за положај запослених, као што су сигурност радног односа и зараде, хуманизација радне и животне средине, права и слободе у синдикалном организовању

и деловању, колективно преговарање, партиципација у управљању, информисање и консултовање и укупно радно-социјално законодавство, Демократска странка нуди отворену сарадњу свим синдикатима и иницираће нове синдикално-политичке договоре, уз пуно поштовање аутономије синдикалног организовања и деловања.

Веома је важно да се ефикасна сарадња са синдикалним организацијама одвија на свим нивоима, како синдикалне, тако и државне организације. Неопходно је обезбедити сталну, двосмерну комуникацију са Посланичким клубовима и Одборничким групама у Републичком и локалним парламентима али и са ресорним министарствима и стручним службама у јединицама локалне управе.

2. РАД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

ДС, која заступа социјалдемократске идеје, снажно је привржена принципима социјалне правде: помоћи и подршке свим грађанима у остваривању основне егзистенцијалне сигурности, развијању међугенерацијске солидарности и узајамности, одговорности за задовољавање личних и заједничких потреба, стварању услова за интеграцију посебно угрожених група. Уз доношење нових закона, измене, допуне и доследну примену постојећих, активацију радно способних корисника, развијању солидарности, узајамности, личне и колективне одговорности, рационалног и планског трошења буџетских средстава, живот свих грађана Србије, а посебно угрожених друштвених група, може се учинити квалитетнијим, достојанственијим.

У условима економске кризе, високе стопе незапослености, негативног раста становништва, где је свака шеста особа старија од 65 година, ефикаснија и делотворнија социјална политика добија на посебном значају. Све већи број грађана обраћа се социјалним службама са молбама за помоћ услед осиромашења, инвалидности, позних година, социјалне искључености. Број корисника система социјалне заштите се констатно повећава: са 427.798. грађана у 2006. на 584.828 у 2011. Различите облике новчане помоћи користило је 224.482. грађана, што је приближно броју становника Новог Сада. Многи од њих су радно способни, породични људи, који су постали жртве транзиције и неуспешних приватизација.

Услуге социјалне заштите су недовољно и неравномерно развијене, што доводи до тога да су облици доступне помоћи и подршке веома ограничени. Услови живота у појединим домовима, пре свега за особе са сметњама у развоју су испод минималних стандарда. Они представљају својеврсни облик азила из којег се тешко излази, али због претрпаности и тешко улази.

Кредибилитет ДС у овом домену произилази из конкретне примене социјалдемократских принципа тамо где је била у позицији да води социјалну политику. У Београду, кроз обезбеђење пуне плате за труднице, помоћи породиљама, тринаестој пензији најсиромашнијим пензионерима, бесплатним уџбеницима за све основце и дотације за обданишта, социјалдемократија није била декларативна већ веома конкретна. У Војводини, специфична подршка ромској популацији и другим угроженим социјалним групама је имала јасне позитивне ефекте. У свим градовима и општинама централне Србије где је ДС данас или је у прошлости била водећа, социјалне теме су увек биле приоритет.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Измена и допуна Закона о раду**: Демократска странка ће се залагати да се:

- акценат колективног преговарања стави на гранско преговарање. Добро сачињеним и потписаним гранским колективним уговором, неутралише се евентуална самовоља или неразумевање послодаваца али и недостатак воље, могућности или способности локалних самоуправа да формирају ефикасне социјалноекономске савете,
- право на штрајк и начини његовог спровођења регулишу Законом о раду. Доношење посебног Закона о штрајку је само још један облик сузбијања (посебне регулације) овог радног и синдикалног права,
- служба инспекције рада учини много ефикаснијом, добијањем већих овлашћења и децентрализацијом, формирањем градских инспекција рада или инспекција на новоу локалних самоуправа, као првостепеног органа. У садашњој инспекцији не постоји институција двостепеног одлучивања одлучивања,
- подзаконским актом уреди формирање Савета уапослених а у складу са препорукама МОР-а и праксом развијених Европских држава,
- поједностави процедура утврђивања репрезентативности и да се „цензус“ за кровну (републичку) репрезентативност смањи и усклади са препорукама МОР-а.

Демократска странка ће формирати радну групу за израду Предлога закона о раду. У раду те радне групе очекујемо да узму учешће и дају максимални допринос представници синдиката.

Демократска странка се залаже за измену Закона о парничном поступку којом би се увела правила за радне судове који треба да доведу до ефикаснијег решавања радних спорова у односу на решавање парница пред судовима опште надлежности. Хитност поступка прописана *ex lege*, нарочито утврђивањем краћих процесних рокова, управо треба да омогући ефикасно решавање радних спорова, уз пуно поштовање процесне економије. У земљама са дугом традицијом специјализованих радних судова и развијеном *de lege* и *de facto* системом судске власти, радни спорови се решавају веома ефикасно.

2. **Уређење услуге становања уз подршку**

Већина особа са инвалидитетом живи у породицама. Проблем настаје када њихови родитељи нису више о могућности да се о њима старају. Смештај у домове за многе је неминовност. Нормативно уређење услуге **становању уз подршку,** омогућило би да се ови проблеми у значајној мери умање. Треба дефинисати различите облике становања уз подршку, како би се обезбедила правна сигурност родитељима и другим грађанима уколико се одлуче да властите станове намене за ову услугу. Развијати постојеће и успостављати нове услуге које подржавају **живот у заједници и интеграцију корисника**

система социјалне заштите (помоћ у кући, мобилни тимови, лични пратилац за децу, персонална асистенција, „храна на точковима“, дневни боравци). У зависности од процењених потреба и расположивих ресурса **иницирати развој недостајућих услуга смештаја** (пре свега за старије особе), у појединим општинама.

3. **Обезбеђивање једнаког нивоа социјалних услуга у свим општинама**

Систем социјалне заштите у значајној је мери децентрализован. Све тзв. „ванинституционалне“ услуге у надлежности су локалне самоуправе. Изостанак суштинске децентрализације, разлике у економској и привредној развијености, недовољно разумевање локалних органа власти о значају услуга социјалне заштите, разлози су због којих многе општине не обезбеђују све услуге које су у њиховој надлежности. Подстицање **међуопштинских услуга** је један од начина да се обезбеди њихова доступност.

4. **Спречавање „шетње са шалтера на шалтер“**

Ретки су грађани Србије који на „својој кожи“ нису осетили проблем међусистемске несарадње, „шетњу са шалтера на шалтер“, проглашавање система ненадлежним. Многим корисницима социјалне заштите, поред социјалних, потребне су и здравствене услуге, посебно онима на смештају у домовима за старе, душевно оболела и инвалидна лица. Зато је у складу са Законом о социјалној заштити неопходно развијати **међусекторске услуге и социјално-здравствене установе**. Покренути **развој међусекторских услуга** и социјално здравствених установа, са јасно дефинисаним стандардима, правима и обавезама различитих система.

5. **Системско планирање социјалних услуга**

Услуге у области социјалне политике треба да буду што разуђеније и да одговарају на потребе грађана. У том смислу потребно је подстицати што различитије врсте услуга, од оних који подржавају живот у породици, до оних везаних за институционални смештај. Њихов развој се мора системски планирати, на основу стручних и економских, а не политичких одлука.

6. **Брига о болеснима**

Социјално одговорно друштво залаже се за одговарајући квалитет живот свих његових чланова, а посебно **оних који болују од неизлечивих болести**. Породице које су до последњих дана неговале свог тешко оболелог члана, знају колико су мука претрпеле, исцрпиле енергије и ресурса, без одговарајуће стручне подршке. Зато ће ДС, као социјално одговорна странка, подстицати развој установа за палијативно збрињавање (хосписа) у

свим већим градовима у Србији. Развити различите облике **палијативног збрињавања** (дневних и ноћних) тешко оболелих сугрђана.

7. **Запошљавање посебно угрожених група**

Србију карактерише тзв. **структурална незапосленост**, која посебно погађа младе и тешко запосливе групе. Потребно је реформисати радно законодавство, на начин да се подстичу различити облици радног ангажовања, флексибилнија решења у погледу радног времена, успостављања правне равнотеже између интереса послодаваца и запослених.

У настојањима да оствари што већу запосленост, да свима обезбеди право на рад и људско достојанство, ДС ће подстицати различите **облике запошљавања посебно угрожених група** (сиромашних, инвалида, младих који напуштају систем социјалне заштите). Путем одређених мера и програма настојаће да ревитализује основни циљ система социјалне заштите који се огледа у стварању што мање, а не што веће зависности од њега, као што је до сада био случај.

Кроз измене и допуне Закона о запошљавању или кроз доношење новог закона, подстицати **развој јавних радова**, као комбинацију волонтерских активности и радног ангажовања тешко запосливих група. Искуства из прошлости нас уче да су се кроз добро осмишљене јавне радове градили аутопутеви, железничке пруге, реализовали инфраструктурни пројекти.

8. **Усклађивање приватних и породичних обавеза**

ДС ће развијати различите програме подршке породицама. Наставиће да успоставља мрежу дечијих вртића, прилагођених радном времену родитеља, рекреативно - забавне садржаје у локалним заједницама, које ће деци омогућити квалитетно провођење радног времена, а родитељима могућност да завршавају приватне и породичне обавезе. Као странка социјалдемократске орјентације залагаће се за постепено увођење универзалних дечијих додатака, мере за подстицање рађања и смањење сиромаштва. У првом периоду настојаће да повећа обухват деце, што нарочито добија на значају у контексту залагања за обавезно средње образовање.

9. **Успостављање одрживог пензијског система**

Одржив пензијски систем у великој мери зависи од брзине економског опоравка земље. С обзиром на то да се значајнији привредни раст неће десити преко ноћи, неопходно је одржати постојећи ниво висине пензија и редовност исплата. ДС ће наставити да подстиче транспарентан систем контроле доприноса, који ће грађанима омогућавати свеобухватне

информације о уплаћеним доприносима за пензијско инвалидско осигурање као и о другим правима из радног односа. Као подршку најстаријим суграђанима, ДС ће се залагати за увођење дуготрајне заштите, као петог стуба социјалне сигурности. У нашој земљи, дуготрајна заштита не представља одвојени део система социјалне сигурности, већ се његови кључни елементи налазе делом у оквиру здравствене, а делом у оквиру система социјалне заштите. На овај начин би се омогућио холистички приступ потребама старих, будући да услед финансијске и организационе подвојености често долази до преклапања одговорности и надлежности за обезбеђивње услуга најстаријим суграђанима. Изградња и одрживост система дуготрајне заштите базирала би се на миксу државног и приватног сектора, материјалних давања и услуга.

10. **Уређивање инспекцијског надзора**

У Србији инспекцијски надзор у области радних односа и социјалне заштите није законски уређен на свеобухватан начин, већ је регулисан у оквиру више законских материја. ДС ће се залагати за доношење посебног Закон о инспекцији, који ће регулисати организациона питања, мандате и статусе инспектора, обуку, стручни испит и сл.

11. **Успостављање партнерског односа између синдиката, државе и послодаваца**

ДС ће се залагати за подстицање развоја социо-економских савета, како би се развијао партнерски односи између синдиката, државе и послодаваца у процесима планирања и доношења одлука везаних за унапређење политике запошљавања, колективног преговарања, заштите интереса радника и послодаваца. Изменама Закон о раду, омогућити **дуже трајање уговора на одређено време**, са досадашњих 12 на 24 месеца, уз укидање обавезе навођења разлога за рад на одређено време. Омогућити рад на даљину и рад у пару, а за основицу накнаде за одсуство са рада утврдити основну, а не просечну (са бонусима) зараду. Дефинисати флексибилније радно време и услове рада.

12. **Успостављање међугенерацијске солидарности**

Борба за преживљавање протеклих деценија, условила је слабљење **унутар и међугенерацијске солидарности и узајамности**, што је била једна од традиционалних особина српског народа. ДС ће подржати развој програма који подстичу грађанске иницијативе и волонтерске активности, јер идеје социјалне правде почивају на концепту личне и колективне одговорности за квалитет властитог и живота својих суграђана. Не постоји толико богата држава у свету која ће задовољавати све потребе својих грађана, без њиховог активног учешћа. Подстицати различите **волонтерске програме**, базиране на дружењу са социјално изложеним групама (старима, инвалидима..), пружању једноставнијих облика помоћи (набавка намирница, „ситније“ оправке у кући). Развити

грађанску свест и одговорност, кроз увођење нових или измене постојећих наставних програма у школама. Суштина је да они имају мање теоријски, а више практични карактер, да ученици уз подршку наставника, у складу са узрастом, иницирају и реализују различите програме за добробит локалне заједнице и свих њених грађана. Кроз активности друштвено корисног, хуманитарног рада и пружања услуга социјалне заштите подстицати **инклузију** радно способних корисника социјалне заштите

13. **Доследна примена закона**

У претходном периоду донети су **квалитетни закони и подзаконска акта** која обезбеђују већа права и различите механизме подршке социјално угроженим и грађанима који се налазе у ризику од социјалне искључености. Проблем је што се они **не примењују у потпуности у пракси**. ДС ће се залагати за њихову доследну примену, јер у супротном ћемо имати „најбоље законе“ који се не остварују.

3. ПОЉОПРИВРЕДА, ВОДОПРИВРЕДА И ШУМАРСТВО

Сектор пољопривредно-прехрамбене производње представља виталну компоненту привреде Републике Србије. Пољопривредом се у Србији бави, директно и индиректно, око 45% становништва, а за њих преко 20% она је једини извор егзистенције. Примарна пољопривредна производња и пратећа прерађивачка индустрија доприносе са преко 30% укупном БДП земље, запошљавају значајан део укупне радне снаге и учествује са око 20% у укупном извозу земље, континуирано бележећи суфицит у спољнотрговинској размени.

Стратешки циљ ресора **пољопривреде** је стварање услова за ефикасан и одржив развој аграра и подршка квалитету живота српског села и пољопривредних произвођача. Нужно је сузбити и драконски санкционисати злоупотребе монополског понашања на тржишту аграрних производа, техничко-технолошки осавременити производни и прерађивачки сектор, реформисати пољопривредно образовање, подићи квалитет социјалне заштите сељака, побољшати руралну инфраструктуру, обезбедити бржу примену резултата домаће науке у пољопривреди и омогућити свим пољопривредним произвођачима да зараде и боље живе од свога рада.

У сектору **водопривреде** нужно је санирати и реконструисати постојеће и изградити нове водопривредне системе за снабдевање водом, колекторе и уређаје за пречишћавање отпадних вода, као и реконструисати насипе са примарним циљем заштите од штетног дејства вода.

У сектору **шумарства** генерални циљ је подизање квалитета шума и пошумљавање, као и производња адекватног семена и садног материјала, уз квалитетнију и профитабилнију тржишну валоризацију шумских ресурса.

Пољопривреда као и сваки други вид економије зависи од више фактора од којих су најзначајнији:

- ресурси (пољопривредно, шумско, водно земљиште), потенцијали (људски, климатски, економски, традиционални...),
- економски фактори: тржишта, царински и трговински односи са земљама у окружењу, инфраструктура, пре свега знање.

За разлику од већине других области економског живота у развијеним западним земљама са тржишном економијом као доминатним видом привреде, пољопривреда је у врло специфичном положају, будући да на њу, поред тржишних регулатора **велики утицај и даље има држава** (путем субвенција, подстицаја, стимулација, прелевмана...). Пољопривреда је можда једини вид индустрије у тржишним привредама која поред

профита као примарног циља има у подједнаком односу важности циљеве социјалне политике, као и еколошке циљеве.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Заустављање даље продаје пољопривредног земљишта и осталих необновљивих природних ресурса у власништву државе.**

Србија је релативно мала земља која располаже ограниченим природним ресурсима. Будућност наших грађана у многоме зависи од начина коришћења ових ресурса и зато не смемо да дозволимо да крозу њихову продају друге земље кроз њихову прераду остваре екстра профит. То значи да политика мора да буде усмерена ка отварању прерадних капацитета на територији Србије, запошљавању наших радника и извозу производа високог нивоа финализације.

Ограничења на продају пољопривредног земљишта странцима постоје у практично свим европским земљама, а нарочито су заступљена у тзв. новим чланицама и кандидатима за чланство.

Политика земљишта (шума и вода) као основног и примарног ресурса за развој. Ово није кључно питање али је међу важнијим. Није кључно питање, зато што у ЕУ има веома развијених аграрних и прерађивачких земаља са врло мало природних ресурса, а лидери су у појединим областима пољопривреде (Белгија, Данска, па и Холандија). Али на жалост у Србији то није случај. У Републици Србији постоји три типа пољопривредног земљишта у смислу власничке структуре: приватно, задружно и државно (јавно).

Кључни политички став ДС у домену пољопривреде јесте њен **позитиван однос према државном и задружном земљишту**. У случају задружног земљишта, постоји неколико предлога закона о трансформацији тог ресурса које је потпуно ван озбиљне употребе. У случају државног земљишта, ДС мора дати одговор на питање шта са тим земљиштем у будућности? Постоји неколико модела трансформације или употребе тог земљишта са идејом повећања профитабилности по хектару површине, али и са идејом да се тај ресурс (земљиште) искористи као потенцијал за достизање равномернијег развоја у руралним срединама што би дало шансу за повећање броја средњих и већих пољопривредних произвођача, а самим тим и повећање броја богатијих пољопривредника. Пре одговора на ово, намеће се одговор на кључно претходно питање: **какву ми пољопривреду уопште желимо**? Пољопривреду базирану на великим системима и комбинатима или пољопривреду базирану на јаким фармерима? У одговору на ово питање лежи и предлог начина развоја пољопривреде. У овом тренутку Србија има потпуно нејасну стратегију око овог питања, те наравно и различите концепте различитих нивоа власти. И тако, док је у једном тренутку фармер био фокус министарства и државе, због чега је и усвојен постојећи закон о пољопривредном земљишту, данас је ситуација потпуно другачија.

Влада РС покушава да приватизацијом једног броја комбината успостави систем који је већ функционисао готово 60 година (уговор са Ал Дахром), град Београд ради веома сличну ствар са ПКБ, а Влада АПВ је хтела са ПИК Бечеј-ом. Сличну ситацију, поучени овим примерима имамо и у мањим локалним самоуправама где постоји такође кршење матичног закона, са идејом привилегованог коришћења земљишта. У сва три случаја одустаје се од концепта једнаке шансе за све и кршењем закона о пољопривредном земљишту се онемогућава стављање државног пољопривредног земљишта у функцију закупа под истим условима за све.

ДС као социјалдемократска партија у једној, још увек, веома руралној земљи мора имати у виду да је наша дужност и обавеза пре свих осталих, стварање једнаких шанси за све грађане. У овом случају, једнака шанса за све паоре да имају могућност даљег развоја. То се поменутим моделом не постиже. Спасавање постојећих радника у готово банкротираним комбинатима може бити мотив за кршење закона, али оно мора бити краткотрајног карактера и са јасним циљем трансформације таквог система. Градови и држава могу бити сувласници или власници комбината, али се морају понашати као и сви други актери на тржишту (закупљивати државно земљиште).

Из свега овога јасна је **наша оријентација ка томе да се државно пољопривредно земљиште задржи у државним рукама и користи као ресурс неопходан за даљи развој пољопривреде и прерађивачке индустрије**. И друго, **развој треба усмерити ка фармерима уз сву помоћ у знању, капиталним пројектима и инфраструктури од стране државе** а не комбинатима који нису допринели руралном развоју и побољшању животног стандарда људи на селу. Улога државе мора бити снажнија у смислу организовања пољопривредних произвођача у задруге (кооперативе) у снажним инвестицијама у капиталну инфраструктуру (водоводи, канализације, ниски напон) и капиталну пољопривредну инфраструктуру (смештајни капацитети, прерађивачки капацитети, наводњавање, заштитне мреже, стакленици, усвајање стандарда, побољшање генетског материјала, брендирање, проналажење нових тржишта...).

Ту држава кроз разне врсте субвенција (по радном месту, по важности пројекта, по развијености подручја...) треба да подржи појединце са израженим менаџерским и лидерским потенцијалима кроз разне врсте помоћи. Сама инвестиција од стране политике или државе неће донети резултате ако не постоји појединачна иницијатива са терена и спремност улагања сопственог капитала.

Други проблем око земљишта су **питања правне природе и тичу се реституције и права наслеђивања пољопривредног земљишта**. Питање реституције државног пољопривредног земљишта треба регулисати на исти начин као и сву осталу реституцију и нема разлога зашто би најважнији ресурс који поседује наша земља био једини превасходно натурално враћен. Око наслеђивања постоје различити модели и начини

забране уситњавања поседа након оставинских расправа. Један од таквих модела постојао је и у СФРЈ у Словенији, не тако давно.

2. **Развијање регионалних стратегија за сваки од аграрних региона у Србији понаособ.**

Различитост - културална и економска и по основу природних ресурса је огромна предност Србије. Диференцирана аграрна политика ће омогућити појединачни програм и развој сваког региона понаособ и претворити садашње мане у будуће предности. Израдиће се **нова Стратегија развоја аграра** са акцентом на сточарство и воћарство - Србија воћњак Европе.

3. **Средњорочно планирање аграрне политике и буџета који је прати**

Извесност и предвидљивост су две основне карактеристике ЕУ пољопривреде. **Планирање аграрног буџет на 5 година** (како би се обезбедила извесност улагања у производњу, подстицаје, субвенције...). Укупни аграрни буџет, из домаћих и европских извора, 2020. године достићи ће милијарду евра.

4. **Развијање система безбедности хране и заштита потрошача**

Безбедност хране је европска тековина коју Србија мора што пре усвојити. Недавни проблеми са квалитетом млека на које је указала ДС показују да је тај сегмент и даље веома проблематичан и од велике важности за наше грађане. ДС инсистира на што бржем усвајању европских норми и њиховој стриктној примени уз подршку домаћим произвођачима за њихово достизање. Од суштиске је важности успоставити јасан ланац одговорности унутар државе као и одредити одговорност произвођача за пласирање неисправне робе. Покрет потрошача у Србији мора бити ојачан, а држава мора упознати потрошаче са њиховим правима и обезбедити систем који ће омогућити заштиту тих права.

5. **Успостављање комуникације са пољопривредницима**

Комуникација са пољопривредницима је један од најважнијих делова сваке реформе. За све ове године постоји јако мало, у статистичком смислу безначајан број злоупотреба субвенција од стране пољопривредника, и сваки фер однос према њима омогућава синергију која мора довести до резултата. Наша предност је и огроман људски потенцијал (у односу на неке друге гране привреде) који се налази у аграру. Израсла је једна нова, млада и образована генерација пољопривредника која, на жалост, врло често о аграрној политици зна више од појединих министара. Дијалог и комуникација у решавању проблема са њима је обавеза и мора бити и законом регулисана.

4. ФИНАНСИЈЕ

Јавне финансије Републике Србије налазе се у најлошијој позицији од петооктобарских промена. Упркос неопходности консолидације фискалног дефицита и смањења јавног дуга, Влада формирана у јулу 2012. године је ребалансом буџета додатно повећала дефицит, док је динамика задуживања у сталном порасту. Фискалном реформом Влада је додатно оптеретила привреду и грађане кроз повећање ПДВ-а, пореза на добит и акциза, што је допринело паду агрегатне тражње и преивредне активности у земљи. Резултат такве политике је повећање дефицита у последњих пет месеци 2012. године за преко 80 милијарди динара, упркос повећању пореза и реалном смањењу плата и пензија, док је јавни дуг увећан за преко 3 милијарде евра и прешао границу од 65% БДП-а. Оно што додатно забрињава су лоши резултати остварења јавних прихода у претходна четири месеца, нарочито ако се има у виду потреба смањења дефицита у 2013. години како би се избегла дужничка криза.

Монетарна политика такође није остварила планиране циљеве, па је инфлација у 2012. години била 3 пута већа од циљане и данас је Србија, поред Белорусије, једина земља у Европи са двоцифреном инфлацијом. Политика курса НБС има негативан утицај на конкурентност српских производа на извозним тржиштима и доприноси расту спољнотрговинскохг дефицита. Стране директне инвестиције су од формирања нове Владе готово у потпуности изостале и пале на најнижи ниво од 2001. године, при чему нема најаве значајнијих инвестиција у 2013. години.

Лошој међународној позицији Србије допринело је и дистанцирање Владе од ММФ-а, који је у претходном периоду представљао гарант спровођења одговорне економске политике. Изостанак аранжмана са ММФ-ом онемогућио је Србији и приступ значајним средствима Светске банке и европских финансијских институција који се нуде по далеко повољнијим условима него што Србија може да се задужи на међународном тржишту.

Влада је низом потеза показала да не планира да се одговорно понаша када су у питању јавне финансије, па је тако додатно повећала дискреционе расхода, што се најбоље види на примеру субвенција које су у последњих пет месеци 2012. године повећане за 50%. Посебно забрињавају најаве значајног повећања субвенционисања предузећа у реструктурирању која деценијама остварују губитке и представљају најмање продуктиван сегмент српске привреде. Такође, на нетранспарентан начин регулисане су обавеза према фармацеутским кућама и путарским предузећима, чиме је Влада повећала јавни дуг за 18 милијарди динара и признала спорне обавезе према ове две групације. Потпуно је непримерена била и одлука о укидању бројних изворних прихода локалних самоуправа у току буџетске 2012 године, чиме је угрожено њихово редовно функционисање. Коначно,

Влада је изменила регулативу како би спровела партијско и нестручно кадрирање у јавним предузећима, министарствима, агенцијама и другим државним институцијама, што ће имати несагледиве последице на квалитет рада институција и финансијско резултате јавног сектора.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. Спровођење пореске реформе:

- Смањење оптерећења на зараде (пореза и доприноса) на 50%, чиме ће се омогућити повећање конкурентности српске привреде, али и повећање запослености и зарада,
- Увођење кривичне одговорности за неплаћање пореза и доприноса на зараде и непријављивање запослених,
- Веће опорезивање имућних категорија становништва кроз порез на имовину и прогресивну стопу опорезивања дохотка грађана,
- Нижа стопа пореза на добит за микро и мала предузећа,
- Смањење пореза на закуп некретнина на 5%,
- Фискална неутралност, кроз реинтегрисање прихода од дивиденде у годишњи порез јер тренутни систем даје снажан подстицај послодавцима да исплаћују велики део зарада „на руке“, без уплаћивања доприноса за обавезно социјално осигурање.

2. Увођење система платних разреда у јавном сектору

Укидање неправедних разлика у примањима у оквиру државних институција на свим нивоима

3. Израда новог Закона о финансирању локалне самоуправе и Закона о финансирању АП Војводине

Ови закони ће на стабилан и одржив начин обезбедити финансирање локалних самоуправа и територијалне аутономије и пренети овлашћења у складу са расположивим средствима и управљачким капацитетом. Потребно је изменити систем финансирања на основу пореза на зараде и успоставити механизам система трансфера заснован на стварним потребама и надлежностима локалних самоуправа. На овај начин ће се извршити стварна фискална децентрализација и остварити равнотежа између изворних и уступљених прихода.

4. Увођење Програмског буџета на свим нивоима власти

Овао је неопходно да би се омогућио јасан увид у управљање средствима пореских обвезника. Мора се јасно дефинисати који су програми приоритетни, какви се резултати

очекују и колика средства се издвајају за њихову реализацију. Оваквим приступом уводи се и виши степен одговорности фунционера за остварење циљева који су финансирани јавним средствима. Увођењем програмског буџета омогућиће се и анализа родног буџетирања, како би се обезбедила и родна равноправност у трошењу буџетских средства.

5. Реструктурирање Пореске управе

Неопходно је имати квалитетнији однос према пореским обвезницима који се превасходно заснива на:

- Превенцији, уместо кажњавању,
- Електронском достављању пореских пријава,
- Канцеларијској уместо теренској контроли, чиме се смањује обим дискреционих права пореских инспектора, нарочито у комуникацији са малим и средњим предузећима,
- Већој доступности запослених кроз продужење радног времена,
- Јединственом уплатном рачуну за уплату свих пореза и доприноса на зараде, који ће се оверавати у Пореској управи.

6. Смањење пореске евазије

Ово подразумева:

- Бољу организацију другог степена за пореске поступке,
- Именовање заменика јавног тужиоца за пореске поступке,
- Ограничења у пословању *off-shore* компанија,
- Посебан програм за осетљиве групе обвезника (спортисти, лекари, адвокати, естрадни уметници, и сл.), који предвиђа уључивање промотера из самих група и постепено повећање пореске стопе,
- Контролу великих акцизних обвезника (произвођачи и увозници цигарета, алкохола, нафтних деривата) кроз перманентно присуство радника пореске управе у производним и складишним капацитетима,
- Систем награђивања пореских инспектора,

7. Рационално коришћење имовине

Забрана изнајмљивања пословног простора, обједињавање возног парка и ИТ ресурса на републичком нивоу. И поред очигледног вишка простора са којим располаже Република Србија, велики број државних институција изнајмљује простор по астрономским ценама. Државна возила су распоређена на више стотина власника, тако да не постоји ни јединствена евиденција, а камоли ефикасан систем коришћења или набавке горива и резервних делова, услед чега су трошкови набавке и одржавања возног парка значајно виши. Консолидација ИТ ресурса је такође неопходан корак јер институције не могу да

комуницирају између себе чиме се губи драгоцено време и значајно повећавају трошкови за грађане и привреду.

8. Анализа резултата субвенција у привреди

Субвенције и други подстицаји се већ годинама дају без икакве повратне информације о резултатима које су дале, како на нивоу предузећа, тако и на нивоу привредне гране или привреде у целини. Такође, значајна субвенционисана средства се користе за рефинансирање постојећих обавеза или чак орочавају да би се остварила разлика између пасивне и активне каматне стопе. Стога и не постоји никаква одговорност за начин на који се субевнција данас дискрециono деле привредним субјектима. Зато је неопходно да се кроз Народну Скупштину инсистира на добијању ефеката субвенција, како за претходни период, тако и за актуелни буџет, како би се вршио константан притисак на представнике Владе да рационално троше ионако оскудна средства.

9. Квартално планирање и извештавање о остварењу јавних прихода и расхода

Имајући у виду да је Буџет за 2013. годину нереално постављен, како са аспекта прихода, тако и са аспекта планираних расхода, неопходно је квартално праћање висине дефицита и задужења, како се не би угрозиле јавне финансије земље и повећао ризик од кризе јавног дуга. Такође, неопходан је приступ детаљној структури расхода буџета, како би грађани имали увид у које конкретне пројекте се улаже средства пореских обвезника.

10. Унапређење финансијског сектора

Ово подразумева:

- Оснивање Развојне и извозне банке као кључне финансијске подршке за раст извоза,
- Укидање Фонда за развој и АОФИ и спајање са Развојном и извозном банком пошто нису дали очекивани допринос привредном развоју земље,
- Стварање регулаторних претпоставки за пословање штедионица и микрофинансијских институција,
- Развој тржишта корпоративних и муниципалних обвезница,
- Укидање банкарских провизија за:
    - подизање готовине са банкомата,
    - превремену отплату кредита,
    - рефинансирање код друге банке
    - трошак обраде кредита
- Обавеза да банке грађанима ретроактивно исплате средства по основу незаконитог повећања фиксног дела каматне стопе,

- Обавеза НБС да отвори канцеларију за сарадњу са становништвом која би бесплатно давала савете грађанима,
- Формирање рејтинг агенције која би обрачунавала и објављивала рејтинг банака и предузећа. Сви подаци су доступни, а реализација пројекта би значајно допринела повећању сигурности на финансијском тржишту.

5. ОБРАЗОВАЊЕ

Србија је последње две деценије далеко од водећих светских токова и колико год да нам недостаје нови инвестициони циклус у индустрији, још више нам недостају кадрови са савременим знањима који су оспособљени да управљају и тим инвестицијама, али и модернизацијом друштва у целини.

То су у правом смислу речи будући лидери нове, снажне Србије, који ће, опремљени најновијим знањима и технологијама, бити конкурентни својим вршњацима на глобалном тржишту.

Унапређење се односи на све сегменте друштва: телекомуникације, медицину, државну управу, финансије, грађевинарство, пољопривреду, енергетику... – и сутра више неће моћи да се деси да политичари без искуства буду бирани на водећа места у јавним предузећима, или на друге одговорне функције у земљи, кад насупрот себе буду имали стручњаке школоване у најбољим европским центрима. Треба да усвојимо програм "10.000 стручњака" кроз који ћемо школовати успешну децу која желе да раде за државу, а не могу себи да приуште школовање на страним школама или стручно усавршавање у европским земљама. Тако ћемо створити стручну базу у државној управи и јавним-државним предузећима.

Економски препород и развој друштва заснованог на знању може да се оствари само кроз значајан допринос образовања, али улога образовања је и да истовремено промени систем вредности и јасно подржи демократску оријентацију појединца и друштва, развија смисао за иницијативу и предузетништво као и културну освештеност и исказивање.

Три стратешка документа су важна за дефинисање политика у области образовања. То су:

1. Србија 2020 концепт развоја републике србије до 2020. године
2. Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. + године
3. Документ Европске комисије: „Нове европске политике у области образовања за боље социо-економске резултате“

Ови документи, користећи аналитички приступ, на јасан начин дефинишу стање, потребе промене система и резултата образовања и сугеришу правце реформских процеса. Из њих мора јасно и ефикасно да произађе акциони план чија реализација мора да започне одмах, јер је потребно време да би трансформације образовања произвела видљиве социо-економске резултате.

За амбициозан однос према садашњости и будућности и жељи да се развија друштво засновано на знању, кључни фактори су способност друштва да креира и користи знање (и вештине) као најважније факторе прогреса и раста.

Србија може да се врати на пут економског раста (али и социјалног напретка) доминантно се ослањајући се на раднике са знањем и вештинама, који могу да допринесу променама својом **иновативношћу** и **предузетничким духом. Ове две карактеристике се морају развијати и системом образовања** Србија дакле својој омладини мора да пружи **креативно и продуктивно знање** и тзв. "трансверзалне" компетенције, а не знање затрпано чињеницама.

Међутим, одговорност да се, кроз практичан рад, на младе пренесу права знања и вештине корисна на тржишту рада, морају заједнички да носе Национална служба за запошљавање, компаније (привреда), школе и установе високог образовања и остали учесници у овим процесима, укључујући ученике и студенте. Тако формирани млади људи ће лакше долазити до радних места јер ће њихов образовни ниво и стечене вештине бити усклађене са потребама тржишта рада, али ће истовремено бити способни да својом креативношћу стварају нова радна места и нове профиле.

Промена структуре радне снаге подразумева реформе у систему редовног образовања (када је у питању нова радна снага), али и **увођење система целоживотног учења**, образовање одраслих и укључивање неформалног образовања у систем целоживотног учења.

Са друге стране, када на себе преузимамо додатне одговорности за развој друштва, морамо да младима обезбедимо амбијент у коме ће и креативност и конкретна знања и предузетничке способности и логика моћи да дођу до изражаја: амбијент здраве конкуренције и финансијске рационалности и сигурности.

Међутим, образовање мора да има своју социјалну (па чак и здравствено васпитну) развојну функцију истовремено са својом економском развојном функцијом.

Иако се трансформација образовања на свим нивоима одвија већ неколико година, није донешен национални оквир квалификација што уноси додатну несигурност и нејасноћу на тржишту рада. Зато је доношење оваквих докумената један од најважнијих и најхитнијих задатака.

У друштву заснованом на знању, систем образовања поред тога што се бави преношењем знања, мора да се бави **стварањем нових знања кроз науку и истраживање**. Зато су наука, истраживање, иновативни развој и модерне информационо комуникационе технологије (и одговарајуће институције) неодвојиви делови и образовног система. У нашој академској заједници ова чињеница је јасно препозната као неопходан облик ресорног повезивања и заједничког функционисања.

Организација система образовања у Србији је трома, неефикасна и застарела, а веома често се дешава да на кључним местима у систему се налазе недовољно компетентни људи. Обавеза јачања ефикасности и одговорности извршне власти се мора испољити и кроз реформу државне администрације и изградњу административних и институционалних капацитета и у области система образовања (кроз специфичну едукацију људи за ову област у земљи и иностранству). Овај сегмент обухвата процес деполитизације управљања школама и обуку управљачког кадра за образовне институције, али и кадровско јачање стучних институција (завода, школских управа, министраства...). А пре свега **увођење јединственог информационог система** у просвети.

Најзначајнији **чиниоци система** образовања су наставници, ученици (студенти) и родитељи. Сваком од ових чинилаца се мора пружити, а они преузети своје адекватно место и одговорност у функционисању система образовања и васпитања. Положај наставника у нашем систему је недакватан што утиче и на мотивацију и опредељење за студирање наставничких факултета. Стимулативним мерама се мора обезбедити бољи, не само материјални, већ и друштвени положај и значај наставника и на тај начин побољшати њихова мотивација за рад, са друге стране наставнички позив захтева стално усавршавање и истраживање. Зато је неопходан избор и опремање посебних школа као наставних база за професионални развој наставника

Децентрализација образовних институција и ресурса, као њихова оптимизација и организација њихове флексибилне мреже, треба да буде један од одговора система образовања на демографску и економску кризу, али то мора да буде и децентрализација квалитета, т.ј. развој образовних институција адекватног квалитета у различитим деловима наше земље. Ово је могуће постићи пре свега њиховим јасним профилисањем т.ј. делимичном специјализацијом по одређеним темама, али и већом одговорношћу школе за сопствени квалитет. Овако постављен систем образовања мора да за нашу земљу и у образовању обезбеди лидерско место у региону. Децентрализација образовних институција захтева и специфичан развој институција ученичког и студентског стандарда, као важних сегмената обезбеђивања могућности за учење и студирање.

Важан међународни индикатор квалитета и ефикасности образовног система је **доступност и квалитет образовања за осетљиве категорије деце** (пре свега: деца на селу, сиромашна, деца са сметњама и тешкоћама у развоју и деца која припадају етничким мањинама). Полазећи од хуманог приступа „једнаке шансе за све“, али и схватајући да у садашњој ситуацији се не смемо „одрећи“ ни једног талента и амбициозног члана наше заједнице спремног и способног да у развоју пружи свој допринос, морамо управо шансу образовања посматрати као процес оптимизације, а не само економске рационализације образовних и школских ресурса. Зато управо иновативан приступ коришћења школских

ресурса у сеоским срединама треба да да нове импулсе развоју ових средина и читаве земље (концепција сеоске школе као вишефункционалног центра и као центра развоја сеоских заједница).

Због развоја и очување талената – неопходно је израдити стратешки документ који ће свеобухватно дефинисати начин идентификовања, праћења, образовања и усавршавања **талентоване и даровите деце** као будућег потенцијала Србије. Важно је пружити снажну подршку талентованим појединцима као и институцијама које раде на њиховом усавршавању, као и успоставити одговарајућу везу са институцијама које у иностранству раде на сличним темама. Одлазак у иностранство дела наших (најбољих) студената може да буде добитак за нашу земљу, ако је праћен адекватним мерама државе да их подстиче да њихово студирање и рад у иностранству буду у склопу једне шире и координисане акције сарадње наших универзитета и истраживачких институција са сличним институцијама у свету.

„Страшан је податак да 95% пара намењених просвети иде за плате, а само пет одсто за школски стандард." (Ово није зато што су плате у просвети велике, већ зато што се недовољно и неадекватно издваја за образовање) Ефикасно инвестирање у образовање је један од важних чинилаца његовог напретка, али систем образовања истовремено мора такође ефикасно да утиче на пораст БДП, на тај начин истовремено утичући и на већу могућност инвестирања у образовање. Зато држава мора да постави питање побољшања образовног система истовремено са процесима консолидације јавних финансија, односно да одговори на питање како да финансира модернизацију образовања при значајним буџетским ограничењима. **Србија не сме да смањује буџет за образовање, што се дешава ове године.** Такође, ништа није урађено на развоју подстицаја коришћења ванбуџетских извора (средства компанија и друга приватна издвајања за образовање). (Извештај о мониторингу Владе, „Образовање", 19.12.2012. године)
Развој квалитетног образовања је могућ само уз повећање издвајања за образовање на 6% БДП до 2020. године при чему највећи део раста треба да буде намењен развоју образовања, а не одржавању постојећег стања, али и уз побољшање ефикасности да би се постигло више.

Истовремено потребно је дуплирање учешћа издвајања за активне мере тржишта рада у БДП до 2015. године, уз повећање транспарентности употребе ових средстава као и унапређења њихове усмерености и доступности према дубоко рањивим и групама вишеструке рањивости.

Иако су из европских фондова значајна средства уложена у образовање у Србији, њихова улагања не дају адекватне ефекте, пре свега због некоординације и неспремности система да се фокусира на стратешке циљеве .

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. Доношење иновираних и нових закона у области образовања

Ови закони морају бити усаглашени са усвојеним стратешким опредељењима, је почетни услов за доследну и ефективну примену Стратегије:

- **Акциони план за реализацију Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. + године** (национални савети),
- **Дефинисање образовања као јавног добра** (које не треба да остварује профит, без обзира на власничку структуру, већ се остварена добит реинвестира у систем образовања),
- **Реформа образовних програма основних и средњих школа.** Количина и комплексност градива мора бити примерена узрасту. Данас се у Србији систематски и највише у Европи троши на приватне часове, што погађа велики број породица,
- **Национални оквир квалификација** и **Национални оквир стручних квалификација** (национални савет, струковна удружења, национална служба за запошљавање),
- **Закон о занатству**, формирање занатских комора и увођење мајсторског образовања,
- Усклађивање мреже стручних школа и понуде образовних програма (профила) са потребама привреде и потребама равномерног регионалног развоја,
- Квалитетно стручно образовање је скупо, а посебно практична настава, па веома мали број школа може да обезбеди добре услове за реализацију практичне наставе у школском простору. Ради уједначености стечених компетенција код ученика, потребно је **поједине стручне школе успоставити као регионалне технолошке центре за одређене области**, уз коришћење капацитета домова за смештај ученика. Истовремено, ови технолошки центри би добили и улогу ресурсних центара за наставнике практичне наставе,
- Законска и подзаконска регулатива која уређује рад **регионалних технолошких центара за средње стручно образовање**, начин финансирања њиховог рада, рад наставник/инструктора у овим центрима али и „гостујућих" наставника; успоставити најмање пет регионалних технолошких центара за одређене секторе: **информационо комуникационе технологије, производња и прерада хране, саобраћај и енергетика и енергетска ефикасност** коришћењем капацитета привреде, постојећих школских објеката и домова ученика,
- **Систем акредитације и сертификације послодаваца** код којих се реализује практична настава,
- Законска и подзаконска регулатива за **финансијске стимулације послодаваца** у чијим се привредним друштвима реализује практична настава,

- За све облике образовања који се реализују и на језицима националних мањина, потребно је **са националним саветима мањина усагласити доношење одлука и законских и подзаконских аката у области образовања,**
- Сачинити институционални оквир који би подржао успостављање и **развој подсистема образовања одраслих,**
- На републичком и локалном нивоу оснивати, у складу са законом, **саветодавна тела за развој људских ресурса** у којима би били подједнако заступљени представници послодаваца, запослених, грађана и образовних институција формалног и неформалног сектора. На локалном нивоу партнерство ваља остварити између потенцијалних студената и образовних институција, филијала НСЗ-а, центара за каријерно вођење и саветовање одраслих, истраживачких центара, предузећа, локалне самоуправе и НВО,
- **Диверсификовати изворе финансирања** – укључити приватни сектор, пословни свет и појединце у финансирање програма целоживотног учења. Фискалном политиком омогућити фискалне олакшице за појединце и послодавце уколико улажу у програме образовања одраслих. Кроз развој међународне сарадње обезбедити приступ разноврсним фондовима везаним за образовање нпр. структурним фондовима ЕУ у области образовања – *Tempus, Leonardo da Vinci, Lifelong Learning Programs, Grundtvig, Comenius,*
- Променити Закон о високом образовању тако што ће се у њега укључити **разни облици универзитетског целоживотног учења кроз кратке курсеве** – до 30 ЕСПБ – модуларизацију, увођење професионалних мастера и мастера за потребе послодаваца,
- **Унапређивање система образовања и усавршавања наставника** (сарадња са међународним партенрима кроз одговарајући пројекат),
- **Унапређење наставничких компетенција** (сарадња са међународним партенрима кроз одговарајући пројекат),
- **Закони и подзаконска акта о финансирању образовања** (Неопходно је донети законе о финансирању школа и високошколских институција који базирају на јасној подршци пре свега квалитету),
- Полазећи од става да се ни једног (талентованог) појединца не смемо одрећи због његове не могућности да адекватно финансира своје образовање, **системом ослобађања од школарине, стипендијама и државним кредитима посебно омогућити младима из социјално угрожених категорија да студирају уз обавезу да редовно и квалитетно испуњавају своје студентске обавезе**,
- **Закон о студентском организовању** (одговарајуће студентске организације),
- Успостављањем рада **координационог тела** које би чинили председници свих националних савета у области образовања и науке (Националног просветног савета, ССОВОО, Национални савет за високо образовање и Националног савета за науку),

- **Увођење јединственог система докторских студија** (сарадња са међународним партнерима кроз одговарајући пројекат).

2. Програм „10.000 стручњака“

Кроз овај програм ћемо школовати успешну децу која желе да раде за државу, а не могу себи да приуште школовање на страним школама или стручно усавршавање у европским земљама. Тако ћемо створити стручну базу у државној управи и јавним-државним предузећима.

Србија је последње две деценије далеко од водећих светских токова и колико год да нам недостаје нови инвестициони циклус у индустрији, још више нам недостају кадрови са савременим знањима који су оспособљени да управљају и тим инвестицијама, али и модернизацијом друштва у целини.

То су у правом смислу речи будући лидери нове, снажне Србије, који ће, опремљени најновијим знањима и технологијама, бити конкурентни својим вршњацима на глобалном тржишту.

Унапређење се односи на све сегменте друштва: телекомуникације, медицину, државну управу, финансије, грађевинарство, пољопривреду, енергетику... – и сутра више неће моћи да се деси да политичари без искуства буду бирани на водећа места у јавним предузећима, или на друге одговорне функције у земљи, кад насупрот себе буду имали стручњаке школоване у најбољим европским центрима.

3. Прилагођавање наставних садржаја узрасту ученика

Школа без допунске наставе. Обезбедити да ученици савладавају количину и комплексност градива примерене њиховом узрасту, без систематског прибегавања приватним часовима

4. Увођење **јединственог информационог система у просвети**

5. Обезбеђивање опремљености школа санитарном инфраструктуром примереној 21. веку

6. Обезбеђивање опремљености школа училима

Учила морају обезбедити да ученици могу да изграде компетенције примерене веку у коме живимо и потребама привреде

7. Препознавање и помоћ младим талентима

Пројекат идентификовања, праћења, образовања и усавршавања **талентоване и даровите** деце као будућег потенцијала Србије

8. Развој концепције **сеоске школе** као вишефункционалног центра и као центра развоја сеоских заједница

9. Развој мера за промену медијског односа према образовању

Тражити да образовни програм поново добије тај статус на националној телевизији, потребно је осмислити различите механизме који ће промовисати образовање и васпитање у јавности

10. Дефинисање националног програма подршке и промоције концепта целоживотног учења

11. Увођење **научно-образовног канала** и специјализованих емисија које промовишу и наглашавају неопходност образовања одраслих.

12. Међуресорна сарадња

Гимназије и средње уметничке школе морају имати успостављену сарадњу с различитим културним, научним, спортским, здравственим, еколошким, техничко-технолошким манифестацијама (нпр. Фестивал науке, Лабораторија славних, Очистимо Србију, Млади у акцији...), не само као конзументи већ и као потенцијални партнери у њиховој реализацији.

6. НАУКА, ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ И ИНФОРМАЦИОНО ДРУШТВО

Основни проблеми науке и ИКТ у Србији су **неповољна демографска слика** и **недовољна средства** која се издвајају за ове области. Са смањењем броја деце и без довољно уложених средстава сваки добар план за развитак се обесмишљава и у перспективи нема великог напретка. Држава мора да буде носилац одговорности када је у питању демографска политика, издвајање и расподела средстава за образовање, основну и примењена науку и технолошки развој земље. Земље које су у прошлом периоду улагале у образовање и науку данас су високо развијене. На жалост, Република Србија заостаје не само за тим земљама већ и за Европом по тренутним инвестицијама у науку. Према подацима влада Србије улаже 0,3% БДП - а за науку, знатно мање чак и у односу на земље у окружењу (0,5%), док Хрватска, Словенија издвајају више од 1% БДП - а.

НАУКА

ДС је стратегијом научног и технолошког развоја већ раније предвидела да инвестиције у науку морају да достигну преко 1% БДП - а до 2015. године. Зато је **ДС успешно покренуо иницијативу да се инвестира 400 милиона евра ванбуџетских средстава како би се застарела инфраструктура и опрема обновили а у исто време увеле нове, модерне технологије** укључујући нанотехнологију и биомедицину. Визија овог програма је да Република Србија кроз науку постане главни иновативни и у односу на друге земље конкурентни фактор. Да би се то постигло, домаћим научницима треба омогућити да достигну европске стандарде истраживања, убрзанији напредак у каријери и ефикасније превођење науке у производ. Једини начин да се то оствари је да држава континуирано ствара повољне услове за финансирање и инвестирање у науку. Предлог ДС је да се до 2020-те године улаже 2% БДП - а како би тиме достигли просек улагања земаља Евроске уније. Ове инвестиције морају да дођу из буџетских средстава али и из приватног сектора кроз јаче повезивање привреде и науке.

Циљ од 2% БДП – пола из буџета и пола из приватног сектора - јесте веома амбициозан али једини начин да се Србија стави на мапу развијених и да се таквим улагањима охрабре и привуку млади кадрови из земље и иностранства.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. Развој и директна примена у следећим доменима:

Биомедицина и регенеративна медицина (уједно развој медицинског туризма); енергетика и енергетска ефикасност; нови материјали и нанотехнологија; пољопривреда и здрава храна; информационе и телекомуникационе технологије; заштита животне средине и

утицај и прогноза климатских промена. Развој и истраживања у области друштвено-хуманистичких наука (историја, језик, економија, право, књижевност, филозофија, политичке науке, религија, музика, социологија, визуелна уметност итд.) које раде на решавању акутних проблема друштва у Србији, јачају национални идентитет и празвоју регионалне интеграције.

2. **Рационализација мреже научноистраживачких организација**

Сувише је разуђених института, сувише су програми уситњени а све то су главне препреке за формирање националног научноистраживацког и иновационог програма. У наредном периоду важно је циљано груписати истраживацке капацитете у веће едукативне и научне центре (*centre of excellence*) који ће имати довољно капацитета и критичне масе да реализују стратешке пројекте и конкуришу научним центрима широм света.

3. **Јачање научне писмености друштва кроз промоцију и популаризацију науке**

Приближавање науке деци предшколског и школског узраста утиче на даљи академски развој будућих генерација научника и истраживача. Будући Центар за промоцију науке и Истраживачка станица Петница пружиће идеалан амбијент за сусрет шире јавности и научника, допуну образовном систему и дати допринос културном, етичком и економском квалитету друштва.

4. Развој, очување и промоција научних талената

Потребан је документ који ће свеобухватно дефинисати начин праћења, образовања, усавршавња и финансирања талентованог нараштаја свих узраста како би се на време препознала и мотивисала да сазру у научноистраживачку елиту. Увођење јуниор професора би била додатна мотивација за младе научнике да се њихов рад на време призна и промовише како би свој будући породични живот и каријеру наставили у Србији.

5. **Повезивање науке и привреде**

Важна је стратешка промена начина финансирања, који се делимично оријентише ка привредним субјектима као носиоцима иновационих пројеката. Да би се достигао циљ, пола улагања у науку и технологију 2020. године морају да дођу из приватног сектора. Зато је неопходно размотрити увођење пореских и других стартних капитала као подстицај за улагање у науку, технологију, телекомуникацију и дигитална помагала, развој и запошљавање истраживача.

6. **Развој Фонда за иновациону делатност**

За пројекте који су директно у вези са развојем производа, процеса и услуга и њиховим пласманом на домаће и иностранo тржиште потребно је подржати Фонд за иновациону делатност и друге неполитичке организације за подстицај иновационих активности.

7. Укључивање капацитета научне дијаспоре у истраживања у земљи

Капацитет наше научне дијаспоре је огроман али неискоришћен. Први корак је комплетна идентификација наших људи у иностранству и креирање базе података о њима, пројектима на којима и институцијама у којима раде. Нашим научницима у дијаспори треба поједноставнити учешће у научним пројектима Министарства за науку, а у периоду до 2016. године треба спровести програм интензивног повратка научника у коме ће бити обезбеђени услови за формирање сопствених лабораторија и научних тимова у оквиру постојећих научноистраживачких организација у Србији. Стварање позиција јуниор професора, нарочито за жене, имаће одлучујућу улогу у овим напорима.

8. **Повезивање са међународном научном заједницом**

Јачање међународне сарадње је кључно за развој науке. Приоритет у међународној сарадњи је учешће Србије у развојним пројектима укључујући Хоризонт 2020 Европске Комисије, али и сарадња са Кином, Сједињеним Америчким државама и Руском Федерацијом, нарочито на пољу аграрне политике и унапређења пољопривреде и домену климатских промена.

9. **Активна улога науке у реализацији инфраструктурних и других пројеката**

Подстиче се пројекти у којима би се из средстава великих пројеката финансирале посебне активности домаћих истраживача у пројектима изградње инфраструктуре, побољшања здравља нације, развоја интернет и телекомуникационе инфраструктуре, у програмима енергетске ефикасности и нанотехнологије.

10. **Изградња и одржавање научне инфраструктуре**

Ово је кључно, кроз пројекте које је покренула ДС, попут Центра за биомедицинска истраживања у Београду, Центра за нанотехнологију у Београду, Центра за регенеративну медицину у Крагујевцу, Технолошких паркова у Београду, Нишу и Новом Саду, даљи развој истраживачког центра у Петници који већ деценијама важи као један од најзначајнијих инкубатора будућих српских научника.

11. **Трансфер технологија**

Мора се фокусирати на развој производа, премошћавање јаза између открића и примене. Држава мора да стимулише иновациона истраживања као и сарадњу између привреде, организација ризичног капитала и јавно - приватних партнерстава. Ту спада и иновативни рад са електронским технологијама, стварање библиотеке глобалног домета а све то кроз дигитализацију отвореног приступа.

Током времена индикатори прогреса ће јасно показати: 1) значајан напредак у генерацији нових знања и разумевања; 2) доприносе открића са опипљивим утицајима на здравље привреде и нације; 3) доприносе развоју технологија које омогућавају производњу; 4) побољшани ниво информисаности дебате о модерним научним питањима; 5) развој кадра истраживачких лидера; 6) доказ о значајном напредовању у каријери оних које подржавамо; 7) кључни допринос стварању, развоју и одржавању великих истраживачких ресурса; 8) доприносе расту центара изврсности; 9) значајан утицај на глобалне истраживачке приоритете.

Приоритети

- **Завршити започето**: људи који тренутно воде Министарство за образовање и науку немају капацитета и нису способни да се носе са ситуацијом у којој се српска наука налази као и са изазовима која наука доноси. Нема препознавања потенцијала и шанси која наука пружа младим људима и Србији. Напротив, овако како ради Министартсво коче се наука, технолошки развој а стимулише одлазак младих. Завршити значајну инфраструктуру која је започета у време када је ДС водио Министарство. Такође, најзад наручити и инсталирати одобрену опрему чија је цена мања од 30 000 евра и направити систем који омогућава брзо и економично снабдевање потрошним материјалом. То ће националнох научној популацији омогућити да ради у компетитивном смислу.
- **Регулисати промоцију талената и увођење јуниор професора**. У исто време финансијска и административна помоћ при стварању старт - ап/малих предузаћа која ће имати 10-15 упошљеника, било при факултету или ван образовних установа. Омогућити лакши повратак стручњака и ефикаснију нострификацију диплома као и промоцију само оних који су се кроз публикације, добијене пројекте и патенте доказали на научном плану.
- **Умрежавање и стварање конкурентних и интердисциплинарних центара** по типу Макс-Планк у Немачкој или Велком у Великој Британији који ће бити и научни али и едукативни са циљем да регрутују најбоље појединце.

- **Формирати одвојено министарство науке** и размотрити његово повезивање са високим образовањем и доменом иновација. Петиција против утапања науке у просвету коју су потписале хиљаде наших научника и других грађана у марту 2011. године, као и негативно искуство протекле две године показују да је за Србију та организација неупоредиво боља.

ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ (ИКТ)

У оквиру ЕУ, ИКТ је признат као главни фактор утицаја на економскои раст и иновативност, што указује на улогу коју ИКТ треба да има и у развоју Републике Србије.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Отварање нових радних места без подстицаја државе као основна економска корист**

ИКТ је кључ модернизације данашње економије, чиме се значајно утиче на повећање обима производње, доводи се до стварања отворене и конкурентне дигиталне економије и стимулишу се иновације. Истраживања Светске банке из 2009. године показала су да повећање доступности широкопојасног (брзог) интернета од 10%, производи повећање бруто друштвеног производа за 1,3%.

2. **Раст бруто друштвеног производа**

500 милијарди долара је порастао бруто друштвени производ, током десет година у САД, инвестиционим улагањем у развој широкопојасне инфраструктуре и проширивање скупа услуга које ова мрежа за приступ може да пружи.

3. **94.000 нових радних места - пројекција развоја нових радних места до 2020. године на примеру развоја интернета**

Развој Интернета може да доведе до повећања броја нових предузећа сваке године, чији број 2020. године може да достигне 17.000, захваљујући чему би било отворено 94.000 нових радних места. Ова радна места обезбеђују запошљавање сваког петог од укупног броја незапослених, без потреба за икаквим подстицајима од стране државе, а нове привредне активности би обезбедиле јавне приходе од око 54 милијарде.

4. **Развој софтверских производа** за потребе тржишта у Србији, а пре свега у јавном сектору. Развој софтверских производа намењених иностраним тржиштима.

5. **Развој руралних и удаљених области**

Развој мрежа за приступ постао је значајна карика у развоју руралних и удаљених области, као и у развоју индустријских зона и повезовању привредних региона земље.

6. Оживљавање индустријских центара и равномерни регионални развој

Ефикасно и рационално управљање радио-фреквенцијским спектром, допринеће увођењу нових технологија, чиме се подстичу нова запошљавања отварањем нових радних места и поставља камен темељац равномерног и одрживог регионалног развоја.

7. Смањивање корупције, транспарентност рада, поједностављивање процедура пословања и смањење трошкова рада државне управе

Развој савремене телекомуникационе мреже државне управе обезбеђује ефикаснију комуникацију између појединих органа државне управе, односно, сваки грађанин комуникацију са државним органима обавља од куће. На овај начин поједностављује се процедура издавања појединих докумената, смањују се трошкови рада државне управе, а драматично повећава транспарентност рада и сужава простор за корупцију.

8. Развој дигиталне економије и унапређивање пословања

Предности примене е-пословања су: смањење трошкова пословања, повећање ефективности у смислу ширења тржишног потенцијала и бољег задовољавања потреба потрошача, унапређивање иновација производа и услуга путем интерактивног односа на релацији потрошач-снабдевач, повећање конкурентности и могућности запослења.

9. Једноставније, брже и јефтиније завршавање послова

Увођењем е-управе омогућава се свим корисницима (грађанима, привредним субјектима, организацијама и др.) да послове пред органима власти завршавају једноставније, брже и јефтиније.

10. Заштита животне средине и побољшање квалитета живота

Примена нових технологија у развоју мрежа за приступ побољшава квалитет живота и то поједностављењем комуникације, лакшим и бржим приступом информацијама, приступом

новим видовима забаве и унапређивањем културног живота, а примена технике ефикасног коришћења енергије утиче на заштиту животне средине.

11. Спречавање "одлива мозгова" и перспектива за младе

Развој ИКТ такође има велику улогу у задржавању младих и образованих људи, пре свега тако што ће подстаћи младе да активно учествују у друштву и поспешити могућности њиховог запошљавања, али и утицати на побољшање квалитета образовања у Србији.

12. **Стратегија развоја информационо-комуникационих технологија**. Циљеви ове стратегије били би**:**

- Развој брзог интернета – основа будућег пословања,
- Развој дигиталног друштва – *online* приступ јавним сервисима (развој електронске управе и електронског пословања),
- Развој поуздане и квалитетне инфраструктуре,
- Сигурност и безбедност,
- Унапређење регулативе,
- Развој истраживања и иновација у ИКТ.

13. **Развој информационог друштва**

Кључни елементи информационог друштва су државна управа, индустрија и грађани, а темељ развоја информационог друштва је поверење ових елемената у безбедност.

Развој **електронске управе** је кључ модернизације јавне управе. Развој електронске управе утиче значајно на смањење корупције, повећање ефикасности рада органа државне урпаве и повећање поверења грађана у рад органа државне управе.

Развој **електронског пословања** је од кључног значаја за даљи развој економије и привреде, посебно имајући у виду да ће интернет економија расти темпом од 8% годишње у развијеним земљама, као и двоструко више на тржиштима у развоју.

Конкретни кораци у развоју информационог друштва:

- Подстицање бржег развоја електронске управе и електронског послова,
- Усвајање нових и измена постојећих прописа о раду државних органа, ради регулисања употребе електронских докумената. Посебно:
    - Пословника о раду Владе са циљем увођења електронских јавних расправа;

- Закона о општем управном поступку са циљем поистовећивања документа у папирном и електронском облику;
- Закона о архивској грађи и архивској делатности са циљем складиштења докумената у електронском облику;
- Реализација пројекта за електронско канцеларијско пословање и размену докумената републичких органа (електронска централна писарница републичких органа);
- Усвајање закона који би унапредили електронско пословање.

14. **Заштита приватности** и **развој информационе безбедности**

Ово мора бити урађено с обзиром на то да је увођење информационе безбедности у све сегменте једне земље један је од предуслова стварања информационог друштва као основе за улазак у друштво развијених земаља.

15. Развој телекомуникација

Основни задатак ДС-а биће да обезбеди услове за **широку примену интернета**, а са тим и савремених сервиса и услуга. Њихова примена довешће до значајног повећања ефикасности пословања како великих система, тако и појединаца, односно до значајног степена развоја свих производних, индустријских, банкарских и трговачких пословања. Развој брзог интернета ће свакако допринети и развоју домаће ИКТ индустрије и то у изради специфичног хардвера и софтвера намењеног потребама појединаца у домаћинствима или у приватним фирмама, али и за потребе мерења, контроле и управљања у великим државним системима. На тај начин, унапредиће се услови за економски развој, али и повећање запослених високо образованих стручњака.

Конкретни кораци у развоју телекомуникација:

1. Дефинисање модела за подстицање развоја брзог интернета у руралним и економски неразвијеним срединама;
2. Реализација процеса преласка са аналогног на дигитално емитовање телевизијских сигнала;
3. Обезбедити експлоатација транспортне мрежа ЕПС-а, чија искоришћеност је тренутно минимална, а чиме се обезбеђује конкурентност на нивоу транспортних инфраструктура телекомуникација, као и приход од изнајмљивања ових ресурса;
4. Направити савремену концепцију вршења контроле и надзора радио-фреквенцијског спектра, која поред фиксне и мобилне контроле треба да обухвати и даљинску контролу и надзор, с обзиром да је то веома важна компонента у ефикасном и рационалном коришћењу радио-фреквенцијског спектра;

5. Створити услове за несметани развој и доступност свих технологија широкопојасног приступа, али и развој транспортних мрежа као целине, како би се обезбедило дугорочно коришћење телекомуникационе инфраструктуре и обезбедило повећање спектра сервиса које ове мреже могу пружити крајњим корисницима, који се могу налазити и у руралним регионима, а могу и бити корисници искључиво магистралне мреже;
6. Развој центара за размену саобраћаја, који заједничким улагањима могу развијати интернет оператори, а што значајно утиче на смањења цена интернет саобраћаја, а потом и услуга према крајњем кориснику.
7. Развој услуга универзалног сервиса као скупа основних електронских комуникационих услуга одређеног обима и квалитета, које су доступне свима на територији Републике Србије по прихватљивим ценама.
8. Изградња секундарне оптичке мреже, повезивање свих стамбених зграда, кућа и других објеката на ову мрежу са циљем да град и приватни партнери деле добит од коришћења интернета, телефоније, кабловске телевизије и свих других могућности које пружа оптика. На овакав начин би грађани добили јефтинији интернет, кабловску телевизију и све услуге које користе оптику, а са друге стране стабилан приход локалних самоуправа.

7. КУЛТУРА И ИНФОРМИСАЊЕ

Однос према култури и информисању на најдиректнији начин одражава карактер и природу друштва у којем живимо. Демократија, право на слободу изражавања и мишљења, људска права, владавина права, социјална правда... у сваком од тих сегмената култура и информисање се показују као носиоци одређених вредности. Те вредности показују оно што јесмо у савременом свету. Наша је намера да **културу и информисање учинимо централном, па и кључном темом будућег развоја Србије,** јер су култура и информисање у директној вези са друштвеном и економском модернизацијом и препородом наше земље. Право на културу и информисање део је основних људских права које свака модерна и демократска држава мора да омогући свим својим грађанима.

КУЛТУРА

Култура има још једно изузетно значајно обележје – она је главни носилац **националног идентитета** – па је брига за културу општенационални интерес баш као и животна средина и образовање. Тиме смо дефинисали место и значај културе у будућем развоју Србије.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Повећање средстава** издвојених за културу на најмање 1,5% планираног буџета
2. **Слобода** културног и уметничког стваралаштва и поштовање права на културу
3. Успостављање модерног, ефикасног, рационалног и креативног **система управљања** у култури
4. **Поштовање ауторских права** и доношење одговарајуће законске регулативе у тој области
5. **Рад на развоју културних навика код младих** – блиска сарадња са министарствима просвете и омладине и спорта
6. **Унапређење и модернизација установа културе**, посебно оних у које деценијама није улагано и које захтевају нови тип функционисања, али и нове зграде, проширење или реконструкцију постојећих простора
7. **Подизање нивоа учешћа грађана у културним активностима и равномеран културни развој** на целој територији Србије – децентрализација културе
8. Подршка развоју културе **националних мањина**
9. Афирмација културе као **економске полуге развоја** Србије
10. Стално унапређивање **опште културе** као темељног образовног и социјалног фактора у животу грађана
11. Развој програма и пројеката у **срединама без културне инфраструктуре**
12. Повећана **улагања у креативну (живу) уметност**

13. **Избор челних људи** у државним институцијама културе обављао би се искључиво по расписаном конкурсу, у складу са Законом о култури, чиме би се покренуо процес департизације културе.
14. **Подршка алтерантивних културних центара** тако што би држава покривала основне трошкове (хладни погон) ових културних центара, уз претходно испуњавање одређених критеријума и израду стратегије и програма ових центара
15. Утврђивање приоритета у развоју **културне индустије** и повезивање са економским носиоцима развоја
16. Успостављање нових, повољнијих **пореских олакшица** и стимуланса за улагања у културу и доношење одговарајуће законске регулативе у тој области
17. Подршка културним институцијама као и релевантним, даровитим, афирмисаним и компетентним појединцима реализовала би се искључиво **расписивањем конкурса за одговрајуће пројекте**. Ти конкурси морају бити потпуно транспарентни и редовно еваулирани.

У оквиру назначених програмских приоритета требало би се определити за **нову методологију** засновану како на квалитету тако и на временском трајању предложених пројеката. Укинули би се једногодишњи пројекти и прешло би се на вишегодишње (најмање две, а највише четири године). Наравно, то важи само за институције културе које су обавезне да направе вишегодишњу стратегију као и годишње програме. Појединци би и даље конкурисали за једногодишње пројекте. (Иако је таква могућност предвиђена законом, она се у пракси Министарства културе и градским секретаријатима није користила.)

У области **библиотекарства** неопходна је брза модернизација у складу са потребама и трендовима у тој области, што значи да се библиотеке морају оспособити да **дигитално „описмене“ Србију**. Дигитализација и коришћење њене предности мора ући у све институције културе, а пре свега у библиотеке.

У области **културне индустрије** неопходан је низ иницијатива са циљем регулисања и ширења културног тржишта, остваривања већег утицаја културе, активирања стваралачких потенцијала и интензивирања културне продукције која се ствара у Србији, што би за непосредну последицу имало и већу запосленост и повећање економских моћи у тој области. Овде пре свега мислимо на области издаваштва, филмске и музичке индустрије, као и примењену уметност (дизајн). Једна од таквих иницијатива која би значајно допринела бољем положају издаваштва јесте постизање споразума са земљама у региону о слободном трансферу књига између Србије, БИХ, Хрватске и Црне Горе. Таква врста споразума постоји између Немачке, Аустрије и Швајцарске.

ИНФОРМИСАЊЕ

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Прецизније дефинисање улоге јавног сервиса** у медијима – његовог финансирања, обавеза и контроле. Неопходно је што брже и ефикасније регулисати однос претплате и комерцијалног оглашавања. Посебно треба инсистирати на значају и сталној провери квалитета и садржаја програма јавног сервиса, посебно већим присуством садржаја из културе и образовања.

2. **Држава мора изаћи из свих медија -** финансирање из буџета обављало би се искључиво путем конкурса

3. **Приватизација локалних и регионалних медија** мора бити спроведена уз јасна правила везана за садржај и квалитет програма, као и обавезе према локалној заједници. Држава може да помогне у финансирању квалитетног програма искључиво на основу јавних конкурса.

4. **Остварење снажније улоге агенција (РРА и Рател),** односно њихово оспособљавање да обављају регулаторну и контролну функцију са циљем подизања квалитета електронских медија и испуњавање законских обавеза у области културе.

5. Законским путем и одговарајућом регулативом треба увести ред на сцени електронских медија, што подразумева и **затварање станица које раде без дозвола.**

6. **Подршка рада Савета за штампу** и обележавање медија који су прихватили да сарађују са Саветом (посебан знак на насловној страни) такође је приоритет. Сагласно томе, нужна је **сарадња са представницима новинарских удружења и медијских асоцијација** како би се установили и примењивали професионалних стандарди и њима припадајући етички принципи.

7. Доношење новог **Закона о оглашавању у медијима** пошто је постојећи застарео.

8. У сарадњи са Министарством просвете у основношколско образовање треба увести факултативни **програм медијске писмености**. Медијска писменост би требало да у средњим школама постане саставни део како грађанског васпитања, тако и неких других предмета (логике, социологије, психологије, филозофије).

9. **Заштита новинара и медија** од свих облика притисака и претњи и стварање друштвене климе која ће подстицати слободно и професионално информисања о свим проблемима у друштву.

10. Размотрити могућност **олакшавања економског положаја медија**, поготово локалних медија, због њиховог тешког пложаја услед вишегодишње кризе.

Улога интернета и он-лајн медија заслужују посебну пажњу. Култура и информисање су области које на најнепосреднији начин испуњавају садржаје интернета. Због тога је неопходна интересорна сарадња са министарствима за просвету, телекомуникацију, омладину и спорт.

У области **библиотекарства** неопходна је брза модернизација у складу са потребама и трендовима у овој области, што значи да се библиотеке морају оспособити да **дигитално „описмене“ Србију**. Дигитализација и коришћење њене предности мора ући у све институције културе а пре свега у библиотеке.

У области **културне индустрије** неопходно је покренути низ иницијатива које би допринеле не само већем утицају и присуству културе и културне продукције која се ствара у Србији него и већој запослености и повећању прихода из целе ове области. Овде пре свега мислимо на области: издаваштва, филмске и музичке индустрије, као и примењену уметност (дизајн). Једна од таквих иницијатива која би веома допринела бољем положају издаваштва јесте постизање споразума са земљама у региону о слободном трансферу књига између Србије, БИХ, Хрватске и Црне Горе. Таква врста споразума постоји између Немачке, Аустрије и Швајцарске.

8. ЕНЕРГЕТИКА, РУДАРСТВО И ЖИВОТНА СРЕДИНА

Енергетика, рударство и животна средина налазе се данас пред изазовима који су таквог карактера, да захтевају хитно доношење веома битних и тешких одлука краткорочног и средњерочног карактера, уз истовремено дефинисање стратешких секторских планова развоја, са контролним тачкама 2020., 2030. и 2050. године.

Србија је сиромашна енергетским ресурсима и са аспекта потрошње примарне енергије је увозно зависна земља. У Републици Србији, билансно посматрано, на годишњем нивоу се произведе углавном довољно електричне енергије за сопствене потребе, док се око 85 одсто потреба за гасом и 70 одсто потреба за нафтом обезбеђују из увоза. Потрошња електричне енергије је, у последњих десетак година, имала тренд пораста од 1 до 1,5 одсто годишње и очекује се да се такав тренд настави.

Посао у рударству и енергетици обезбеђује више од сто хиљада радника.

Без обзира што практично још увек не постоји општи светски концензус о циљевима садржаним у Кјото протоколу, држава Србија је, као потписник и као држава која је у процесу придруживања Европској унији, преузела обавезе да активно ради на испуњењу циљева дефинисаних Европским директивама у овој области. Европска унија дефинисала је три циља за 2020. годину:

1. смањење емисије CO2 за 20%;
2. повећање учешћа обновљивих извора енергије у финалној потрошњи енергије на 20%;
3. повећање енергетске ефикасности за 20%.

Афирмација и покретање развојног циклуса у рударству и енергетици, један је од важних предуслова за развој економије. Енергетски сектор, као и сектор рударства има довољно очуване материјалне и кадровске ресурсе, блиско је повезан са електро-машиноградњом, грађевинарством и бројним другим привредним гранама и спреман је да буде један од кључних носилаца интензивне привредне обнове.

Проблеми у области животне средине и њене заштите су бројни и дефинисани су још 2004. године (тада Форум Националног еколошког акционог плана). Од тада је донето укупно 13 закона у области заштите животне средине који су највећим делом били усклађени са прописима Европске Уније (ЕУ). Подзаконски прописи за спровођење закона су, такође, донети. Међутим, законодавни процес се никако не може сматрати коначним, због динамичне измене релевантних ЕУ прописа и потребе за усклађивањем са њима. Сем тога, потребно је пратити ефекте примене прописа и мењати их, уколико постоји потреба за побољшањем. Учињени напори и постигнути напреци у последњих десетак година могу да се уоче. Међутим, проблеми који су препознати још 2004. године су и данас врло

актуелни и њихово решавање требало би да дефинише најважније будуће активности у области заштите животне средине.

РУДАРСТВО И ЕНЕРГЕТИКА

У претходних десет година, реализован је циклус свеобухватне обнове, радом у периоду санкција озбиљно нарушених постројења за производњу електричне енергије. Десетогодишњим циклусом рехабилитације, производња електричне енергије повећана је за 4-6 TWh годишње, што одговара производњи једног 800 мегаватног блока, производња угља је повећана за око осам милиона тона годишње, а поузданост постројења је подигнута на ниво европских произвођача. На овај начин, остварено је увећање производње вредно 300 милиона евра на годишњем нивоу.

Истовремено, реализована је прва фаза пројеката смањења утицаја блокова ТЕНТ-а и Костолца на животну средину. У ове намене, инвестирано је више од 180 милиона евра, а резултат је да се данас из блокова ЕПС-а емитује свега десет одсто честичног загађења, у односу на 2002. годину.

Решен је највећи проблем Колубарског угљеног басена – расељавање места Вреоци, чиме је отворена могућност експлоатације до 500 милиона тона угља, почевши од ове године, па у наредних неколико деценија.

Склапањем нафтно-гасног споразума са Русијом, који је ДС иницирала и на коме је истрајала, енергетски сектор почиње да заокружује модерну и уређену форму. Извршена је промена власништва НИС-а, а данас се јасно види сва исправност ове одлуке. Као део нафтно-гасног споразума, завршено је подземно гасно складиште Банатски Двор. Уговорена је изградња гасовода Јужни ток, која ће, поред учешћа домаће индустрије у периоду инвестирања, обезбедити повећану енергетску стабилност у наредним деценијама, као и сигуран приход од транспортних такси.

Ипак, током овог периода није изграђен ни један нови велики производни капацитет у ЕПС-у.

Нису начињени озбиљни помаци у коришћењу обновљивих извора. Технички искористив потенцијал обновљивих извора у Србији је око 4,3 милиона тое годишње од чега око 60 одсто у биомаси, око 15 одсто у хидроенергетици, око 5 одсто у геотермалним изворима, око 5 одсто у енергији ветра и око 15 одсто у енергији сунчевог зрачења.
Енергетска ефикасност је и даље на веома ниском нивоу и процена је да повећање енергетске ефикасности представља највећи неискоришћени енергетски ресурс земље.

Процеси реструктурирања сектора су застали половином прошле деценије, а питање политике цена електричне енергије се, након Владе Зорана Ђинђића, третира као инструмент социјалне политике, што заправо јесте концепт у коме сви губе.

Рударство и енергетика се у Републици Србији суочавају са бројним изазовима, како техничким, тако и финансијским, организационим и политичким.

ЕУ оријентација енергетике уводи бројне изазове и питања, у смислу отварања тржишта електричне енергије, перспективе коришћења лигнита, обновљивих извора, енергетске ефикасности, одрживог развоја. Уклањање и складиштење CO2 ће временом постати један од лимитирајућих фактора код термоелектрана на лигнит. Потребно је већ у наредних пет година, у складу са Директивом о великим ложиштима, реализовати веома скупе и технички изазовне пројекте изградње постројења за одсумпоравање димног гаса, на осам блокова укупне снаге више од 3000 MW.

Велики број блокова за производњу електричне енергије је у тзв. продужетку радног века (најмлађи блок ЕПС-а стар је више од 25 година). Технички и комерцијални губици у дистрибутивној мрежи су на енормно високом нивоу. У рударству се и даље примењује опрема са застарелим техничко-технолошким карактеристикама.

Неопходан наставак реорганизације ЕПС-а, увођење функције јавног снабдевача, реформа односа између ЕПС-а и предузећа из њега издвојених у првој фази реструктурирања, представљају велики изазов, али истовремено и шансу за читав сектор.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Доношење нове реалне стратегије развоја енергетике,** као и усвајање Стратегије развоја минерално-сировинског комплекса која је предложена парламенту пре последњих избора. Она дефинише мере, инструменте и активности, потребне да би се остварили дугорочни циљеви, у области управљања минералним сировинама.
2. **Наставак усаглашавања законске регулативе** са савременим законодавним решењима, израда подзаконских аката, предвиђених новим законским решењима из области рударства и енергетике, као и имплементација Директива ЕУ у овој области.
3. **Наставак институционалног повезивања** сектора рударства, енергетике, заштите животне средине, просторног планирања, природних ресурса у циљу стварања повољнијег инвестиционог амбијента.
4. **Рационализација експлоатације необновљих извора енергије**, уз истовремено интезивирање коришћења обновљивих извора, путем унапређења подстицајних мера и индиректним подстицајима домаћој индустрији да се укључи у производњу опреме за

коришћење обновљивих извора енергије. Ово је потенцијална радно интензивна делатност и пружа могућност запослења великог броја радника, посебно у области коришћења биомасе и биогаса. Поједностављење процедура за изградњу објеката у области обновљивих извора енергије намеће се као нужност.

5. **Доношење и имплементација Закона о рационалној употреби енергије и успостављање Фонда за подстицање енергетске ефикасности**. Реализоваће се подстицаји домаћој индустрији, локалним самоуправама и грађанима да се укључе у процес подизања енергетске ефикасности у Републици Србији.
6. Пажљиво наставити са **законом дефинисаним процесом трансформације енергетског сектора,** либерализацијом домаћег тржишта енергије и повезивањем овог сектора са регионалним ЕУ тржиштем, по прецизној и јасно утврђеној динамици, у оквиру које ће се успоставити економске цене енергената.
7. **Ефикаснија контрола увоза и трговине нафтним дериватима,** са посебним акцентом на квалитет деривата на тржишту и усклађивање са новим европским стандардима.
8. **Активнијим учешћем квалификованих и стручних представника Републике Србије у органима управљања НИС-а**, појачаће се партнерски однос, енергетска стабилност, заштита власничког капитала и омогућити транспарентно ангажовање домаће индустрије у инвестиционим пословима.
9. **Системска подршка научним и високошколским установама** у развоју и образовању стручњака из области рударства и енергетике, као и подршка образовању квалитетних мајсторских кадрова из ове области.
10. **Наставак реорганизовања ЈП ЕПС-а,** са циљем снижења трошкова пословања, укључујући истинску департизацију и измештање социјалне политике из енергетике. Не постоји ни један разлог да се, као данас, социјалном ценом за све потрошаче субвенционишу, поред социјално угрожених, и богати слојеви друштва. Реформом пореског система и јачањем инспекцијских и осталих контролних органа, створиће се предуслови за израду истинских социјалних карата. ДС, као странка социјалдемократске оријентације, изградиће програм заштите најугроженијих категорија, а политика цена у енергетици мора имати економску подлогу. Ово је једина алтернатива популистичком концепту, у коме се субвенционишу и они којима субвенције нису потребне, а истовремено уништава последњи велики систем у државном власништву и угрожава енергетска стабилност земље. Хитним мерама реорганизације, професионализације управљања, наставка реструктурирања, променама у тарифном систему и социјално одговорном променом политике цена електричне енергије, ЈП ЕПС – компанија у државном власништву, учиниће се способним да покрене инвестициони циклус који ће се финансирати, делом из текућег прилива, делом кредитним задужењем ЈП ЕПС-а, а делом од стране стратешких партнера. Наменским издвајањем једног еуро цента по KWh, створиће се инвестициони фонд од 300 милиона еура на годишњем нивоу који је, уз адекватне кредитне

аранжмане и стратешка партнерства, довољан да ЈП ЕПС одмах започне инвестициони циклус изградње нових термоелектрана и рудника, да сервисира обавезе преузете стратешким партнерствима за изградњу хидроелектрана, да крене у модернизацију дистрибутивног система, циклус којим ће се упослити десетине хиљада радника, повећати енергетска стабилност и БДП Републике Србије.

Приоритетни инвестициони пројекти

Рударство и енергетика Републике Србије имају реалан потенцијал за отпочињање и реализацију инвестиционог циклуса, вредног више од десет милијарди евра, у периоду од десет година.

1. У термо-сектору, базираном на угљу ће се покренути инвестициони циклус вредан око пет милијарди евра који у наредних десет година обухвата изградњу нових блокова, укупне снаге око 2000 MW и отварање нових површинских копова**.**

У Колубарском угљеном басену неопходно је покренути изградњу блока 800 MW, на локацији ТЕНТ Б3, као и наставити изградњу два блока, укупне снаге 750 MW, на локацији Колубара Б. За потребе снабдевања угљем ових блокова, као и постојећих блокова ТЕНТ-а, потребно је покренути отварање површинског копа Радљево, као и отварање поља Ц, Е и Јужно поље, као заменских копова за поља Д и Велики Црљени, која су на крају радног века. Укупне инвестиције у електране и руднике Колубарског угљеног басена, износиће готово четири милијарде евра. Потрошено је превише година да би се даље чекало са почетком инвестирања у изградњу нових блокова, тако да се мора преиспитати спремност стратешких партнера и истовремено оспособити ЈП ЕПС да самостално отпочне изградњу нових производних капацитета. Ово је неопходно, пре свега, зато што у року од десетак година преко 1000 MW инсталисане снаге на лигнит завршава радни век, а практично сви остали блокови за производњу електричне енергије ће иза себе имати 35 до 50 година експлоатације, а ефикасност на технолошком нивоу седамдесетих година прошлог века.

У Костолачком угљеном басену ће се покренути инвестиција изградње новог блока, снаге 350 MW, као и повећања капацитета рудника Дрмно. У ове намене ће се инвестирати 700 милиона евра, средствима кинеског кредита, а половину посла ће обавити наше компаније. Изградиће се постројења за одсумпоравање и денитрификацију димног гаса, на блоковима снаге преко 300MW ТЕНТ и ТЕ Костолац. Ове инвестиције су вредне око пола милијарде евра, а највећи део средстава је обезбеђен претходних година, путем повољних кредитних линија.

2. У хидро-сектору ће се наставити реализација потписаних меморандума са страним партнерима за изградњу: хидроелектрана на Ибру (укупне снаге око 110 MW), ХЕ Велика Морава (укупне снаге око 150 MW), ХЕ Средња Дрина (укупне снаге око 250MW), РХЕ

Бистрица (укупне снаге 600 MW), у перспективи РХЕ Ђердап 3 (укупне снаге до 2400 MW) и офанзивније подржати изградња малих хидроелектрана (обезбеђена кредитна линија ЕБРД).

3. У сектору преноса и дистрибуције електричне енергије реализоваће се инвестициони циклус вредан 300 мил ЕУР, са превасходним циљем смањења губитака и повећања сигурности и поузданости система.

Поступно ће се радити на увођењу интелигентних мрежа, као савременог технолошког одговора, у задатку смањења губитака и оптималног управљања потрошњом и производњом. Ојачаће се преносна мрежа у смеру североисток – југозапад и изградити неколико значајних трансформаторских станица, напонског нивоа 400 KV.

Одмах ће се приступити реализацији програма смањења дистрибутивних губитака који, са више од 14 одсто, представљају кочницу даљег развоја електро-енергетике, и то на начин што ће се замена и измештање мерних уређаја вршити годишњом динамиком инвестирања из кредитног аранжмана, који ће бити усклађен тако да се може отплаћивати из остварених уштеда.

4.У гасном сектору ће се реализовати инвестициони циклус вредан више од две милијарде евра, углавном страних инвестиција.

Почела је реализација пројекта изградње гасовода Јужни Ток, у који ће руски партнер инвестирати 1,6 милијарди евра. Овај пројекат ће изразито повољно утицати на привреду Србије, посебно у условима брзе изградње гасовода широке потрошње, примене природног гаса у когенерацијским постројењима, као и моторним возилима.

На принципу приватно-јавног партнерства,очекује се изградња блока 400 MW електричне и 300 MW топлотне снаге у Новом Саду, инвестиција вредна готово пола милијарде евра. Исти концепт је могуће реализовати у још неколико градова.

5. Реално је очекивати да **НИС** настави са реализацијом стратешких инвестиција у рафинеријама, као и развој малопродајне мреже.

6. Секторским променама у области коришћења **обновљивих извора,** покренуће се инвестициони циклус, финансиран углавном приватним капиталом, изградње ветрењача, мини хидро, соларних и електрана на биомасу. Посебан акценат ће се дати на коришћење обновљивих извора у производњи топлотне енергије. Обавеза наше земље је да до 2020. године повећа учешће енергије из обновљивих извора за 5,7% у укупној финалној

потрошњи, тј. на укупно 27%, што је оптимално радити делом производњом електричне, а већим делом производњом топлотне енергије.

7. Покренуће се **инвестициони циклус у области енергетске ефикасности** и то, како у области грађевинарства, тако и у области модернизације технолошких решења у привреди.

8. У сарадњи са локалним самоуправама, радиће се на **обезбеђењу услова за изградњу дистрибутивних гасовода,** развој система даљинског грејања, мерења утрошка топлотне енергије, као и обезбеђење повољних кредитних линија за повећање енергетске ефикасности јавних објеката и система јавне расвете**.**

9. У области рударства ће у наредним годинама, поред отварања нових копова у Колубари и Костолцу приоритет имати и: пројекти изградње рудника и постројења за прераду уљних шкриљаца Алексинац; рудника и ТЕ Штаваљ; рудника литијума Лозница; ревитализације рудника бакра РТБ Бор (рудника Церово, Велики Кривељ и Мајданпек јужни ревир); ревиталиција рудника олова и цинка Сува Руда Рашка; изградња рудника фосфата Лисина. Сви наведени пројекти у рударству и енергетици биће засновани на одговарајућим геолошким истраживањима.

10. Помоћи ће се **формирање домаћег електро-машинског енергетског кластера,** у коме ће активно учествовати пратеће индустријске гране, са циљем оспособљавања домаће индустрије да узме пресудно учешће у десет милијарди евра вредном инвестиционом циклусу у рударству и енергетици. Овим ће се створити могућност за упошљавање неколико десетина хиљада радника, освајање нових технологија и равноправно учешће у сличним пословима у региону.

ЖИВОТНА СРЕДИНА

Проблеми Србије у области животне средине и њене заштите дефинисани су још 2004. године. Класификовани су и прецизно набројани у следећих десет области:

1.**Сакупљање и управљање отпадом** – скупљање комуналног отпада без претходног класификовања; загађење површинских и подземних вода и земљишта процедним водама; широко распрострањена пракса илегалног одлагања отпада; деградација околине неодговарајућим одлагањем отпада и дивљим депоновањем; заједничко одлагање комуналног и опасног отпада; велике количине папирног и пластичног отпада на јавним површинама, парковима, излетиштима итд.

2.Пољопривреда и деградација земљишта - органско загађење узроковано неадекватним управљањем отпадом на великим сточарским фармама; загађење пољопривредног

земљишта узроковано неадекватном применом хемијских средстава у пољопривреди и загађеном водом за наводњавање; загађење земљишта и пољопривредних производа тешким металима дуж главних транспортних праваца.

3.Водни ресурси - недостатак постројења за третман отпадних вода; знатна контаминација водотокова од индустријских и комуналних отпадних вода; контаминација речних корита тешким металима, угљоводоницима и нутријентима (Дунав, Сава, Ибар, Тимок); повећана количина нитрата у подземним водама на пољопривредним подручијима; погоршање квалитета подземних вода за водоснабдевање становништва и индустрије, снижење нивоа подземних вода у појединим деловима Републике (Војводина, Београд, Лесковац, Ниш) услед прекомерне експлоатације и климатских промена.

4.Природа и биодиверзитет - притисак на биодиверзитет од стране свих привредних активности (шумарство, ловство, рибарство, грађевинарство, саобраћај, пољопривреда); угрожавање врста и станишта због неконтролисаног и непланског туризма; губитак биодиверзитета (450 биљних и 270 животињских врста су под различитим категоријама угрожености); недовољна покривеност шумских екосистема у земљи.

5.Ваздух и климатске промене - загађење ваздуха угљен-моноксидом, азот-диоксидом, сумпор-диоксидом, суспендованим честицама, тешким металима, полицикличним ароматичним угљоводоницима и од чађи у тзв. црним тачкама (Панчево, Београд, Бор, Обреновац, Смедерево, Нови Сад, Врање, Кикинда, Крагујевац, Чачак, Крушевац, Шабац, Ивањица и Лучани); загађење ваздуха од чађи у урбаним срединама (Ужице, Лесковац, Београд, Шабац, Ниш, Чачак, Зрењанин и Врање), као последица високе емисије из индивидуалних котларница и загађење ваздуха у великим урбаним срединама, услед интензивног саобраћаја (азотови оксиди, озон, суспендоване честице, угљен-моноксид).

6.Енергетика и рударство - загађење ваздуха сумпор-диоксидом, суспендованим честицама, азотовим оксидима и угљен моноксидом из енергетског сектора (Обреновац, Костолац, Колубара, Лозница, Свилајнац, Крагујевац, Јагодина); загађење вода и ваздуха узроковано јаловиштима рудника и површинском експлоатацијом (суспендовани материјал, тешки метали, сумпор-диоксид) посебно у области Бора, Лазаревца, и Костолца; деградација земљишта близу термоелектрана, узрокована киселим кишама, наносима летећег пепела и тешким металима.

7. Индустрија - непостојање третмана и одговарајућег складиштења индустријског опасног отпада; повећана индустријска емисија сумпор-диоксида, азотових оксида, лако испарљивих органских компонената, амонијака, меркаптана, бензена, цинка, гвожђа, живе, полицикличних ароматичних угљоводоника и других загађујућих материја (Бор, Шабац,

Панчево, Нови Сад, Смедерево); контаминација земљишта и подземних вода опасним материјама (Бор, Панчево, Нови Сад, Смедерево, Београд и Крагујевац).

8.Транспорт - расуто загађење ваздуха узроковано саобраћајем (угљен-моноксид, лако испарљиве органске компоненте, тешки метали, азотови оксиди, суспендоване честице и озон); загађење од нафте и деривата у пловним водотоковима; загађење воде и земљишта узроковано саобраћајем (прашина, чађ, олово); емисија паре испарљивих органских једињења за време пуњења и пражњења горива; неадекватан квалитет моторног горива (повећан садржај сумпора и полицикличних ароматичних угљоводоника).

9.Бука и вибрације - повећана емисија буке од индустријских постројења и саобраћаја на црним тачкама у градовима.

10.Јонизујуће и нејонизујуће зрачење - контаминација земљишта (југ Србије).

Општи узроци проблема у животној средини су слаба интеграција и неконзистентност еколошких проблема у секторској регулативи и политикама; принципи заштите животне средине нису потпуно примењени при просторном планирању; недовољна усклађеност закона, прописа и стандарда о животној средини; недовољан институционални капацитет за развој, имплементацију и спровођење законодавства и стандарда у области заштите животне средине; недовољно спровођење закона о животној средини и стандарда за емисију; недостатак свеобухватног националног катастра главних загађивача животне средине; недовољно развијен систем мониторинга и информационог система животне средине; недостатак акредитованих лабораторија, недовољна стандардизација анализа животне средине и непотпуна контрола квалитета рада овлашћених лабораторија; непостојање националне стратегије за животну средину; недовољно спровођење принципа загађивач плаћа; проблеми и обавезе у заштити животне средине нису адекватно обрађени у процесу приватизације; неефикасна примена економских инструмената; недовољан ниво инвестирања за животну средину који не омогућује модернизацију и проширење постојеће инфраструктуре у области заштите животне средине (водовод, канализација, управљање отпадом); недовољан приступ јавности информацијама о животној средини.

Најважнији узроци нагомиланих проблема у животној средини су низак ниво еколошке свести код грађана, али и код доносиоца одлука на свим нивоима; недостатак професионално образованих стручњака, несистемска и недовољна имплементација прописа, нејасно прецизиране надлежности, као и њихово преклапање.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Доношење „Акционог плана" за спровођење „Националног програма"** као основног стратешког документа којим би се синхронизовали сви до сада постигнути резултати, дефинисали начини за превазилажење појединачних проблема и уклонили најважнији набројани узроци за њихово постојање.

2. Поновно успостављање државних институција одговорних за решавање проблема у животној средини (у постојећем ресорном министарству њихов обим и квалитет организације су на врло ниском нивоу).

3. Увођење „животне средине" у образовни систем основних нивоа школовања (вртић, основна школа и средња школа) ради подизања нивоа еколошке свести. Усавршавање студијских програма на универзитетима у циљу стварања стручњака и побољшања међународне сарадње.

4. Популаризација тема из области животне средине **у медијима**

5. Ефикаснија примена већ донетих закона из области животне средине

6. Реорганизација (проширење) инспекцијске службе на свим нивоима и прецизирање казнене политике за загађиваче

7. Модернизација и проширење инфраструктуре у области заштите животне средине (сакупљање, класификација и управљање отпадом; изградња постројења за пречишћавање отпадних вода; изградња постројења за смањење емисије загађења у димном гасу енергетских и индустријских објеката)

8. Јачање зелене економије као привредне гране и развојне шансе за Србију

9. Евиденција и детаљна карактеризација опасног отпада на територији Србије

10. Еко-хемијска карактеризација зона санитарне заштите изворишта вода за пиће, као и њихово чување

11. Обједињавање, усавршавање и одржавање **постојећих система за мониторинг** квалитета животне средине

12. Коришћење буџетских прихода од еколошких такси и увођење нових економских инструмената у овој области искључиво за решавање проблема у области животне средине и њене заштите

9. ИНФРАСТРУКТУРА, САОБРАЋАЈ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И УРБАНИЗАМ

ГРАЂЕВИНАРСТВО

Неусаглашени и **застарели секторски закони** са Законом о планирању и изградњи као последицу имају веома отежане процедуре , као и дуг рок издавања грађевинских дозвола. Тренутно не постоји **велики број планских аката и докумената** у локалним самоуправама али и на нивоу Републике Србије. Дуг је рок издавања грађевинских дозвола, **не постоји ажуриран катастар непокретности** (РГЗ). **Нацрт закона о посебним условима за упис права својине на објектима изграђеним без грађевинске дозволе** који је предложила Влада Републике Србије ће донети само још већу конфузију у овој области (4. фебруар 2013. године)

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Израда „кровног закона“ о планирању и изградњи** и хармонизација са секторским законима који утичу на ову област (Закони о енергетици, ванредним ситуацијама, екологији, шумама,саобраћају итд) „Кровним законом“ заштитити све елементе предвиђених у другим законима али по једној процедури.
2. **Успостављање – услужних центара** – где би се на једном месту окупили сви учесници у издавању грађевинских дозвола (јавне службе и комунална предузећа), како би се информације о локацији, локацијске и грађевинске дозволе добијале у најкраћој процедури уз константан развој ГИС алата у локалним самоуправама.
3. **Израда каталога локација** подразумева низ мера које би предузела држава али и локална самоуправа у припреми документације потребне за градњу свих врста комерцијалних инвестиција и припреми инфраструктурно уређење по три модела:
   - финансира инвеститор
   - финансира локална самоуправа
   - финансира Република Србија

4. **Активно укључивање државе у пројекат прилагођавања објеката новим прописима рационалне потрошње енергије** и активно спровођење енергетске ефикасности са идејом упошљавања великог броја произвођача опреме и извођача.
5. **Израда новог Закона о легализацији** који ће ставити ван снаге све претходне одредбе, правилнике и остале подзаконске акте, максимално поједноставити процедуру, омогућити брзу и ефикасну лагализацију, водећи рачуна о једнакости и правној сигурности грађана, што би значило ослобађање накнаде за објекте којима је

то прва легализација као и за објекте који служе за становање, где би максимална квадратура објекта ослобођеног накнаде била 100м2 за стан и 300м2 за кућу.

ПУТНА ИНФРАСТРУКТУРА

У Србији тренутно постоји велики број започетих деоница аутопутева (више од 250 км), велики број уговорених кредита (више од 1,2 млрд Еура), налазимо се у процесу уговарања додатних кредита (око 1,0 млрд Еура), немамо довољно средстава за експропријацију. Аутопутеве у име Владе Републике Србије граде одвојено 3 министарства (грађевине,саобраћаја и регионалног развоја), а четврто (финансија) обезбеђује средства за експропријацију.

Све наведено за последицу има **увећање цена грађења** због камата на неповучене кредите, пенале ка извођачима проузроковане кашњењем, недовољних количина материјала потребног за изградњу, недостатак грађевинске и саобраћајне инфраструктуре и оперативе за грађење великог броја деоница, преоптерећености пројектних бироа који производе лоше пројекте.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. Доношење **Националне стратегије развоја инфраструктуре** за све видове саобраћаја уз општи политички консензус.

2. Приоритетни завршетак Коридора X , Е 80 Ниш-Пирот-Димитровград (86 км, 400 мил евра), и Е75 Лесковац-Владичин Хан-Врање-Државна граница (89 км, 490 мил евра).

- Обезбеђено финансирање (уговорени кредити, ЕБРД 500 мил еура, ЕИБ 150 мил еура, Светска банка 250 мил еура, донација ЕК 20 мил еура, донација Грчке 80 мил еура)
- Вредност експропријације 20 мил еура
- Ризик губитка права на кредите и права на донације
- Завршетак целог Коридора X омогућава повећање прихода од путарине.

3. Завршетак изградње ауто пута Баточина-Крагујевац-Кнић-Чачак преко Мрчајеваца као везе Моравског коридора и Коридора X. Потребно је доградити деоницу од Крагујевца (28,7 км, 145 мил евра, а рок изградње 18 месеци.)

4. Изградња банатске магистрале

5. Реогранизација управљања аутопутева

ЖЕЛЕЗНИЦА

Постојећа железничка инфраструктура је у веома лошем стању и захтева хитну санацију, унутрашња организација АД Железница Србије је нефункционална и застарела, нерационално се финансира АД Железница Србије политиком субвенција и има превише уговорених кредита:

- ЕБРД 130 мил еура, за стратешки материјал на деловима деоница Коридора X,
- Руска Федерација 800 мил усд (655 мил еура)
  - 80 мил еура – дизел гарнитуре
  - 250 мил еура – изградња Коридора X а не Ваљево-Лозница
  - 220 мил еура – санација, реконструкција српског дела пруге Београд – Бар
  - 55 мил еура – изградња другог колосека пруге Београд – Панчево
  - 50 мил еура – санација и реконструкција 6 деоница на Коридору X укупне дужине 111 км

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Санација и отклањање „лаганих вожњи“ на Коридору X и барској прузи** уз реалокацију кредитних линија на реализацију овог циља. Процењена вредност инвестиције је 800 милиона еура. Рок реализације 3 године.
2. **Укидање пројекта Ваљево-Лозница (250 мил еура), релокација на Коридор X**
3. **Реструктуирање АД Железница Србије на 4 одвојена предузећа и то: превоз путника, превоз робе, инфраструктуру, имовину**
4. **Измена политике финансирања АД Железница Србије** преласком на уговорни однос субвенционисања обавезе јавног превоза и радова на инфраструктури по систему пројектног финансирања.

САОБРАЋАЈ

Важећи Закон о безбедности саобраћаја налази се у колизији са другим законима, непотпуно се примењује и постоји велики број недостајућих подзаконских аката потребних за пуну и правилну примену Закона о безбедности саобраћаја. За последицу ово има велики број погинулих лица, 2010. године 656 лица, 2011. године 728 лица и 2012. године 667 лица. **Немамо саобраћајне обилазнице** око већих градова , а један од великих проблема је и **лоше стање путева (регионалних и локалних).**

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Доношење новог Закона о безбедности саобраћаја** и свих подзаконских аката потребних за његово спровођење
2. **Израда катастра саобраћајница** са сигнализацијом
3. **Израда Националног плана за мрежу регионалних и локалних путева са мерама за санацију и одржавање**
4. **Изградња и завршетак изградње обилазница** привредних центара Србије (Зрењанина, Кикинде, Београда, Вршца, Крагујевца и Јагодине)

10. ОМЛАДИНА И СПОРТ

ОМЛАДИНА

Последњих година и Влада и медији почели су да говоре о младима као о ресурсу, а не као о проблему. Иако актуелна омладинска политика снажно подржава овај позитиван и конструктиван став формулацијом омладинских политика и развијањем механизама партиципације младих за многе младе појединце ови покушаји и даље су неуверљиви.

Како би дошло до имплементације овог циља неоходно је сам принцип уградити у бројне међусекторске законе и регулативе које директно утичу на живот младих људи, а од којих велика већина не третира омладину као ресурс за будући просперитет. Уместо тога, ове политике третирају их готово искључиво као проблем који треба „решити“, „поправити“, пре него активно их укључити.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

- **Развијање секторских политика за младе**

Како је поље омладинске политике и надлежност Министарства за омладину и спорт доста ограничено надлежношћу других министарстава неопходно је развијање и имлементација секторских политика за младе од стране надлежних институција (Образовање, Здравље, Предузетништво, ИКТ технологије итд.).

- **Економско оснаживање младих подстицањем предузетништва**

Треба предузети неопходне кораке не само ради побољшања доступности знања о предузетништву, као и стварањем повољних услова за развој предузетничких иницијатива код младих . Осим образовања, те акције треба да подразумевају и остваривање повољне пореске политике према младим предузетницима за иницијални период од преко годину дана. Могу се предузети и неке мере у оквиру политике да би се подржало међусобно повезивање младих и старијих предузетника преко менторских програма, бизнис клубова или асоцијација.

- **Обезбедити већу запошљивост младих усклађивањем образованих исхода и тржишта рада**

Да би се млади Србије боље оспособили за укључивање у тржиште рада, потребно је свеобухватно преиспитивање формалног образовања у Србији. Министарство просвете и науке, уз блиску сарадњу са Министарством омладине и спорта, требало би да се ангажује

на партиципативном процесу реформе образовног система Србије, почевши од веће инклузивности у образовању, до веће примењивости образовних профила потребама самог тржишта

- **Унапређење међусекторске сарадње**

Министарству омладине и спорта поверено је надгледање омладинске политике у Србији. Међутим, како напредује, Министарство омладине и спорта мораће да се интензивније ослања на своје колеге из других министарстава да би остварило плодове свог рада. До сада, међусекторска министарства (на пример, министарства здравља, рада и социјалне политике, или просвете и науке) нису ни у каквој обавези да издвајају средства како би се осигурала имплементација активности наведених у омладинским стратешким документима. Самим тим неопходно је оснаживање Министарства омладине и спорта, развојем посебних међусекторских механизама, како би било у могућности да изврши притисак на ова министарства да имплементирају успостављене и развијају секторске омладинске политике.

- **Унапређење учешћа младих**

Ниво учешћа младих и организација цивилног друштва у развијању омладинске политике у Србији до сада је био висок и примерен. Широк спектар разних интересних група, укључујући и директно младе, био је укључен у постављање приоритета и циљева политике. Међутим, остало је нејасно да ли ће се таква партиципација заиста наставити и у фази имплементације. Ово је нарочито важно када је реч о међусекторским радним групама. И, док су неке од секторских група за политику ангажовале и експертске групе (на пример група за здравље), организације цивилног друштва су у највећем броју биле искључене из овог процеса. Неке секторске политике (нарочито политика за запошљавање) не прихватају младе или цивилно друштво као партнере у процесу ни развоја, ни имплементације политике.

- **Повезивање националног и локалног на омладинском нивоу**

До маја 2011. године, 96 градских општина је припремило и усвојило локалне акционе планове за младе, док је још 15 њих било у фази усвајања. Ови акциони планови имају готово униформне приоритете, а то су питања незапослености и припремање младих за тржиште рада. Међутим, осим код неколико изузетака, ови планови не нуде конкретне циљеве или акције. Неопходно је обезбедити недвосмислену повезаност између националних акционих планова за запошљавање младих и локалних акционих планова за младе.

- **Преиспитивање оквира и постојећих механизама за континуирани мониторинг и евалуацију**

Министарство омладине и спорта требало би да преиспита ресурсе које одваја за мониторинг и евалуацију, као и да укључи и омладину у обезбеђивање процене успешности програма.

- **Проширење разумевања „рањивости“ одређених група младих**

Министарство омладине и спорта требало би да прошири своје поимање „рањивости“ младих особа, тако што ће поред економске препознати и социјалну искљученост различитих група младих.

СПОРТ

Економска ситуација у земљи и изузетно велика улагања у клупски спорт широм Европе битно утичу на могућност постизања успеха наших представника у клупском спорту ван оквира Србије. Због тога је **неопходно направити Стратегију развоја спорта у Србији** у наредних тридесет година, како бисмо дугорочно обезбедили континуитет добрих резултата на националном и клупском нивоу, али истовремено кроз одређене елементе побољшали и здравствено стање нације.

Основни елементи Стратегије развоја спорта у Србији су:
- **Спортска инфраструктура**
- **Масовни спорт**
- **Врхунски спорт**

Спортска инфраструктура

Најбољи резултати у спорту, дугорочно гледано, добијају се када држава финансира пројекте и програме који су усмерени на изградњу спортских објеката и терена на отвореном. Изградња спортске инфраструктуре мора се радити плански са више аспеката. Неопходно је анализирати потребе за одређеним врстама спортских објеката, а такође битно је водити рачуна о одржавању изграђене инфраструктуре, тј. о могућој самоодрживости објекта и прилагођености капацитета одређеном локалитету.

Изградњом одговарајуће спортске инфраструктуре, стичу се услови за бављење спортом великог броја људи и на тај начин ствара основ за масовни спорт.

Истовремено, важан сегмент инфраструктурног развоја је **изградња националног олимпијског центра**. Такав комплекс обезбедио би врхунске услове за тренинг и припреме наших најбољих спортиста, а омогућио би и сарадњу са спортским институцијама других земаља у виду одласка наших спортиста на припреме у иностранство и доласка страних спортиста код нас на основу реципроцитета. Оваква инвестиција имала би дугорочне ефекте на уштеде у издвајању средстава за припреме наших спортиста у иностранству.

Не треба изоставити ни економски аспект инвестирања у спортску инфраструктуру. Изградња инфраструктуре омогућила би и развој грађевинске индустрије у земљи, што би утицало на побољшање опште економске ситуације.

Масовни спорт

Масовни спорт има два елемента Прво, **побољшање општег здравственог стања нације.** Велики број деце слободно време проводи седећи за рачунаром и не бави се уопште физичким активностима, што дугорочно може имати јако лоше последице. Зато је важно у оквиру масовног спорта **посебну пажњу посветити развоју школског спорта** на коме треба базирати масовни спорт. Други елемент масовног спорта јесте **селекција талентованих спортиста** и увођење у стручно испланиране програме и садржаје, којима би руководили одговарајући едуковани спортски кадрови. То је предуслов за постизање врхунских резултата.

Врхунски спорт

Врхунски спорт су врхунски услови за стварање најбољих резултата. Потребно је да држава подржи развој центара у којима се води интензивна брига и прати развој младих спортиста. У раду ових центара морају бити обухваћени сви сегменти развоја једне младе особе (образовање, васпитање, исхрана, одговарајући тренинг и сл.). На овај начин настају врхунски спортисти, што је гарант и врхунског резултата.

Стратегија развоја спорта у Србији мора да дефинише спортске дисциплине за које је потребно стварати врхунске услове. Нашу шансу видимо у стварању услова за бављење индивидуалним спортовима.

Потребно је извршити регионалну расподелу према спортским дисциплинама и омогућити одговарајуће услове финансирање спорта кроз локалне самоуправе. Формирање јаких регионалних центара спорта широм Србије мора бити спортски приоритет.

У Стратегији развоја спорта у Србији своје место налази и планско организовање међународних спортских догађаја. У складу са приоритетним спортским дисциплинама треба учествовати у организацији међународних такмичења у Србији. Ефекти организације спортских догађаја су вишеструки: 1) Опште је познато да се на домаћем терену постижу бољи резултати, а самим тим и социјални ефекат на развој тог спорта је већи; 2) Туристичко-економски ефекат је такође присутан, јер организација спортских догађаја привлачи и туристе из иностранства што резултира упознавањем наше културе и разбијању опште прихваћених стереотипа о нашој земљи.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. Враћање школских сала ученицима

Као резултат тешке финансијске ситуације у којој се налазе школе, постало је правило да се изнајмљују спортске сале. Због тога, неретко ученици не могу да их користе и приморани су да плаћају тренинге као чланови спортских клубова. Финансирање школа мора се решити у складу са законом, а приоритет у употреби сала морају имати ученици за бесплатне спортске активности.

2. **Увођење професора спорта и физичког васпитања у наставу од 1. до 4. разреда основне школе,** јер то сада обављају недовољно обучени учитељи/це.

Овакве законске одредбе не би утицале на смањење плате учитеља/ца. На овај начин би локална заједница требало да запосли најмање од 3 до 7 професора спорта и физичког васпитања. Значај за наше друштво се огледа првенствено у томе да ће се на овај начин **унапредити здравље и способности популације млађег школског узраста**, које представљају фундамент за формирање и унапређење менталног и телесног здравља будућих генерација. Финансирање спровођења овог предлога треба да се оствари у сарадњи локалних самоуправа и ресорног министарства.

3. **Унапређење квалитета образовања у простору омладине и спорта**

Степен образовања људи која су активни у домену спорта није одговарајући данашњим потребама. Пракса је показала да присуство великог броја образовних државних и приватних установа из простора спорта не остварује праву конкуренцију квалитета, већ обрнуто. Зато ће ДС да створи услове унапређења образовног система у спорту, првенствено с аспекта примене знања у пракси.

Данашњи и будући тренд у **образовању спортисте и тренера** издваја следеће проблеме и изазове:

- Адекватну везу између академског квалитета и запослења;
- Мултифункционалне (кључне) вештине у спорту које се обрађују кроз учење и наставу – за сваку област спорта треба одредити специфичне вештине (спортске, радне и др.);
- Наставни рад мора бити на истом нивоу као и истраживачки рад наставника);
- Отвореност према новим циљним групама – нетрадиционалним студентима и
- Учење током живота.

4. **Увођење технолога спорта у спортске савезе и клубове**

Један од првих комерцијалних „производа“ вештачке интелигенције су Експертни системи (ЕС). Потреба за таквим системима се повећавала како се убрзавао темпо живота, што је смањило „губљење“ времена у чекању да дођу експерти одређених профила и покушају да реше актуелне проблеме у спорту. У развоју ЕС у спорту треба да учествују експерт, технолог спорта и корисник

Експерт у спорту је најчешће истакнути професор – научни радник из редова међународно признатих домаћих и иностраних универзитетских наставника који је остварен и у спортској пракси. Његова улога је да „позајмљује“ (даје, преноси) знање и помаже при провери (тестирању) знања ЕС у спорту. Оно што представља инжењер знања (енгл. knowledge engineer) у вештачкој интелигенцији, то је **технолог спорта** у спорту. Профил таквог човека је **значајан за спорт**, јер је битно да постоји неко ко је образован и способан да преноси знања из науке/теорије у праксу спорта. **Корисник** (спортиста/тренер) користи готов ЕС, учествује у формирању захтева, учествује у тестирању и писању документације за ЕС.

Систем спорта РС до данас није препознао овакав профил образованог стручњака који у савременом спорту представља битну личност за остварење спортских циљева. Иницијатива је у смеру формирања законских одредби које ће обавезати спортске савезе и клубове да у систематизацији радних места отворе **нови профил – технолог спорта**, који ће бити обавезан кадар. Финансирање овог радног места би се обезбеђивало из средстава министарства, спортских савеза и клубова.

5. **Измене Закона о финансирању омладине и спорта**

У спорту највећи део финансирања иде на фудбал. Ради доброг баланса међу спортовима, ДС ће се заложити да удео фудбала у државном новцу, нарочито локалних самоуправа, не може прећи 25% укупног финансирања спорта. ДС ће се залагати да се инвеститори који улажу у омладину и спорт у одређеној мери ослободе пореза. На овај начин би се значајно побољшало финансијско стање организација које реализују активности омладине и спорта.

Исход ове иницијативе је да се планови и програми поменутих организација могу спровести на оптималном нивоу. Конкретни кораци подразумевају измене закона и формирање комисија на нивоу ресорних министарстава и владе РС како републички буџет не би био оштећен. Треба размотрити могуће мере ради веће подршке женском спорту који тренутно не добија довољно финансирање.

11. ЗДРАВСТВО

Право на здравље и здравствену заштиту једно је од основних људских права, што је у складу са примарним циљем здравствене политике Републике Србије и поставља пацијента у центар система здравствене заштите.

У оквиру система здравствене заштите, а према подацима Института Батут, у Србији данас у области здравства ради 113.500 људи, од чега је око 21.000 доктора медицине, 2.220 доктора стоматологије, 2.130 фармацеута, око 58.600 медицинских техничара и 27.600 немедицинских радника. Према подацима Националне службе за запошљавање незапослено је око 16.000 медицинара, 3.200 стоматолога и око 2.500 фармацеута.

Здравство је велики и комплексан систем кога чине државни и приватни сектор. Под државним сектором подразумевају се три нивоа организације здравствене заштите примарна, секундарна и терцијарна, са својим организационим јединицама. Процењује се да данас у Србији 35-40% становника Србије користи услуге приватне лекарске праксе. На пример у Београду је 2012. године забележено око 500.000 посета приватним ординацијама. Од око 125 милијарди динара издвојених мимо здравствених доприноса у Србији, процењује се да је око 94 милијарди динара плаћено у приватним установама.

Србија је једина земља у региону где су приватне здравствене установе остале потпуно ван система здравствене заштите и државног здравственог осигурања. Почетак изједначавања статуса приватног и државног здравства је један од услова за улазак Србије у ЕУ и све земље региона су то урадиле, Хрватска и Словенија много раније, а од пре 5-6 година и Македонија и БиХ. Последњих 20 година здравство у Србији је обележило постепено урушавање и деструкција целокупног здравственог система, на жалост посебно последњих 10 година. Од 2002. године до данас у Србији је за здравство утрошено око 20 милијарди евра. Србија је по резултатима истраживања и извештају Европског здравственог потрошачког индекса (ЕХЦИ) за 2012. годину по квалитету здравствене заштите последња на листи од 34 европске земље (земље ЕУ и 6 земаља кандидата за улазак). Србија је добила 451 од могућих 1.000 поена (Холандија 872, Данска 822, Исланд 799,... Хрватска 655, Македонија 527, Албанија 535).

Веома висока стопа општег морталитета од 14,2 промила у Србији пре свега обухвата смртност од кардиоваскуларних болесника (7,7 промила) и смртност од малигних болести (3 промила). Од начина функционисања државног здравственог система зависи и број оболелих од ових врста болести. У Европи смо трећи по смртности од срчаних обољења што показује и чињеница да сваких 15 минута по једна особа у Србији умре од овог обољења. Резултати лечења малигних болесника, чиме се често неоправдано поносимо, у Србији су на последњем месту од укупно 34 европске земље.

Према актуелним подацима Светске здравствене организације (СЗО), Србија спада у десет најстаријих држава на свету, где удео популације старијих од 65 година износи 16,5%, док је 7,4% светски просек. Померање старосне дистрибуције, ниска стопа наталитета и изражена негативна стопа природног прираштаја у нашој земљи (-5,0 промила), као и повећање броја неплодних брачних заједница (око 15%), указује да је термин „бела куга“ на нашој популацији сасвим оправдан.

Годишње издвајање за здравље износи око 250 евра по становнику што је мање за око 3-4 пута од земаља у региону. На ову чињеницу се последњих година стално позивају челни људи здравственог система Србије. То је само добар изговор за неимање идеје, стратегије, лењост, недостатак вере, бежање од одговорности и страха од промена. Можемо рећи и да је апсолутна политизација, феудализација и злоупотреба државних медицинских установа у политичке сврхе допринела урушавању система здравства у Србији.

Дакле, у систему здравствене заштите постоји низ проблема који су везани за пружаоце здравствених услуга (здравствене установе), финансирање (Републички фонд за здравствено осигурање) и кориснике здравствене заштите (пацијенте). И ако су реформе здравствене заштите у току, Министарство здравља Републике Србије у досадашњем раду није решило кључне проблеме у функционисању здравственог система.

Кључни изазови се односе на промене на свим нивоима здравствене заштите.

Примарна здравствена заштита

На нивоу **примарне здравствене заштите** чији је оснивач јединица локалне самоуправе, дакле у домовима здравља, свака новина је све више и више доводила до деструкције. Данас се у домовима здравља лекари више баве администрацијом, преписивањем јефтинијих лекова, бројањем броја пацијената, нелегалном сарадњом са приватним здравственим установама, него самом медицином.

Промена начина финансирања путем капитације за установе примарне здравствене заштите представљена је кроз лоше урађену капитациону формулу, која не мотивише даваоце услуга, ствара незадовољство корисника и администативно оптерећује изабраног лекара. Предлог ефикасне капитационе формуле је да лекар буде плаћен према броју корисника за дефинисан пакет услуга и додатно стимулисан за превентивни рад. То би дугорочно довело до: превенције хроничних незаразних обољења и побољшања здравственог стања становништва, мање административне оптерећености изабраног лекара, већег задовољства корисника и повећања професионалне сатисфакције лекара.

Стоматолошка служба у домовима здравља доведена је у хаотично стање због плаћања само услуга дечије и превентивне стоматологије од стране Републичког фонда за здравствено осигурање, док се остале стоматолошке услуге финансирају на тржишту. Наведени начин финансирања стоматолошке здравствене заштите у домовима здравља је у супротности са законом о чему сведоче и многобројне судске пресуде против здравствених установа. Ограничавањем обима стоматолошких услуга угрожено је орално здравље становника иако је познато да је орално здравље наших грађана на ниском нивоу.

Преношењем оснивачких права на локалне самоуправе створен је проблем у финансирању домова здравља јер се новац не преноси локалним самоуправама, тако да оне немају довољно средстава за потребе домова здравља. Без потпуне децентрализације у финансирању локалних самоуправа немогуће је да локалне самоуправе финансијски подрже домове здравља.

Секундарне и терцијарне установе

Здравствена заштита у **секундарним и терцијарним установама** такође има својих проблема који се посебно односе на системе финансирања болница које се налазе у плану мреже и искључиво финансирају на основу попуњености броја постеља и броја болесничких дана. То значи да се стимулише и финансира дужина боравка у болницама, а не ефикасност лечења пацијената. Примера ради, не фаворизују се оне процедуре које омогућавају да се пацијент оперише минимално инвазивним техникама, са што мање компликација и задржавања у болници и што мање утрошеног материјала и лекова, што би за последицу имало велику уштеду држави која финансира ове процедуре. Напротив, досадашњим системом рада и финансирања фаворизује се онај начин рада који пацијента дуже држи у болници и све услуге за њега више се плаћају. Тај систем финансирања не би могле да издрже ни много богатије европске земље. Дакле, можемо закључити да промена начина финансирања болница путем Дијагностички сродних група (ДРГ-а) још увек није заживела, тако да имамо неефикасан болнички систем са дугим листама чекања за већину болничких процедура.

Због ових проблема болнице се суочавају са великим дуговањима и недостатком кадра, што свакако угрожава квалитет здравствене услуге. Број кадрова који се заснива на броју постеља је лоше решење које је до сада дало резултат великог броја неуговорених, а потребних кадрова болницама. То значи да су све болнице до сада биле незадовољне бројем одређеног кадра који им је прописан у односу на број постојећих постеља, јер он не одговара стварним потребама болница. Уколико би се успоставио ДРГ систем, тиме би се кадровска политика у здравству која се односи број медицинског и немедицинског особља ускладио са потребама болница.

Још увек нема равноправности приватног и државног сектора здравства, тако да пацијенти имају листе чекања и немогућност избора здравствене установе. Законом је предвиђена могућност јавно-приватног партнерства, али због инертности и мањкавости законске регулативе до сада нема позитивних примера.

Напредак који је постигнут у претходном периоду се односи на унапређење знања и права корисника (пацијената) кроз доношење Закона о правима пацијента и именовању Заштитника пацијентових права у свакој здравственој установи.

У претходних седам месеци учињене су кључне грешке које се односе на промену начина финансирања домова здравља, где је јасно да је капитација као метод плаћања потребна, али не кроз лошу капитациону формулу. Промена начина финансирања домова здравља је козметичка, а не суштинска што за последицу има уштеду средстава за РФЗО, а не рад на унапређењу здравственог стања становништва, ефикасну примарну здравствену заштиту и задовољног корисника.

Изменом Закона о здравственој заштити (Сл. гласник РС број 119/2012) која је ступила на снагу 25. децембра 2012. године у делу где се финанирање дела кадра до норматива преноси на оснивача, угрожена је једнакост и доступност здравствене заштите за све кориснике. Наведеном законском регулативом створена је могућност да економски моћније локалне самоуправе имају бољу здравствену заштиту за своје кориснике, јер могу да плате потребан кадар, иако је то обавеза РФЗО.

ПРЕДЛОЖЕНЕ ЗАКОНСКЕ ПРОМЕНЕ

Измена Закона о здравственој заштити и Закона о здравственом осигурању у делу који се односи на:

1. **Изједначавање приватног и државног сектора,** првенствено за примарну здравствену заштиту, а потом и за оне области где постоје листе чекања (разне дијагностичке и оперативне процедуре, дијализа, зрачење, вантелесна оплодња, итд). Тиме би се створила могућност за укидање листа чекања, била би дата могућност кориснику да бира даваоце здравствених услуга и спречила корупција. Државни и приватни сектор би требало да са Републичким фондом за здравствено осигурање уговарају исте цене здравствених услуга за основни пакет услуга који се јасно мора дефинисати. За све преко уговорене цене са Фондом, оставило би се установама да понуде своје цене, односно разлику у цени. То би омогућило да пацијент бира где ће се лечити, у државном или приватном сектору, а практична примена може да се оствари кроз допунско здравствено осигурање. У том смислу је могуће укључити само акредитоване приватне здравствене установе.

2. **Промена начина финансирања кроз капитацију** (покривање трошкова сходно броју пацијената) и израду ефикасне капитационе формуле која мотивише лекаре и не ограничава њихов рад.
3. **Увођење ДРГ (Дијагностички сродне групе) модела финансирања** из обавезног здравственог осигурања за болнице довело би до ефикасног болничког система јер би се кроз напуштање садашње политике плаћања здравственим установама кроз плаћање њихових планова рада, плаћало по епизоди лечења (броју процедура). Тако би се врло брзо направила разлика између установа које имају бољи или лошији менаџмент. ДРГ подразумева и прецизну израду клиничког пута као списка најмање неопходних процедура у једној епизоди лечења, чиме би се направио оптимални баланс између цене здравствене услуге и нивоа потребне здравствене услуге.
4. **Избор директора здравствене установе** би требало да подразумева и завршену едукацију из области менаџмента у здравству, што се у пракси показало као потреба. Избор директора радити по јавном конкурсу, а не по партијској припадности. Размотрити отварање конкурса и искусним менаџерима, а не само лекарима.
5. **Промена закона о здравственом осигурању** – увођење јасно дефинисаног пакета обавезног здравственог осигурања, а потом увођење допунског здравственог осигурања као што постоји и у већини земаља у окружењу. Тиме би се смањио монопол постојећег Републичког фонда за здравствено осигурање. Истовремено је потребно смањити улогу Републичког фонда за здравствено осигурање који више не треба да води политику у области здравства, већ центар моћи треба преселити у Владу Републике Србије и Министарство надлежно за послове здравља чија је то надлежност. Тиме би се избегло опраштање државе стотине милиона евра међусобног дуговања што је можда и кључни законодавни посао који треба одрадити у Србији.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

ПЕТ ПРОЈЕКАТА ЗА ЗДРАВЉЕ И ПЕТ ЗА ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ (5 + 5)

ЗДРАВЉЕ

1. **За више становника Србије**
   - Проучавање фактора демографског развоја,
   - Учешће у формулисању, спровођењу и евалуацији пронаталитетних мера и активности на нивоу државе,
   - Стимулисање рађања трећег детета у породици у виду подстицајне мере континуираног месечног давања новчаних средстава од рођења до поласка у основну школу,

- Увести меру у сфери подстицања послодаваца за запошљавање жена које роде треће дете (кроз обезбеђење финансијских олакшица које терете зараде за послодавце, а који би били обезбеђени из буџета за одређени временски период),
- Укидање ПДВ-а за опрему, храну и друге неопходне потребе за бебе и децу,
- Превентивне мере усмерене ка смањењу броја намерних прекида трудноћа кроз систем едукације младих, као и увођењем предмета здравственог васпитања у школама,
- Финансирање програма вантелесне оплодње (ВТО) у три покушаја, без листа чекања, без комисија које одобравају поступак, са могућношћу слободног избора установе за ВТО. Неопходност контроле финансијског тока новца и резултата исхода програма ВТО од стране државе. Смањивање стопе вишеплодних трудноћа (близанаца, тројки и више) због већег броја недонешене новорођенчади која захтевају дужу негу и лечење, те тиме коштају државу, а са циљем рађања једног здравог детета у право време,
- Подстицаји локалних самоуправа да финансирају бесплатан боравак у предшколским установама за треће дете, бесплатне уџбенике за треће дете, бесплатан градски превоз за труднице, мајке трећег детета и треће дете.

2. За здравији живот становништва

- Повећање обима популације која прихвата здрав начин живота,
- Планирање и спровођење активности усмерених на редукцију фактора ризика у посебно осетљивим популационим групама (деца, труднице, стари, социјално угрожено становништво),
- Континуирано образовање популације о правилној исхрани,
- Стварање услова и мотивација за повећање физичке активности,
- Праћење стања исхрањености свих категорија становништва.

3. За борбу против масовних незаразних болести

- Интензивирање промотивно-превентивних мера и популационих акција и активности у циљу превенције масовних незаразних болести,
- Вршити детекцију појединаца у ризику за настанак масовних незаразних болести и спровођење специфичних мера превенције,
- Интензивирање сарадње центара примарне, секундарне и терцијарне здравствене заштите,
- Интензивирање сарадње са немедицинским и невладиним сектором.

4. За превенцију и контролу заразних болести

- Унапређење надзора над заразним болестима, болничким инфекцијама и имунизацијом,

- Активно учествовање у креирању политике превенције заразних болести и истраживањима,
- Јачање спремности здравственог система за брзо и адекватно реаговање формираних мобилних епидемиолошких екипа, као и њихово додатно опремање, због реалног ризика од погоршања епидемиолошке ситуације у ванредним приликама.

5. **За здраву животну средину**
   - Процена ризика у животној средини у циљу заштите здравља људи заснована на мултидисциплинарном научном приступу, уз примену међународно признатих индикатора,
   - Успостављање континуираног мониторинга квалитета воде за пиће, подземне, површинске и отпадне воде, ваздуха и нивоа буке у животној средини коришћењем савремене технологије,
   - Учешће у изради стратешких и планских докумената за очување здравља у ванредним стањима и елементарним непогодама.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

1. **За бољу доступност и бољи квалитет примарне здравствене заштите**
   - Истицање превенције као доминантног облика здравствене заштите,
   - Настојати да домови здравља или изабрани лекари примарне здравствене заштите буду подједнако доступни на целој територији земље,
   - Обавезна реконструкција ургентне службе и доступност хитне помоћи у сваком моменту са циљем да у најкраћем року доставља збринуте пацијенте у најближи здравствени центар. Ово подразумева увођење циљане едукације кадра, савремену опрему и возила, обавезну сертификацију ЕРЦ-а свих запослених,
   - Поступно укључивање приватних акредитованих здравствених установа као пут ка изједначавању приватног и државног сектора, чиме ће се омогућити укидање листа чекања код изабраног лекара и позитивна конкуренција пружалаца услуга,
   - Обавезни скрининг програми за одређене болести комплетно финансирани од стране државе који се подједнако изводе у државном и у приватном сектору,
   - Изабрани лекар примарне здравствене заштите у дому здравља или приватној пракси имаће улогу „чувара капије“ за коришћење специјалистичких и секундарних - терцијарних здравствених услуга,
   - Према препорукама Европске уније тежити ка формирању националне канцеларије за помоћ у остваривању здравствених услуга и заштити права пацијената - корисника,
   - Израда нове капитационе формуле за финансирање примарне здравствене заштите која подразумева рад лекара по учинку, уз поштовање адекватног процентуалног

учешћа свих делова формуле: превенције, регистрације, рационалности и ефикасности,

- Увођење обавезне акредитације свих примарних здравствених установа.

2. За реорганизацију у систему секундарне и терцијарне здравствене заштите

- Увођење ДРГ (Дијагностички сродне групе) као модела финансирања здравственог система ради смањења трошкова и повећања ефикасности лечења,
- Успостављањем ДРГ система кадровска политика у здравству која се односи на адекватан број медицинског и немедицинског особља ускладила би се са стварним потребама болница,
- У оним дисциплинама где постоје листе чекања (зрачење, операције, дијагностичке процедуре) омогућити примену законског вида јавно приватног партнерства које још није заживело и тиме отклонити листу чекања понудом услуга на тржишту, здравом конкуренцијом и склапањем уговора са филијалама РФЗО,
- Увођење клиничких путева у медицинску праксу и увођење обавезе акредитације свих здравствених установа и свих нивоа здравствене заштите,
- Реорганизовати професионалну едукацију и континуирано усавршавање у систему здравствене заштите уважавајући принципе Болоњске декларације,
- Увођење здравствених информационих система у смеру увођења електронске здравствене документације, уз стриктно поштовање приватности и безбедности свих података о корисницима здравствених услуга и развијање скупа европских здравствених индикатора (ECHI). Годишње извештаје о здравственом развоју припремаће заводи за јавно здравље уз обавезну дискусију на годишњим здравственим конференцијама. Докази о здрављу становништва редовно ће се прикупљати и путем националних здравствених истраживања на сваке три године,
- Повезивање и учлањивање у систем „Еуро-трансплантa“ ,
- Системским мерама, редовним и ванредним инспекцијама оштро сузбијати и спречавати корупцију и сви остале видови злоупотребе у систему здравствене заштите.

3. За реорганизацију Републичког фонда за здравствено осигурање

- Потреба за већом транспарентношћу у раду РФЗО као и већом активношћу надлежних тела Министарства здравља која су укључена у рад РФЗО,
- Дефинисање обавезног пакета здравственог осигурања,
- Увођење допунског здравственог осигурања,
- Измена начина финансирања здравствених установа, као и начина уговарања услуга, увођењем адекватне капитационе формуле за примарну здравствену

заштиту и ДРГ система за финансирање установа виших нивоа здравствене заштите,

- Филијале здравственог осигурања биће слободне да уговарају услуге како са јавним тако и са приватним даваоцима здравствених услуга. Међутим, сви даваоци ће бити обавезни да пружају дефинисани основни пакет здравствених услуга гарантованог квалитета према водичима добре праксе за дијагностику и терапију, као и увођење механизама лиценцирања здравствених радника и акредитације здравствених установа,
- Законом се уређује да финансирање и уговарање са здравственим установама на терцијарном нивоу, врше директно Републички, а финансирање и уговарање са здравственим установама секундарног и примарног нивоа, врше директно филијале Републичког фонда за здравствено осигурање,
- Размотрити децентрализацију Републичког фонда за здравствено осигурање како би се променио положај Покрајинског фонда за здравствено осигурање, а по угледу на положај Покрајинског фонда за пензијско и инвалидско осигурање.

4. За квалитетнију фармацеутску здравствену заштиту

- Омогућити доступност свих лекова на тржишту (иновативних и генеричких) у најкраћем временском периоду, као и доступност лекова свим категоријама стновништва, најугроженијима, онима са најмањим средствима, укључујући и оне који немају здравствено осигурање,
- Ревизија плана мрежа апотека и укључивање и отварање нових апотека само тамо где реално постоји потреба,
- Смањивање цене лекова којима се највише троше материјална средства РФЗО, а не линеарна снижења свих цена лекова која немају значајнији ефекат,
- Скраћење временског рока поступка регистрације лекова и омогућавање скраћеног поступка до 60 дана за лекове који су већ регистровани у ЕУ јурисдикцији, а што би утицало на растерећивање администрације.

5. За промену уписне политике на факултетима и струковним школама здравствене струке

- Укључивање Министарства здравља заједно са Министарством надлежним за образовање и науку око уписне политике, као и сарадња са лекарском и фармацеутском комором,
- Уписна политика и планирање школовања потребног броја кадрова медицинске, стоматолошке и фармацеутске струке, како на факултетима, тако и у струковним школама, мора се ускладити са стварним потребама друштва,

- Увођење здравственог менаџмента у систем образовања на факултетима здравствене струке за оне лекаре који ће се едуковати у правцу руководећих кадрова и без чега они то не би могли да постану,
- Реформа нашег здравственог система у сфери стварања одређених профила кадрова је немогућа без квалитетних људи који би преузели тај терет на себе.

12. БЕЗБЕДНОСТ

Глобализовани свет се након краја хладног рата суочио са новом ситуацијом брисања граница између држава, појавом нових актера на међународној сцени (недржавни актери), обнављањем национализама и појачавањем трајних конфликата. Уз то, изазови за безбедност више нису директне претње безбедности и опстанку државе, већ су то тзв. асиметричне претње, које захтевају и другачију врсту одговора. Организовани и прекогранични криминал, климатске промене и еколошке катастрофе, транснационални тероризам и високотехнолошки криминал пре свега угрожавају безбедност грађана, па тек онда држава. У тим условима тврда моћ (сила оружја) постаје само елемент одговора на ове изазове, а много се чешће користи тзв. мека моћ (економска, дипломатска и политичка средства), као и сарадња и упућеност држава, њихових полиција, војски и служби безбедности на међународну сарадњу.

То су основни постулати од којих се мора кренути и када се посматра сектор безбедности у Србији, и то су основе за наставак његове реформе.

РЕФОРМА СЕКТОРА БЕЗБЕДНОСТИ

Озбиљан приступ овој реформи започиње од 2007. године, када се усвајају неопходне стратегије и закони неопходни за њено спровођење. Основни елементи ове реформе везани су за процес европске интеграције Србије, и испуњавање политичких услова за исте. Најважнији сегмент јесте демократска и цивилна контрола служби безбедности, која је један од основних елемената и за оцену Европске комисије у годишњим извештајима о напретку Србије у испуњавању ових критеријума. Према последњој оцени, датој у Мишљењу о статусу кандидата, у досадашњем току реформе сектора постављене су све законске основе за остваривање цивилне и демократске контроле служби, али се констатује недовољна способност да ова контрола и практично у потпуности буде остварена. Као главни недостаци су уочени недовољно ангажовање скупштинских одбора (нови сазив Народне скупштине формирао је Одбор за одбрану и унутрашње послове и Одбор за контролу рада служби безбедности) и непостојање довољно стручних скупштинских служби које би могле помоћи посланицима у раду.

Зато деловање Одбора за безбедност ДС мора имати као свој основни задатак најпре обуку посланика у Народној скупштини за ефикасну и ефективну контролу служби безбедности, праћење буџета МО, МУП, БИА, ВБА и ВОА, рада и ангажовања ових служби и министарстава. Ова обука би значила упознавање за захтевима и стандардима реформе сектора безбедности, као и са искуствима рада истих парламентарних одбора других држава.

Важан аспекат реформи требало би да буде и формирање Владине агенције која би објединила све телекомуникационе капацитете Републике Србије и која би била ексклузивни и уједно и једини провајдер ауторизованим агенцијама и службама, а које би само уз одређену и потпуно јасно дефинисану процедуру управо преко ове агенције могле да приступе комуникацијама са или без увида у њихов садржај. Сама агенција, иако би била провајдер и омогућавала примену посебних поступака и мера (тзв. тајних мера), сама (кроз техничка ограничења) не би могла да примењује ове посебне поступке и мере. На овај начин би се онемогућила свака злоупотреба и неовлашћени приступ личним подацима чиме би се степен заштите људских права подигао на виши ниво.

ОДБРАНА

У досадашњем раду Министарства одбране и Војске Србије, посебно у периоду од 2006. године, када ово министарство постаје део институционалне структуре у Републици Србији, остварени су значајни резултати. Остварена је потпуна професионализација ВС, МО је у потпуности стављено под цивилну контролу, решено је питање вишка запослених (са програмом њихове преквалификације), урађена је реформа војног школства и формиран Универзитет одбране, успостављени су партнерски односи са НАТО и са ЕУ, и остварена реформа одбране у складу са стандардима НАТО. Тиме је постигнута интероперабилност која је неопходна за учешће у мисијама за одржавање мира УН, и мисијама за управљање кризама ЕУ. Успостављена је веома активна регионална сарадња потписивањем споразума о сарадњи са свим министарствима одбране из региона Западног Балкана и шире и укључивањем у готово све регионалне иницијативе. То је био разлог за високу оцену рада министарстава одбране у доба одлучивања о статусу кандидата Србије за чланство у ЕУ.

Задатак Одбора за безбедност ДС зато мора бити да прати наставак овог успешног процеса реформе сектора одбране. Посебно, мора захтевати да се настави повећање укључивања припадника ВС у мултинационалне операције УН и ЕУ, закључивање техничког аранжмана са Европском одбрамбеном агенцијом (*European Defence Angency*) који ће донети велике користи српској наменској индустрији. Веома значајно је јачање сарадње са НАТО у оквиру програма Партнерство за мир, даља стандардизација по НАТО стандардима, и коришћење свих других инструмената из овог Партнерства. Такође, у светлу разговора између Београда и Приштине, мора се тражити веће укључивање и активнија улога у регионалним иницијативама.

РЕФОРМЕ МУП-а - ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ

Неопходно је наставити јачање цивилне контроле као и појачавање присуства припадника МУП-а у мировним операцијама. Наставак јачања међународне сарадње, а посебно регионалне веома је значајно, као и јачање оперативног састава МУП-а и Управе криминалистичке полиције ради подизања капацитета за борбу против криминала. Потребно је створити услове за системску борбу против илегалне трговине наркотицима као и изместити из МУП-а непотребне административне послове попут издавања саобраћајних и возачких дозвола.

НАЦИОНАЛНО КООРДИНАЦИОНО ТЕЛО ЗА СУЗБИЈАЊЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА У СРБИЈИ

Национално координационо тело има за циљ спровођење националне стратегије за сузбијање злоупотребе опојних дрога и координацију деловања свих друштвених субјеката који су у то укључени. Основе стратегије за сузбијање злоупотребе опојних дрога су:

1. **Смањење потражње** за опојним дрогама
    - Заштита здраве неконтаминиране популације од започињања коришћења опојних дрога (примарна превенција),
    - Мере за смањивање ризика развоја зависности код оних који су почели да узимају дроге, али још нису зависни (секундарна превенција),
    - Мере откривања, лечења, рехабилитације и ресоцијализације зависника.

2. **Смањење понуде** опојних дрога (репресивне мере)
    - Откривање извршилаца кривичних дела која се односе на недозвољену трговину и производњу опојних дрога, психотропних супстанци и вођење кривичног поступка и извршење кривичних санкција против извршилаца кривичних дела,
    - Рехабилитација и ресоцијализација осуђених лица (не потпада у потпуности под репресивне мере),
    - Контрола легалне производње, трговине и употребе лекова, опојних дрога (у ужем смислу), прекурсора и пољопривредних површина засејаних опијумским маком и индустријском конопљом.

3. **Смањење последица** изазваних употребом дрога
    - Мере за успостављање сарадње између зависника и државних и невладиних организација
    - Едукација зависника у циљу смањења појаве болести посредно или непосредно изазваних употребом опојних дрога (ХИВ, хепатитис...)

Друштвене институције укључене у реализацију стратегије:

- МУП Србије (откривање извршилаца кривичних дела),
- Правосудни органи (вођене кривичног поступка и извршење кривичних санкција),
- Министарство финансија и Управа царина (спречавање кријумчарења опојних дрога преко границе Србије,
- МСП - међународна сарадња са међународним организацијама које се баве проблематиком наркоманије и примена међународних конвенција
- Министарство пољопривреде (контрола површина засејаних опијумским маком)
- Министарсво здравља (контрола лекова, наркотика и других психоактивних супстанци и контрола трговине прекурсорима, лечење овисника, едукација)
- Министарство просвете и спорта (едукација и пропагирање друштвених вредности супротних «Нарко култури»),
- Невладине организације,
- Друге друштвене институције (верске, културне, националне, етичке...).

13. ДРЖАВНА УПРАВА, ЛОКАЛНА САМОУПРАВА И РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ

Стање у области локалне самоуправе данас карактерише **систем финансирања који није јасно усмерен на решавање проблема и пружање сервиса грађанима**. Јединице локалне самоуправе (ЈЛС) немају довољно надлежности и средстава за решавање у достижном року проблема грађана с којима се свакодневно суочавају. Сталним променама суштински важних прописа (Закон о планирању и изградњи, Закон о финансирању ЛС, итд.) онемогућава се дугорочно планирање. Буџетска средства често се нерационално расипају кроз популистичке пројекте и тзв. „партијско“ запошљавање, а пропорционални деперсонализовани изборни систем на јавне функције доводи неквалификоване партијске послушнике.

Огромне регионалне разлике, непостојање праведног система за њихово ублажавање и чињеница да велики број грађана нема представнике ни у парламенту ни на регионалном нивоу који би заступао њихове интересе пред државним властима изазивају додатну друштвену нестабилност.

Застарела државна управа, у јавности означена леглом корупције, партијског запошљавања и непрофесионалног рада није у могућности да одговори на тешке изазове времена у коме се налазимо.

У време Владе коју је водила ДС, донет је **Закон о јавној својини** и **Закон о враћању одузете имовине и обештећењу** чиме се коначно уводи ред у имовинске односе и, по окончању рокова из Закона, омогућава квалитетно управљање имовином ЈЛС. Начињени су важни кораци у правцу **фискалне децентрализације** ширењем мреже локалних пореских администрација и изменом прописа који се односе на локалне изворне приходе. Знатно су повећани буџети ЈЛС. Градови су добили **комуналну полицију**, донет је **закон о матичним књигама**, и низ прописа који се тичу **јавности рада, системске борбе против корупције и унапређења људских права**. Формирана је и Агенција за борбу против корупције, унапређени прописи о финансирању политичких организација, контроли имовине и прихода јавних функционера, заштити података о личности. Донет је **Статут АП Војводина** и З**акон о утврђивању надлежности**. Успостављени су **темељи развоја електронске управе** у Србији. Усвојени су закони као што су Закон о електронском документу и електронском потпису, измењен Закон о државној управи који отвара могућност да грађани и привреда не прикупљају документа о подацима који се воде код других државних органа у електронском облику већ да захтевају од државног органа да их прибаве по службеној дужности. Набављена је опрема која обезбеђује успостављање јединственог државног информационог система.

Однос „нових власти“ према локалној самоуправи најбоље се види у процесу тзв. „**прекомпоновања**“ којом се декретом партијских централа на локалне јавне функције постављају партијски послушници чиме се обесмишљава и постојање локалних избора и локалне самоуправе уопште. Овакав став „нове власти“ јасно показује да је реч о заступницима идеје централизације земље. То се додатно може поткрепити и односом према АП Војводини којој се укидају досадашње надлежности и отежава положај на сваки начин.

Нова влада донела је и доноси низ прописа којим се **укидају изворни локални приходи.** На тај начин се ЈЛС **гурају у финансијску зависност од централне власти**, што је потпуно супротно од савремених тенденција фискалне децентрализације. Истовремено, изворни приходи који се укидају у већини случајева представљају уштеду за богате мултинационалне компаније, банке или тајкуне који се баве изградњом некретнина ради даље продаје, чиме се потврђује карактер садашње владе као заштитника интереса богаташа и крупног капитала.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. Стварна фискална децентрализација и фискална стабилност

Максимална фискална независност ЈЛС биће обезбеђена изменом Закона о финансирању локалне самоуправе. Потребно је да се изворни приходи ЈЛС у највећој могућој мери повежу са наменским расходима општина и градова (нпр. локалне таксе за регистрацију моторних возила са трошковима одржавања саобраћајница итд.), уз поштовање начела да богати, сходно својој економској снази, плаћају више.

Застареле пореске облике треба заменити савременијим и праведнијим. Због подстицања запошљавања ослањање на порез на зараде који је сада главни приход ЈЛС потребно је смањивати, а смањивање прихода општина и градова по том основу мора се надокнадити већим трансферима, тако да укупан достигнути буџет ЈЛС не буде нарушен.

Садашњи систем финансирања ЈЛС се погрешно везује за фиктивни статистички „степен развијености“ (којим се у исти „буџетски кош“ сврстава Нови Сад и Ариље). **Уместо тога, укупан обим буџета локалних власти мора бити одређен на начин да све ЈЛС у Србији могу бити у стању да пруже једнак „стандардни пакет услуга“** (услуге социјалних служби, предшколских и школских установа, спортских и установа културе, комуналних услуга итд.) грађанима **без обзира на степен економске развијености.**

Мора се донети **закон о финансирању надлежности АП Војводине** којим ће се обезбедити њени изворни приходи и примена Устава, закона и Статута.

2. Организација и рационализација јавних служби и расхода буџета

Доношењем новог Закона о буџетском систему, Закона о стандардизацији и максималном броју запослених на локалном нивоу неопходно је увести ред у расипање буџетских средстава кроз нерационалне популистичке пројекте и тзв. „партијско“ запошљавање које је и најчешће у ЈЛС које у исто време не извршавају своје основне обавезе.

Увођењем „стандардног пакета услуга“ који треба да буду доступни грађанима и приоритетног финансирања ових послова обезбедиће се да ЈЛС најпре осигурају нпр. грејање школа, па да тек онда ако имају довољно средстава финансирају зараде професионалних фудбалера или различите јавне манифестације.

Предуслови потребни за прекид праксе буџетског покривања губитака јавних служби су и **реформа јавних комуналних предузећа** (без приватизације кључних монопола, какав је нпр. испорука воде), измештање социјалне политике ван јавних предузећа, омогућавање економски одрживог рада комуналних служби, професионализација управљања кроз измену кровних закона, процена успешности менаџмента на основу резултата рада, а не политичке подобности.

Кључан напредак у управљању целокупним системом јавних служби и ЈП у надлежости ЈЛС потребно је постићи обавезујућим увођењем стандардизованих информационих система (доношењем закона) чиме би се смањиле могућности појаве корупције и повећала ефикасност рада.

Посебно је важно увести информационе технологије у област јавних набавки, централизовати службе за јавне набавке на нивоу ЈЛС, за шта је потребна и измена Закона о јавним набавкама.

3. Организација и политички систем ЈЛС

Наш циљ је децентрализација јачањем ЈЛС кроз преношење нових надлежности и стварање материјалних и организационих претпоставки за ефикасније решавање проблема грађана на локалном нивоу. За ефикасан даљи пренос надлежности на ЈЛС потребно је омогућити постојање **вишестепене локалне самоуправе** (градова и општина различите категорије, са различитим могућим надлежностима). ЈЛС треба да добију надлежности тржишне, туристичке, пољопривредне, ветеринарске, санитарне и инспекције за радне односе, додатна овлашћења пореске инспекције и комуналну полицију и за општине.

Државни ниво власти мора бити у обавези да пре постављења шефова државних служби које делују на територији ЈЛС прибави необавезујуће мишљење скупштине ЈЛС.

Пренос већих надлежности и већу финансијску самосталност ЈЛС мора да прати и много већа лична одоговорност локалних политичара и одборника. Једини начин да се подигне квалитет локалне политике је изборни систем који обезбеђује непосредну везу грађана и њихових представника. Неопходно је поново увести директан избор градоначелника за ЈЛС и применити мешовити изборни систем за избор одборника. ЈЛС морају обезбедити обавезне јавне расправе за све важне одлуке. Градоначелници и председници општина из ДС током године сусрешће се са грађанима на јавним расправама у свим месним заједницама или градским општинама.

Изменом закона о ЛС обезбедиће се да Влада пре предлагања закона који се односи на ЈЛС прибави необавезујуће мишљење организације која окупља већину ЈЛС у Србији.

4. **Законски омогућити ЈЛС да формирају циљна удружења**

Тамо где постоји потреба за удруживањем ради спровођења интеррегионалних пројеката, мора се **законски омогућити ЈЛС да формирају циљна удружења** („функционалне заједнице ЈЛС“). На тај начин ће се омогућити боља и ефикаснија сарадња ЈЛС на реализацији великих инфраструктурних пројеката (нпр. водовод и канализација), формирању заједничких комуналних служби (нпр. рециклажни центри, ватрогасне јединице, итд.), или оснивању заједничких пројеката локалног развоја (привредне зоне, кластери).

5. Мешовити изборни систем са више регионалних или окружних изборних јединица и за Народну скупштину омогућиће да сваки део Србије има своје представнике у државном парламенту.

6. Реформа државне управе

Спровођење реформе би требало да одвија у више праваца:

- **Уграђивањем појма „Јавне управе“ у правни систем Србије**. Појам јавне управе би требало да обухвати све облике управљања пословима од општег интереса а у циљу остваривања права и интереса грађана и привреде. На овај начин било би могуће да се обухвате сви запослени, изабрана, именована и постављена лица на свим нивоима власти, органима, установама, службама, агенцијама, заводима, канцеларијама, итд. Јединствен систем радноправног положаја и систем плата за све јавне службенике.
- **Спровођење принципа професионализације** код свих ималаца јавних овлашћења уз јасне критеријуме за одвајање политичких, менаџерских и службеничких функција.

- **Јасно дефинисање надзорне и контролне функције** унутар целог система јавне управе уз јасна овлашћења и одговорност оснивача за ниво запослених и укупне трошкове обављања јавне функције.
- Уградити у систем јавних службеника **обавезност стручног оспособљавања и усавршавања** како би јавна управа могла да одговори потребама модерног друштва на принципима ефикасности, рационалности и одговорности.
- **Модернизација државне управе** која подразумева свеобухватну примену елемената електронске управе која има за циљ поједностављивање административних процедура и појефтињење услуга према грађанима и привреди уз коришћење алата функционалних анализа појединих органа, агенција итд. како би се успоставили објективни стандарди ефикасне организације и реализације јавних послова у јавној управи.
- **Увођење „Института за јавну управу“** који би имао за циљ унапређење јавне управе, стварање услова за развој савремене управе у складу са европским стандардима, подстицање научног и стручног усавршавања запослених у органима државне управе, ЈЛС, јавним установама и другим правним лицима са јавним овлашћењима.
- **Доношење Закона о запосленима у ЈЛС**, **Закона о платама запослених у ЈЛС**, већ поменутог **Закона о стандардизацији и максималном броју запослених** на локалном нивоу, стандардизовање процедуре којима се одлучује о правима и обавезама грађана, утврђивање стандарда и кодекса понашања запослених.

7. Унапређење услова живота грађана у локалним заједницама

Недопустиво је да велики број грађана Србије ни у 21. веку не може да рачуна на здраву воду за пиће, савремене школе, решено питање прераде отпадних вода, збрињавања комуналног отпада, асфалтирану улицу... Зато изградња локалне инфраструктуре мора да буде стратешки циљ не само локалних, већ и државне власти. **Постојећим темпом изградње, решењу данашњих локалних инфраструктурних проблема приближићемо се тек за 30 година.**

Наш циљ је да се сваких пет година у изградњу локалне инфраструктуре уложи најмање 1,7 милијарда евра (половина средстава из редовних локалних буџета, половина из подстицаја државе и претприступних средстава ЕУ). На овај начин ће се обезбедити да **за 10 година буде изграђен највећи део недостајуће локалне инфраструктуре**. За 15 година биће могуће да сви локални инфраструктурни проблеми буду решени. Истовремено улагање у инфраструктуру на овај начин обезбедиће упошљавање бројних локалних предузећа и омогућиће лакши рад локалне привреде (за нпр. производњу хране често је неопходно обезбедити контролисан извор воде за пиће, што је у срединама које немају адекватну водоводну мрежу огроман проблем и онемогућава постојање занатских радњи и малих предузећа у овој области).

Обезбеђивање недостајућих средстава за изградњу инфраструктуре могуће је дугорочно и уштедама које би се остварile нпр. кроз пројекте енергетске ефикасности, па би тако нпр. скоро 10% годишњег износа недостајућих средстава било могуће обезбедити само унапређењем енергетске ефикасности јавне расвете.

8. Локални економски развој

Први задатак ЈЛС мора бити **стварање инфраструкурних предуслова за инвестирање кроз планско и инфраструктурно опремање индустријских зона, као и стављање индустријских и пословних објеката који нису у употреби на располагање инвеститорима**.

У оквиру постојећих одељења за ЛЕР (локални економски развој) усмерених пре свега на инвеститоре ван ЈЛС, потребно је формирати и одсеке - канцеларије за МСП (мала и средња предузећа) са циљем пружања административне и сваке друге помоћи постојећим, пре свега локалним, малим и средњим предузећима и предузетницима.

Сем стварања инфраструктурних предуслова, потребно је омогућити ЈЛС да пружају подстицај и новим предузетницима кроз **бесплатне предузетничке сервисе** (заједничко рачуноводство, правна служба) у предузетничким "инкубаторима". На овај начин нови предузетници били би растерећени бриге о административном делу пословања и поштовању пореских и других прописа, могли би да се посвете суштини свог пословања и у међувремену едукују како би након одређеног времена у потпуности преузели одговорност за будућност свог пословног подухвата.

14. ПРАВОСУЂЕ И БОРБА ПРОТИВ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА И КОРУПЦИЈЕ

ПРАВОСУЂЕ

Након демократских промена у нашој земљи које су се одиграле 2000. године, грађани Србије су очекивали да буде спроведена свеобухватна рефома правосуђа имајући у виду да је до 2000. године правосуђе очигледно кршило основна људска права и принципе рада независности и непристрасности на којима свако правосуђе мора да почива, омогућавало спровођење политички монтираних процеса, изборних превара, неразоткривање и некажњавање озбиљних злочина, укључујући и ратне злочине.

Свеобухватна правосудна реформа је од изузетног значаја за даљу демократизацију друштва, јачање владавине права и заштите људских и мањинских права у складу са европским стандардима. Реформа правосуђа треба да допринесе ефикаснијим судским поступцима, загарантованом приступу правди свим грађанима, остваривању бољих услова за квалитетнија и бржа суђења која ће се обављати у разумном року, као и да отклони што већи број недостатака који су до сада примећени у пракси. Управо са оваким циљевима се и приступило реформи правосуђа 2008. године. Тај процес се неминовно мора наставити и континуирано спроводити.

Даља реформа правосуђа треба да остане важан приоритет Републике Србије у циљу унапређивања независности у доношењу правосудних одлука,квалитета, ефикасности и одговорности правосудног система, заштите људских права, одрживог економског развоја и гарант страних инвестиција. Реформа правосуђа је у складу са обавезама које предвиђају Поглавље 23 (правосуђе и основна права) и 24 (Правда, слобода и безбедност) и самим тим ће се позитивно одразити и на процес придруживања Србије Европској унији (ЕУ). Закључак Савета министара спољних послова ЕУ из децембра 2012. године гласи да ће преговори о приступању Србије ЕУ започети управо са овим поглављима што ствара додатну обавезу Србије да се адекватно припреми за отпочињање процеса преговора.

Кључни циљеви који треба да се остваре кроз реформу правосуђа су:

1. Ефикасно правосуђе у циљу гарантовања бржег остваривања права грађана,
2. Интензивирање борбе против организованог криминала и корупције,
3. Заштита људска права, права мањина и основних слобода,
4. Заштита инвестиција кроз ефикасно привредно судство,
5. Промена свести јавности,
6. Повратити поверење јавности у српски правосудни систем кроз ефикасност и делотворност.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Развијање нормативног оквира за остварење утврђених циљева што је могуће само уколико српско правосуђе има часне, достојне и компетентне тужиоце и судије.**

Постојећа Стратегија реформе правосуђа је окончана 2012. године и потребно је донети нову која ће допринети даљем усаглашавању нашег правосудног система са међународним стандардима. Сматрамо да посебан акценат треба ставити на принцип **поштовања владавине права и унапређење квалитета правде путем унапређеног приступа правди, заштите људских права и обуке судија, тужилаца и државних службеника**.
У Србији је током 2009. године спроведен поступак општег избора судија и тужилаца. Овај поступак је отпочео након доношења одлуке Уставног суда у коме је констатовано да је доношењем Устава РС 2006. године „судијама прекинут континуитет“ сталности судијске функције. Поводом жалби које су изјавиле неизабране судије и тужиоци, Уставни суд је усвојио ове жалбе и наложио њихов избор у правосудни систем, независно од разлога због којих они нису изабрани у поступку општег избора 2009. године. Истим одлукама, Уставни суд је констатовао да одлука Уставног суда није сметња да се преиспитају постојање разлога који указују на сумњу у стручност и недостојност оних који нису у поступку општег избора изабрани. Тиме је Уставни суд створио нову обавезу државних органа да не дозволе постојање недостојних и нестручних судија и тужилаца у оквиру правосудног система Србије.

2. Из тог разлога али и разлога даље реформе правосудног система потребно је предузети следеће кораке који ће **припремити правосудни систем за нове изазове:**

- **Усвојити нову Националну стратегију реформе правосуђа са надлежним институцијама, струковним удружењима и стручном јавношћу,**
    - Стратегија ће помоћи правосудном систему у Србији да постане доследнији, систематичнији и спремнији да одговори на потребе свих њених грађана, јачањем следећих шест стубова правосудног система:
    - Независтан систем у којем спровођење правде не ометају захтеви извршне или законодавне гране власти или друга питања која нису директно везана за правосуђе. У основи читаве Стратегије треба да се нађе претпоставка да је очување независности у доношењу одлука у правосуђу и тужилаштву од суштинског значаја за праведно друштво;

- Транспарентан систем у којем се закони, правила и пракса лако идентификују, тумаче на јединствен начин и доследно примењују, чиме се јача доступност, легитимитет и предвидљивост;
- Одговоран систем који прихвата своју обавезу да одговара пред јавношћу за своје резултате и употребу јавних ресурса;
- Правосудни систем који промовише поштовање владавине права, нарочито путем мера за борбу против корупције и организованог криминала.
- Систем који тежи томе да унапреди квалитет правде и да се постара да сви учесници у правосудном систему буду третирани у складу са прописаним процедурама и уз дужно поштовање, с тим да сви имају исту могућност да остваре право на приступ правди у складу са домаћим законодавством и обавезама преузетим међународним правом.
- Ефикасан правосудни систем у којем се делотворно управља ресурсима и по предметима поступа и суди у разумном року.

- **Донети акциони план у сарадњи Министарства правде, Високог савета судства и Државног већа тужилаца, као и струковних удружења** који треба да дефинише неопходне мере, кораке и временски оквир потребан за имплементацију мера неопходних за начин спровођења овог циља,
- **Унапредити уставне и законске одредбе о именовањима, напредовању и разрешењима у правосуђу које је потребно ускладити са европским стандардима**
- **Даља специјализација, обука и усклађивање са међународним законодавним оквиром,**
- **Унапрети процедуре и услови у вези са правом гласања, номиновањаи избора чланова сталног састава Високог савета судства и Државног већа тужилаца** су прецизиране у сарадњи са Европском комисијом и Венецијанском комисијом,
- **Унапредити одредбе закона и подзаконских аката којима се дефинише дисциплинска одговорност, органи, као и повећава ефикасност спровођења дисциплинског поступка.**

3. Унапређење организације рада

У оквиру реформе правосудног система, уведена је и нова мрежа судова. То није подразумевало само физички стварање нових судова, већ и унапређење рада унутар нових судова. Спроведена је компјутеризација и умрежавање свих судова и тужилаштава, праћење кретања предмета путем интернета, онемогућено је дупло оверавање уговора о промету непокретности и др. Свим овим изменама је омогућена већа транспарентност у раду и лакши приступ правди а што треба да допринесе враћању поверења грађана у судове. У даљој фази потребно је:

- **Унапредити систем управљања предмета на информатичкој основи,**

- **Умрежавање свих прекршајних судова** као правосудних органа који имају најинтензивнији контакт са грађанима,
- **Умрежавање тужилаштва и МУПа** за стварање јединствене базе података о кривичним делима и осумњиченима,
- **Учинити потребне кораке за укључивање наше земље у систем EUROJUST,**
- **Унапредити систем статистичког вођења евиденција о раду судија и тужилаца.**

4. Примена и спровођење процесних закона у кривичној и грађанској материји, као и у случајевима извршења пресуда

Србија се суочава са великим бројем предмета у раду. Тај број је значајно смањен од 2010. године и створена је могућност за даље смањење путем ефикасне примене закона који су усвојени током 2011. године. У даљој фази треба:

- **Вршити континуирану едукацију** за примену Закона о парничном поступку, Законика о кривичном поступку, као и Закона о извршењу и обезбеђењу
- **Пратити спровођење закона** и примену Судског пословника и Пословника о управи у јавним тужилаштвима у овиру различитих тужилачких и судских фаза
- **Унапредити систем извршења пресуда и додатно смањити број заосталих нерешених предмета**, како пред домаћим судовима, тако и пред Европским судом за људска права,
- **Извршити даљу дислокацију поступака који нису везани за суд у ужем смислу.**

5. Унапређење и увођење правосудних професија

Измене и допуне Закона о правосудној академији, донете 2011. године, побољшале су приступ именовању судија и заменика јавних тужилаца, који се заснива на постигнутим резултатима, постављајући завршетак програма стручне обуке као општи предуслов за именовање судија основног суда и судија за прекршаје и заменика основних тужилаца. Уведене су професије јавних бележника и судских извршитеља. У даљој фази треба:

- **Разрадити прецизан систем кроз даљу разраду критеријума за први избор судија,**
- **Развити и унапредити каријерни систем на бази постигнутих резултата рада за судије, тужиоце и заменике јавних тужилаца,**
- **Изменити уставне и законске одредбе о начину избора јавних тужилаца и председника судова,**
- **Применити и развити систем јавних бележника и судских извршитеља,**
- **Унапредити и развити медијацију.**

6. **Хармонизација домаћег законодавства са међународним правом и ЕУ стандардима,**

- **Изменити Устав РС у делу који се односи на област правосуђа** и избор судија и тужилаца што треба да допринесе елиминисању политичког утицаја који Народна скупштина има приликом првог избора судија и тужилаца,
- Донети **Закон о бесплатној правној помоћи** и развити систем бесплатне правне помоћи,
- Усвојити **Закон о својини** и унапредити систем својинских права и односа,
- Унапредити **систем заштите сведока**, као и систем помоћи програму заштите сведока који се односи на промену идентитета и релокацију сведока,
- Доследно **спровођење анти-дискриминационе политике,**
- Изменити **Закон о медијацији,**
- Шира примена и развијање **система алтернативних санкција,**
- Развијање **система условног отпуста** и пружање помоћи у **ресоцијализацији** осуђених лица,
- Унапређење закондавног оквира за **заштиту података о личности.**

БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ И ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА

Од јула 2008. године, борба против организованог криминала и коруцпије су постали највећи приоритети свих државних институција. Урађена је анализа стања и многе слабе тачке су утврђене. Развијен је прецизан и детаљан план мера које су припремљене да реше институционалне и правне недостатке. Први фокус је био свеобухватни рад на законодавном оквиру, као предуслов за јак институционални оквир и одговарајуће спровођење закона. У припреми и развоју законског оквира, обезбеђени су потребни финансијски, организациони, инфраструктурални и остали предуслови за успостављање нових институција и за јачање оних постојећих. Како бисмо одговорили на све изазове организованог криминала и корупције, кључно је да се разуме динамика друштва у коме живимо као и средине која нас окружује. Неопходно је да се успоставе јасни циљеви и стандарди и да се они поделе са свим учесницима процеса као и да се успостави координација њиховог рада.

Приступ политичког вођства ка овој појави је од почетка био холистичан и систематичан. Идеја је била да се успостави институционална структура заснована на јаком законодавном оквиру који ће применити специјализоване и бескомпормисне институције и људи.

Реформа правосуђа има директне последице на сузбијање корупције и организованог криминала, иако су њени главни циљеви - унапређење законодавног и процедуралног оквира, јачање капацитета и институција у правосуђу.

Законодавни и институционални оквир је успостављен и усаглашен са међународним и ЕУ стандардима усвајањем следећих закона: Закон о Агенцији за борбу против корупције, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Закон о финансирању политичких активности, Закон о одговорности правних лица за кривична дела, Закон о заштити података о личности, Закон о Правосудној академији; значајним унапређењем Кривичног законика, усвајањем новог Законика о кривичном поступку и усвајањем Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима.

Нове надлежности додељене специјализованим институцијама: Тужилаштво за организовани криминал је надлежно да процесуира кривична дела "високе корупције" када је оптужени функционер постављен од стране Народне скупштине Републике Србије, Владе Републике Србије, Високог савета судства или Државног већа тужилаца.

Омогућена је бржа комуникација надлежних органа како интер-ресорно тако и са колегама у иностранству, брже и лакше поступање, директна комуникација у поступцима међународне правне помоћи.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. **Усклађивање** националног правног система са међународним препорукама и стандардима (и то са препорукама Комитета ГРЕКО, комитета МАНИВАЛ и УН),

2. **Јачање капацитета Агенције за борбу против корупције** и **Дирекције за управљање одузетом имовином**,

3. Даље **развити процедуре за одузимање имовине** и поступак управљања одузетом имовином,

4. Даље **унапређење координације** између свих институција које могу да допринесу политици борбе против корупције у смислу превенције и њеног сузбијања,

5. Увести **електронске базе података** које ће омогућити интерресорни увид и размену доказа,

6. Усвајање **нове Националне старетегије за борбу против корупције** и Акционог плана, и њихова доследна примена

7. **Примена Законика о кривичном поступку** који треба да допринесе ефикаснијем раду правосудних органа у борби против организованог криминала и корупције али и бољој заштити основних људских права и слобода,

8. Донети нову Националну стратегију за борбу против организованог криминала и Акционог плана, и њихова доследна примена

9. Донети нову Стратегија за борбу против дрога и Акционог плана, и њихова доследна примена

15. ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА И СЛОБОДЕ

Србија има широк и разрађен правни оквир којим се гарантују и штите људска права. Њега чини сам Устав који садржи обиман део везан за људска права и слободе, међународни уговори којима је земља приступила и закони који регулишу појединачна права. У том смислу може се рећи да Србија има прилично адекватан правни оквир коме недостају додатна побољшања и пуна имплементација.

Људска права су област у којој је најбоље видљива демократска транзиција и реформе кроз које је Србија прошла. Од друштва у коме се системски крше људска права, друштва које је било несензибилно и искључиво према свакој, посебно националној, различитости, временом се дошло до правног уређења система људских права и стварања институција које се овим питањем баве . Поштовање људских права као неопходност и темељ демократског друштва се делимично наметнуло, али и даље постоји огромна потреба да се друштво едукује и сензибилише за поштовање права свих. Стереотипи према одређеним групама који се не мењају, попут Рома, насиље према ЛГБТ популацији, дискриминација према многим групама и то не само мањинским, женама, особама са инвалидитетом, избеглицама, старима, говори да се на овом пољу у Србији много мора радити.

Иако су донети бројни појединачни закони који спадају у ред савремених закона за заштиту људских права (Закон о забрани дискриминације, Закон о националним мањинама, Закон о националним саветима, Закон о родној равноправности...), проблем њихове имплементације је велики. Србија је последњих година увек у првих десет земаља по броју тужби упућених Европском суду за људска права, а две трећине тужби односе се на неоправдано дуго трајање судских поступака и неизвршавање судских одлука.

Постоји један корпус проблема у овој области који се годинама сматрају највећим и системским. Пре свега то је положај Рома, за који се може слободно рећи да је једнако проблем многих европских држава. Роми су најрањивија група у друштву и упркос Стратегији за интеграцију Рома, европском пројекту Декаде Рома, изменама закона којим је омогућено њихово право на лична документа, а с тим у вези регулисана и здравствена и социјална права, ситуација је далеко од задовољавајуће.

Као земља са ратним наслеђем која је имала највећи број избеглица у Европи након Другог светског рата, Србија и даље има специфичан проблем остваривања права избеглих и интерно расељених лица.

Србија је мултиетничка држава са великим бројем националних мањина. Доношењем Закона о националним мањинама и Закона о националним саветима Србија је створила правни оквир за заштиту појединачних и колективних права нацоналних мањина. Путем

националних Савета које је основало двадесет националних мањина оне остварују право на културну аутономију и самостално уређују питања образовања, културе, информисања, службене употребе језика. Ипак, националне мањине у различитој мери остварију своја права, а постоји и неједнака имплементација ових права на различитим нивоима. На нивоу АП Војводина права предвиђена законом се на најбољи начин спроводе.

Људска права су широка област и тичу се сваког појединца, а не само одређених група. Стога се данас може говорити о угрожавању различитих права и правима различитих група, а намера овог прегледа је да се издвоје неке области које су данас од посебног значаја или су проблем у њима посебно велики.

Социјално економска права

Економска криза ставила је у фокус остваривање социјално економских права и због економских потешкоћа довела у питање остваривање и неких основних права, попут права на здравствену заштиту или право на образовање. Улога ДС као социјалдемократске странке у таквим временима јесте управо да скреће пажњу на угрожавање тих права и даје иницијативе за њихово унапређење.

- Права радника везана за радни однос и престанак радног односа грубо се повређују под плаштом рационализације и економске кризе. Забрана отказа у случајевима трудничког или породиљског одсуства, као и одсуства због неге детета грубо се крши .
- Србија је потписница МОР Конвенције о минималним платама и једнаком награђивању мушке и женске радне снаге па упркос томе у Србији постоји статистичка разлика у плаћености мушкараца и жена за обављање истих послова.

Велики проблем видљив је и у дискриминацији приликом запошљавања и односи се понајпре на жене са децом, старије од 40 година и особе са инвалидитетом, а решење би било у адекватнијем инспекцијском надзору и стимулативним мерама за запошљавање управо ових група.

- Закон о раду нема дефинисану обавезу послодавца да региструје прековремени рад па је то извор кршења права на ограничено радно време, а инспекцијски надзор је готово немогућ без такве евиденције.
- Право на синдикално организовање и штрајк начелно постоје, а ДС као социјалдемократска странка морала би бити против сваког закона о штрајку који то право ограничава, а управо се такав законски предлог припрема.
- Дечији додатак законом је условљен поседовањем оверене здравствене књижице родитеља и имајући у виду ситуацију са уплаћивањем доприноса овај услов додатно оптерећује породицу којој се због несавесног понашања послодавца укида дечије право. ДС мора да се заложи за укидање овог услова.

- Србија је потписник МОР Конвенције о материнству па је стога и међународна обавеза на коју треба апеловати у борби за ово право обезбеђење стопостотне накнаде за труднице.

Право на образовање

Право на образовање такође је ограничено економским условима и проблемима. Непостојање адекватне мреже вртића у сеоским подручјима онемогућава децу у руралним подручјима да са истом припремљеношћу и шансама уђу у образовни систем.

Сиромаштво превасходно утиче на шансе за наставак школовања па се ДС мора заложити за наставак програма бесплатних уџбеника за који је најављено да ће бити укинут.

Увођења социјалног критеријума поред критеријума школског успеха, приликом уписа на факултете омогућило би да високо образовање није привилегија богатих. Србија има широк програм субвенционисаних кредита од стране државе. Невероватно је да образовање као нејвећи ресурс није прихваћено као домаћи ресурс који треба подржати и стога ДС треба да се заложи за програм субвенција за образовање и субвенционисане кредите за породице са децом која се школују.

Медијска права и слободе

Медијске слободе ограничене су недостатком демократских тековина, нетранспарентним власништвом над њима и економским притисцима на медије. Стога питање медијских слобода и слободе говора постаје једно од најважнијих питања. Србија се налази пред доношењем сета медијских закона и ДС ће стати иза оних решења која би омогућила стварну независност медија.

Промена закона никако не сме бити основ за промене независних тела у области медија, као у случају Народне Банке Србије и то мора бити императив за који се залажемо.

Како уређивачке независности нема без финансијске, мора се хитно обезбедити стабилан начин финансирања јавног сервиса, јер се путем јавних сервиса остварује право грађана на информисање.

Спровођење Закона о информисању представља тренутно озбиљан проблем. Забрана говора мржње, поштовање претпоставке невиности, заштита деце од медијске злоупотребе, забрана порнографских садржаја су елементи инкриминисани законом који се уз одсуство реакције државних органа дневно крше.

Приватизација медија која је предвиђена медијском стратегијом мора да буде спроведена уз строгу контролу како би спречила стварање медијских монопола и медијске концентрације, а правила која прописује за понуђаче Агенција за приватизацију морају да буду јасна и у погледу уређивачке политике (очување програмске и језичке разноликости) и у погледу права запослених. ДС мора да стане иза концепта изласка државе из медија јер сем у случају јавних сервиса то власништво је махом инструмент притиска извршне власти.

Иако напад на новинаре има статус напада на службено лице процес истраге и судски процеси трају неоправдано дуго и на то морамо упозоравати.

Забрана позивања на расну, верску или националну мржњу

Промена укупне атмосфере у друштву актуелизовала је проблем говора мржње који је све присутнији у медијима или и политичким дебатама, као и оживљавање неонацистичких и фашистичких организација. Иако је Србија донела Закон о забрани манифестација неонацистичких и фашистичких организација и удружења и забрани неонацистичких и фашистичких симбола и обележја, иако постоји установљена судска пракса забране деловања и уписа у регистар ових организација (Образ и Национални строј), данас неке од њих слободно делују. ДС чврсто стоји не само на забрани тих организација него стално упозорава на овакве појаве које су сада већ општеприхваћене у друштву (спортске приредбе су прави пример за то).

Овај процес је повезан и са регресијом везаном за процесуирање ратних злочина и помирење у региону. Наиме, тежње влада ДС да се процесуирају ратни злочини и пред домаћим судовима и међународним судом у Хагу, да се дође до јасне вредносне и политичке осуде злочина (Декларација о Сребреници) након ослобађајућих пресуда Готовини, Маркачу и Харадинају врло су уздрмане. То може довести у питање не само регионалну сарадњу, већ и основне темеље демократских промена које су се након ратова догодиле. Зато ДС мора да буде предводник идеје помирења као што је била, да инсистира на одговорности појединаца уместо колективне и националне одговорности, спуштању националних тензија у земљи и региону.

Право на правичан поступак

Право на суђење у разумном року и спровођење пресуда одувек је било проблем који се јавља у свим оценама стања људских права у Србији. Међутим, нова догађања везана за политичка и друга хапшења, употреба медија у тим поступцима, непоштовање

претпоставке невиности, мешање извршне власти у рад судских органа ставило је у фокус ову тему.

Иако је у кривичном законику инкриминисано давање изјава за време трајања кривичног поступка данас не постоји ниједан судски поступак везан за политичке представнике који није медијски анализиран и коментарисан. Чак и Закон о информисању прописује казне за оглашавње кривим оних који нису правоснажно осуђени па се упркос томе јавно чак изричу и претпоставке могућих казни.

Инсистирање на поштовању ових закона, правичном и фер суђењу је наша обавеза као и стални мониторинг судских поступака.

Као социјалдемократе дужни смо да се заложимо за то да правда и правно задовољење буду доступни свима. Доношење закона о бесплатној правној помоћи мора бити оно за шта се у наредном периоду залажемо.

Родна равноправност

Женска људска права су неодвојиви део универзалних људских права, и у складу са свим међународним документима, морају бити гарантована, поштована и заштићена, те је веома важно препознавање и спречавање дискриминације жена, посебно у случајевима индиректне или посредне дискриминације.

Равноправност жена и мушкараца јесте саставни део законодавног система, у Србији је донет и Закон о равноправности полова, али реални показатељи указују да једнака права не морају нужно да значе и једнак положај, те да су жене у нашем друштву у неповољнијем положају у односу на мушкарце, и да су потребне мере да се њихов положај изједначи и уравнотежи.

У нарочито тешком положају данас се налазе двоструко и/или вишеструко дискриминисане групе, као што су жене припаднице националних мањина и мањинских група, Ромкиње, жене са инвалидитетом, избегле или расељене жене, сиромашне жене, жене са села, самохране мајке, жене другачије сексуалне оријентације и др.

Повећање учешћа жена у процесима одлучивања о јавним пословима на свим друштвеним нивоима и у свим областима мора бити циљ сваког демократског друштва. Закон о Народној Скупштини обезбедио је учешће 30 посто жена у Парламенту, али даље измене законске регулативе морају ићи ка томе да се уведе пропорционално учешће и у органе извршне власти на свим нивоима.

Када је реч о економском положају жена, оне су према показатељима највеће жртве транзиције и економске кризе.Према спроведеном истраживању о положају жена на тржишту рада, стопа незапослености жена за половину је већа од стопе незапослености мушкараца. Разлика у висини плата између мушкараца и жена је 16%. Од лица која су добровољно напустила посао из породичних разлога, 80% су жене, које чине и 98% оних којима једини рад јесте у домаћинству.

Увођење система родног буџетирања омогућило би обезбеђивање обавезног нивоа средстава за запошљавање и самозапошљавање жена, обавезу издвајања средстава у различитим државним фондовима за женско предузетништво, а посебне пореске олакшице омогућиле би запошљавање нарочито осетљивих група као што су жене старије од 40 година, жене са више деце, самохране мајке или жене из рањивих група.

Прилагођавање институције дечије заштите и образовања радном времену, увођење клизног радног времена и рада од куће, приступачне услуге дневног и продуженог боравка за децу, организовање оваквих услуга у компанијама могле би бити мере значајне подршке мајкама и породици.

Озбиљан проблем у нашем друштву представља насиље у породици. Да би се обезбедио успех у превенцији и сузбијању насиља над женама, мора се приступити, како унапређивању нормативног оквира и његовом усаглашавању са потребним међународним стандардима, тако и јачању капацитета система заштите жртава од насиља и умрежавању свих организација које се тиме баве, а затим извршти реформу у прикупљању података и вођењу документације, спровођењу истраживања и анализа. Посебна пажња потребна је како би се постигла промена јавне свести и обезбедила јавна подршка у осуди сваке врсте насиља.

Положај избеглица и интерно расељених лица

Решавање проблема избеглица и њиховог положаја могуће је кроз интеграцију или кроз повратак. Питање повратка везано је за регионалне односе и поштовање међународно признатих обавеза. У том смислу тренутно највећи проблем представља остваривање права избеглих из Хрватске који осим права на повратак тешко остварују своја имовинска права. Зато је важно да надлежне институције Републике Србије стално имају у виду Нон-папер Владе Србије из 2009. године и да Стални мешовити Комитет за питања сукцесије бивше СФРЈ, спроведе Бечки споразум о сукцесији из 2001. године (ратификован у хрватском Сабору 2004.), који између осталог у Анексу Г регулише приватну имовину и стечена права.

Мешовити комитети о националним мањинама морају радити активно како би се ова

питања на међудржавном нивоу решавала, пре свега питања имовине, неисплаћених пензија и конвалидације радног стажа.

Дијалог са Приштином мора за сврху пре свега имати решавање животних проблема грађана који на КИМ живе, али и проблем оних који на КИМ не могу да се врате.

Како је највећи број избеглица одлучио да се интегрише и остане у Србији потребно је завршити процес затварања колективних центара, завршити пројекте за која су добијена средства на последњој донаторској конференцији, као и обезбедити мере позитивне дискриминације за економско оснаживање избегличке популације.

Положај националних мањина

Доношењем Закона о националним саветима националних мањина створен је законски оквир за остваривање права националних мањина на самоуправу у областима културе, образовања, информисања и службене употребе језика и писма.

Остваривање ових права захтева системско деловање органа локалне самоуправе, покрајине и републике ради обезбеђивања пре свега пуне информисаности о одредбама закона, значају његове имплементације у контексту опште демократизације друштва.

Овај закон предвиђа оснивање Савета за међунационалне односе на локалном нивоу. Национални савети за међунационалне односе имају велики значај и могу бити важан инструмент у регулисању међунационалних односа или превазилажењу евантуалних проблема на локалном нивоу. Међутим, досадашња искуства показују да се у пракси недовољно користе, њихово постојање и функционисање је често схваћено сасвим формално и готово да и не остварују никакву активности, а у појединим срединама ови савети уопште нису ни формирани.

Образовање је једна од темељних области, које имају директан утицај на очување националног и културног идентитета сваке националне мањине. Пошто су национални савети одговорни и за израду опште стратегије развоја образовања националне мањине, они учествују у управљању образовним установама на језику националне мањине неопходна је пуна координација савета и институција система у овој области. Држава мора да учини већи напор како би се проблеми са увозом и превођењем уџбеника на језик националних мањина превазишли као и да се уведу додатни садржаји о животу националних мањина у наставу на српском језику. Програм ромских асистената мора бити проширен како би се повећала инклузија ромске деце у образовни систем.

Национани савети могу оснивати сопствене медије или им оснивачка права могу бити

пренета. У области информисања је неопходно сачувати постигнут степен права националних мањина. Приликом приватизације локалних медија неопходно пронаћи креативан и флексибилан модел будућег деловња локалних медија на језицима националних мањина, који ће уважавати њихову специфичност.

Права особа са инвалидитетом

У Стратегији за смањење сиромаштва особе са инвалидитетом апострофиране су као категорија становништва која се налази на доњој лествици сиромаштва и социјалне искључености. Ако се сиромаштво посматра као питање у домену права, оно је више од недостатка финансијских средстава. Осим раширеног материјалног сиромаштва, многа питања као што је окружење које не омогућава приступ и неприступачност основним услугама додатно погоршавају положај особа са инвалидитетом. Студије Светске банке показују да је сиромаштво особа са инвалидитетом вишеслојно и да узроке треба тражити у недостатку приступа основним услугама, али и капиталу, раду, образовању и смањеној партиципацији у доношењу одлука.

ДС се залаже за доследно спровођење Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом и спровођење Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом што подразумева доношење адекватних акционих планова у различитим областима. Доступност информација особама са инвалидитетом, али и информација о овој теми од суштинске су важности за разбијање стереотипа и недискриминацију особа са инвалидитетом. Стална едукација послодаваца омогућила би веће запошљавање особа са инвалидитетом уз адекватне законске мере. Едукација родитеља са и без деце са инвалидитетом омогућила би лакше спровођење инклузивне наставе.

Особе са инвалидитетом се сусрећу са различитим врстама баријера у друштву. Развијање приступа првенствено захтева идентификацију и уклањање баријера које постоје у друштву (баријере се могу разврстати на архитектонске, информацијско-комуникацијске и социјално-економске баријере).

Права ЛГБТ популације

Стереотипи и дискриминација према ЛГБТ популацији веома су раширени. Неодржавање параде поноса због безбедносних ризика, претње насиљем десничарских и хулиганских група, показале су неспремност државе да се супростави оваквом угрожавању права које је регулисано законом. Хомофобичност која је присутна у општој популацији, а нарочито међу младима говори да је потребна системска и континуирана едукација и информисање о правима ЛГБТ популације као и осмишљени програми у борби против предрасуда. Јавно слушање у Парламенту свакако би била корисна иницијатива, као и хитно доношење

стратегије за борбу против дискриминације. ДС треба да се заложи и за инкриминисање злочина из мржње за шта се залажу ЛГБТ организације.

НЕЗАВИСНА ТЕЛА ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА

Независна тела за заштиту људских права су велика демократска тековина и установљавање институција Омбудсмана, Повереника за информације од јавног значаја, Повереника за равноправност подигла су степен остваривања људских права. Начини смена у независним институцијама захтевају не само ангажман на заштити њихове независности већ и измене законске регулативе којим би механизми смене и могућих притиска извршне власти били онемогућени.

КОНКРЕТНИ ПРОЈЕКТИ И ИНИЦИЈАТИВЕ

1. Измене Закона о раду које би регулисале прековремени рад, његово регистровање и кажњавање злоупотребе права,
2. Измене Пословника о раду Народне Скупштине којим би се омогућило учешће синдиката у одборима и посматрачко место у раду скупштине,
3. Измене закона о социјалном осигурању и укидање овере здравствене књижице као услова за дечији додатак,
4. Стимулативне пореске мере за запошљавање жена изнад четрдесет година и самохраних мајки,
5. Сви фондови, од републичких до локалних, који се баве подршком приватном предузетништву да имају квоту од 30% за давање подстицаја женама,
6. Пуно плаћање трудничког у складу са обавезама из МОР резолуције,
7. Увести програм субвенционисаних кредита за образовање,
8. Ојачати независне институције променом механизама за персоналне промене у њима (Агенција за борбу против корупције),
9. Оснажити тренинге и образовање наставног кадра за програм инклузије,
10. Изменити закон о ванпарничном поступку како би правно невидљиве особе несметано добијале држављанство,
11. Направити национални програм за расељавање ромских нехигијенских насеља,
12. Проширити програм ромских асистената у школама.

16. СПОЉНА ПОЛИТИКА И ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Правци спољне политике Србије треба да произилазе из констелације односа на светском, европском и регионалном нивоу, као и да буду усклађени са величином, снагом и положајем наше земље и вредностима на којима гради унутрашње уређење, а то су међународно признати стандарди људских права и демократских вредности.

На светском нивоу, нема блоковске подељености која је постојала у време великих и важних спољнополитичких иницијатива југословенске дипломатије, али нема ни потпуне доминације тема и вредности, каква је постојала непосредно након краја Хладног рата. Не постоји један центар моћи који у потпуности може да одреди исходе и агенду, већ више центара, различите величине, снаге и приоритета. Пре свега, то су Сједињене америчке државе и Кина, али и земље које је повезао у једну групацију динамичан привредни раст – Русија, Бразил, Индија, уз чешће помињање Јужне Африке и Турске, али и друге важне земље Африке, Азије, Аустралије и Латинске Америке. У овим околностима, **правац деловања спољне политике био би усмерен на успостављање, одржавање и продубљивање најбољих могућих односа са свим важним чиниоцима, избегавање наметања једне теме, стварање што разуђенијих односа, који отварају врата и подржавају унапређење привредне сарадње**. Ови односи треба да омогуће и даље конструктивно учешће у међународним организацијама, које омогућава афирмацију Србије као поузданог и предвидивог партнера, спремног да допринесе у изналажењу одговора на глобалне теме и поднесе, сразмерно својој величини и снази, одговорност за њихово решавање.

Најважније, и подржано од стране већине странака у Србији, јесте **опредељење за чланство Србије у Европској унији**. Ово опредељење не значи одустајање од изградње и унапређивања односа са земљама ван ЕУ, нити било какву искључивост или избор. Напротив, уређеност и предвидивост које доноси напредак ка чланству чине нас привлачним и другим партнерима. Процес европске интеграције је у својој суштини унутрашњи реформски процес, што значи да је за напредак кључна промена земље. Међутим, на том путу је важно и европским институцијама и земљама чланицама објашњавати напредак који се чини и изазове са којима се сусрећемо. Најважније спољнополитичке теме са европским земљама зато махом се односе управо на напредак у области европских интеграција. На сличан начин се сагледава и учешће у европским регионалним организацијама, где је даље конструктивно учешће, препознавање и професионално представљање тема од ширег значаја, могућност сарадње на остваривању заједничких циљева са другим европским земљама важан показатељ начина на који ћемо се понашати и као будући члан ЕУ. То значи и вођење рачуна о потреби усаглашавања приступа Србије важним темама на европском и глобалном нивоу са приступом организације чијем чланству тежимо.

Најважнија ”арена” за спољну политику Србије свакако је регион. Значај и величина наше земље, а тиме и њен могући утицај, у региону је већи него на европском и светском нивоу. На земље региона смо упућени у географском, привредном, историјском и културном смислу. Међу нама има више нерешених проблема него што их имамо са земљама у Европи и свету, али и више потенцијала за ближу и креативнију будућу сарадњу. Са регионом делимо прошлост, која није увек била лака и чије наслеђе и данас чине бројни нерешени проблеми, али и европску будућност, када ћемо једни другима бити савезници у настојањима да се доносе одлуке важне за цео регион.

Политички односи у региону су на много вишем нивоу него пре десетак година, чему су доста допринеле регионалне организације, које су омогућиле редовне сусрете и стварање повољније климе, али и билатерални напори, којима је, нарочито када су у питању помаци у односима наше земље са Хрватском и Босном и Херцеговином, важан допринос дала и Демократска странка, кроз деловање бившег председника Тадића и влада у којима је била стожер. Иако су односи много бољи него што су били, и даље сусрети често постају талац личних односа или тешких околности, што није увек подстицај решавању преосталих отворених проблема.

Зато је иницијатива Демократске странке усмеравање спољне политике у највећој мери на регион, као и рад на **стварању мреже билатералних уговора са регионалним партнерима** по угледу на Јелисејску повељу која је омогућила помирење и унапређење односа некадашњих непријатеља Француске и Немачке. Од нас се и иначе очекује потписивање споразума о сарадњи у европским интеграцијама, али шири уговорни оквир омогућио би редовне сусрете на највишем нивоу, заједничке седнице влада, сарадњу на нивоу градова и локалних заједница, размену ученика и студената, културну и образовну сарадњу. У таквој атмосфери, проблеми би се лакше, иако не и аутоматски, решили, а сарадња каква ће омогућити унапређење интереса региона када једном буде у ЕУ и наш заједнички покушај да на неке политике ове организације утичемо и пре него што уђемо у чланство постаће природнија.

У склопу решавања отворених питања у региону, Демократска странка **подржава дијалог Београда и Приштине**, успостављен заједничком резолуцијом Србије и земаља ЕУ у Генералној скупштини УН у време владе коју је наша странка предводила. Иако свесни тешких околности и тежине изазова које овај процес носи, сматрамо дијалог најбољим начином решавања проблема и активно и конструктивно учешће у њему најбољим начином заштите и унапређења интереса Србије и Срба који на Косову живе. Очекујемо да овај процес буде транспарентан и да, кроз редовно извештање Народне скупштине, чији документи су и оквир за вођење овог процеса, буде отворен и за конструктиван контролни утицај странака ван владајуће коалиције.

Ради остваривања ових спољнополитичких циљева, важна је и **организација дипломатске службе** на начин који циљеве подржава, али и омогућава функционисање у условима лакших и бржих комуникација, као и потребе смањивања трошкова. Промене би, пре свега, подразумевале професионализацију дипломатске службе, односно смањивање полтичких именовања на највишим нивоима, уз паралелно јачање и професионалну независност Дипломатске академије унутар Министарства спољних послова и система напредовања у служби на основу знања и искуства; јавну дипломатију као начин да се унапреди перцепција Србије у свету; промене у унутрашњој организационој структури које би омогућиле посвећивање веће пажње региону и Европи.

Привржености чланству Србије у Европској унији од почетка политичког деловања карактеристика је Демократске странке, и наша странка је дала велики допринос оствареном напретку на европском путу. Важнија од успеха које су остварили владе у којима је већину чинила Демократска странка, јесте чињеница да је њено конзистентно залагање за европску интеграцију у великој мери допринело да се у тешким и изазовним тренуцима ово опредељење не напусти и да, временом, постане прихваћено и од стране странака које га нису увек подржавале. Демократска странка данашњи консенсус о европском путу земље сматра и својим успехом и њено даље залагање ће ићи у правцу што бржег постизања овог циља.

Промене које дооси процес интеграција, важне су нама, јер од Србије чине уређено, предвидиво и стабилно друштво. Ми тежимо уласку у чланство, али је наш прави циљ промена која ће се десити на путу да постанемо члан. На овом путу ЕУ нам помаже пратећи реформске процесе, пружајући финансијску и техничку помоћ. Свесни смо да је тренутак када је Европска унија доживљавала проширење као историјско уједињење европског континента након краја Хладног рата прошао, да је данас енергија усмерена на функционисање проширене организације у условима кризе и потребе изналажења адекватног одговора на изазове које поставља. Али, свесни смо и да ни ми ни Европска унија у процес проширења нисмо ушли само из идеализма, већ зато што смо у њему видели најбољи начин за остваривање обостраног интереса, а то је стабилан, миран и просперитетан регион у истој таквој Европи.

Србија је окружена земљама које или јесу чланице ЕУ или су на путу да то постану. ЕУ је њен највећи трговински партнер, одатле долази највише инвестиција и најзначајнија финансијска помоћ. Да бисмо несметане односе са овом, нама битном организацијом, наставили, нема алтернативе процесу усклађивања законодавства. Усвајање и примена закона који успостављају европске стандарде и изградња институција које их примењују и чувају, мењаће Србију, а улазак у чланство ће донети и могућност утицања, самостално и кроз сарадњу са другим чланицама, на доношење одлука које Европска унија доноси, а које не желимо само да примењујемо, већ и да у њиховом обликовању учествујемо.

У условима постојања сагласности о европском правцу Србије, Демократска странка ће се својим деловањем трудити да **доприноси европским законима и њиховој доследној примени, као и изградњи јаких институција и система који смањују значај појединаца и повећавају поверење грађана**. Пратићемо динамику коју успостављају документи попут Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ или акциони планови за усвајање препорука Европске комисије. Област нашег интересовања биће и напредак у успостављању децентрализованог система управљања европским фондовима, пошто је то, уз кретање ка чланству, услов за повлачење веће количине европских средстава.

Свесни смо да улазак у ЕУ не значи да само треба усвојити готова решења, већ је важно показати стручност и знање да би се одабрао онај европски модел који је најбољи за нас. А ту стручност и знање Демократска странка има.